श्रीगणेशायनमः॥ श्रीगुरुभ्यो॥ अथशार्ङ्गधरपद्धतिः प्रारभ्यते॥ यस्मिन्बुद्बुदसंकराइवबहुब्रह्मांडखंडाः क्वचिद्भांतिकापिचरसीकराइवविरिंच्याद्याः स्फुरंतिभ्रमात्॥चिद्रूपाल्हरीवचित्स्वजननीशक्तिःक्वचिद्योतते स्वानंदामृतनिर्भरंशिवमहापाथोनिधिंतनुमः॥१॥पुराशाकंभरीदेशेश्रीमान्हन्मीरभूपतिः॥बाहुबाणान्वयेजातःख्यातःशौर्यइवार्जुनः॥२॥तस्याभवत्सभ्यजनेषुमुख्यःपरोपकारव्यसनेकनिष्ठः॥पुरंदरस्येवगुरुर्गरीयान्द्विजायणीराघवदेवनामा॥३॥गोपालदामोदरदेवदाससंज्ञाबभूवुस्तनयास्तदीयाः॥नेत्रावताराइवचंद्रमौलेरपास्ततध्वांतगुणास्त्रयोपि॥४॥तेषांमध्येयस्तुदामोदरोभूद्रुपाद्यश्रीनात्मजान्वीतशर्माः॥भागीरथांशुद्रदेहंविधायज्ञानादात्मन्येवनिशांजगाम॥५॥ज्येष्ठःशार्ङ्गधरस्तेषांलघुर्लक्ष्मीधरस्ततः॥रूपेणानुजरूपस्तत्रापित्रयस्त्रेताग्नितेजसः॥६॥जयतिशार्ङ्गधरश्चिपुराषदहृयकुशेशयकोशमधुव्रतः॥सरसमुक्तिसुधोद्यकलानिधिःकविकरींद्रकदंबमृगाधिपः॥७॥यद्यपिगुणोघनिलयःखलशैलध्वंसनेजिष्णुःतदपिविमलहृदयान्तरसज्जनलोकस्यदासोसौ॥८॥तेसज्जनाःसकविशाखिकवित्वपुष्पाण्यादायगुंफितवतःस्वगुणैर्ममेतन्संधारयंतुकुसुमोज्वलहाररूपंकंठेसुभाषितमपास्तसमस्तदोषं॥९॥नाशार्ङ्गधरपद्धतिःखलजनस्ययोग्याभवेत्सुभाषितरसार्म्मयःसकृत्तलोकपेयायतःसुधामादितिनंदनादिविपिबत्तिदृष्ट्वत्तरास्तथेवतमसोःशिरोद्रुटितिखंडितंस्मृयते॥१०॥आनंदायसतांभृयात्सुभाषितमिदंमम पृथक्पद्धतिसमिश्रपरिछेदैर्म्मनोरमं॥११॥आद्यैर्म्महिहितैःपद्यैःकियद्भिरपरैरपि॥युतापद्धतिरेषाःस्यात्सज्जनानांदृशांप्रिया॥१२॥

इतिश्रीदामोदरसूनुशार्ङ्गधरेणविरचितायांपद्धत्यांकविवंशवर्णनपरिछेदः॥

॥अथानुक्रमणिका॥ कियतेनुक्रमःस्पष्टःसुबोधार्थंसुभाषिते॥अत्रतुप्रथमंज्ञेयंकविवंशस्यवर्णनं॥१॥ततोप्यनुक्रमोज्ञेयोनमस्कृत्याशिषोतथासुभाषितेयकाव्येवशंसासामान्यवर्णकौ॥२॥विशिष्टकविशंसाचनिंदाचकुकवेस्तथा॥प्रशंसापंडितस्यापिनिंदास्याच्चकुपंडिते॥३॥प्रशंसामहतांज्ञेयाधीगणांचप्रशंसनं॥प्रशंसासज्जनस्याथप्रशंसाचमनस्विनः॥३॥अथोदारप्रशंसा

स्याछंसातेज ॅ नस्ततः॥गुणप्रशंसामंतोखेप्रशंसासंगतेतथा॥५॥धनप्रशंसाविज्ञेयानिंन्दादुर्ज्जनजातितः कृपणनिंदास्यान्नि
न्दायापरजातथा॥६॥दरिद्रनिंदाविज्ञेयामूर्खनिंदाततःपरं तृष्णानिंदालोभनिंदादेवाख्यानंततःपरं॥७॥उद्यमाख्यानमपरंप्रकी
र्णाख्यानकंतथा॥समस्याख्यानमपरंप्रहेल्यादिप्रशंसनं॥८॥क्रियायुक्तादिकंतद्वत्प्रश्नोत्तरमतःपरं अथजातिःसमाख्याता
सदाचारस्ततःपरं॥९॥धर्मस्यविवृतिर्ज्ञेयापापस्यविवृतिस्तथा अथान्योक्तिषुविज्ञेयंवेःपूर्वप्रशंसनं॥१०॥चंद्रस्यान्योक्त
विज्ञेयामेघस्यान्योक्तयस्तथा॥वायोरन्योक्तिरपराहंसान्योक्तिस्ततःस्मृता॥११॥भ्रमरान्योक्तयस्तद्वत्कोकिलान्योक्तयस्त
था॥चातकान्योक्तयस्तद्वन्मयूरान्योक्तयस्ततः॥१२॥शुकान्योक्तिस्ततोज्ञेयाकाकान्योक्तिस्ततःपरं॥बकान्योक्तिःस्मृतात
द्वत्खद्योतान्योक्तयस्ततः॥१३॥सिंहान्योक्तिर्गजान्योक्तिर्मृगान्योक्तिस्ततःपरं करभान्योक्तयोज्ञेयावृषभान्योक्तयस्ततः॥१४॥
तथासामान्यरक्षोक्तिर्विशेषतरुपद्रुतिः॥पर्वतान्योक्तयःख्याताअगस्त्यान्योक्तयस्ततः॥१५॥समुद्रान्योक्तयस्तद्वन्नद्यान्यो
क्तिस्ततःपरं॥शरवस्यान्योक्तयस्तद्वन्नद्यान्योक्तिस्ततःपरं॥१६॥तडागान्योक्तयस्तद्वत्कमलान्योक्तयस्ततः॥कूपस्यान्योक्त
यस्तद्वन्मरुस्थलभवोक्तयः॥१७॥ततोदावानलान्योक्तिःसंकीर्णान्योक्तयस्ततः॥अथसर्वनृपाशंसाविशिष्टनृपवर्णनं॥१८॥
पलायनमरीणांचराजनीतिस्ततःपरं॥नीतिमिश्रकनीतिश्चप्रशंसाकारिणातथा॥१९॥अश्वप्रशंसाविख्याताधनुर्वेदस्ततः
परं॥गांधर्वशास्त्रमपरंरक्षायुर्वेदएवच॥२०॥तथैवशकुनज्ञानंपशूनांलक्षणानिच॥विषापहरणंतद्वद्भूतविद्याततःपरं
॥२१॥बालग्रहोपशमनंकौतुकानिततःपरं॥कस्यारव्यानानिकेशानांरेजनानिततःपरं॥२२॥अथसामान्यशृंगारेयुवती
नांप्रशंसनंस्त्रीपुंसोर्जातिकथनंतयोःसंयोगवर्णनं॥२३॥स्त्रीसेवाकथनंतद्वत्संकेतादिप्रशंसनं॥बालायावर्णनंतद्वद्व
यःसंधेश्चवर्णनं॥२४॥तरुणीवर्णनंतद्वत्समग्रस्त्रीप्रशंसनं॥विप्रलंभकशृंगारेप्रियप्रस्थानेवर्णनं॥२५॥नायिकावचनंतद्वद्वि
युक्तावस्थितिस्तथा॥सखीवाक्यंवियुक्तायांवियोगिन्याःप्रभाषणं॥२६॥दूतिकाप्रेषणंकान्ताप्रलायाश्चवियोगिनः॥दूत्युक्तिर्ना
यकस्याग्रेनायिकायांतदुक्तयः॥२७॥उपहास्यादिकंदूत्यानायिकायास्ततःपरं॥अथसंयोगशृंगारेपरस्परविलोकनं॥२८॥

॥१॥

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

स्तमितेनचादुभणितिः शंसेकहस्ताङ्कितं दूरेप्यं जलिबंधनं प्रणमनंतच्चर्द्धिमूर्द्धः फुतः इत्थंसंघटितेकविग्रहनयाध्ययोगिनि यामणी जातोजातरुषंजयत्यनुनयन्देवस्त्रिलोकागुरुः॥५॥ कस्यापि॥ थामागीरुतवामांगिकुंडलीकृतकुंडलि आविरस्तु पुरोवस्तुभूतिभूत्यंबरांबरः॥६॥सार्वभौमस्य॥पिनाकफणिबालेंदुभस्ममंदाकिनीयुता तथापिभवनोमूर्तिरपवर्गानुसारिणी॥७॥देवेश्वरस्य॥उदरदरभरणभयादर्द्धांगाहितदारः॥यदिनैवंतस्यैकसुतः कथमद्यापिकुमारः॥८॥सार्वभौमस्य संध्यानतोनरपुरं—तनोः सरोषमुत्सारितेगिरिजयानिजपाणिपद्मे उत्सर्पिकंकणफणींद्रफणार्पणेनघूर्णोजलिर्जयति बालशशांकमौलेः॥९॥कस्यापि॥ उच्चैरुत्तालखेलद्भुजचलनपवनोद्भूतशीतोद्यपातस्फारादब्धयोधिप्रकटितमुकरस्वर्द्धुनीसंगमानि जीयासुस्तांडवानिस्फुटविकटजटाकोटिसं—भूरिभ्रमस्यन्नक्षत्रचक्रव्यवसितसुमनोवृष्टिपातानिशंभोः॥ ॥१०॥ भैरीभांकारस्य॥मंदारमालाकुलितालकायैकपालमालांकितशेखरायदिव्यांबरायैचदिगंबरायनमःशिवायैचनमःशिवाय॥११॥शंकराचार्यस्यइतिशिवः॥अथगौरी हरकंदर्पहीनंदमीलितास्वींतमाम्युमाकाक्षाकूटविपक्षस्पर्शजातमूर्छागमादिवा॥१२॥ बाणभट्टस्य॥अथकृष्णः मेधैर्मेदुरमंबरंवनभुवः श्यामास्तमालद्रुमैर्न्नक्तंभीरुरयंत्वमेवतदिमंराधेगृहंप्रापयेत्थंनंदनिदेशतश्चलितयोः प्रत्यध्वकुंजद्रुमंराधामाधवयोर्जयंतियमुनाकूलेरहः केलयः॥१३॥ जयदेवस्य॥आनंदमेदुरसुधामयतल्पलोचनामामानीलिमबलितकंधरमांसवंशं आपादयामुकुरमाकुलितामृतोद्यमाकारमाकलयतांशुभमातरंनः॥१४॥पुंजीभूतंप्रेमगोपांगनानांमूर्तीभूतंभाग्यधेयंयदूनांएकीभूतंगुप्तवित्तंकश्रुतीनांश्यामीभूतंब्रह्ममेसन्निधत्तां॥१५॥एतोराज्ञवचेतन्यश्रीचरणानांपरामिममुपदेशमादृियध्वंनिगमवनेघुनिनांतवारविन्दाः विचिनुतभवनेषुचलद्वीजीमुपनिषदर्थमुलूखलेनिबद्धां॥१६॥नवनीलमेचरुविरः परपुमानवनीमवाप्य घृतगोपवियहः नवनीयकीर्तिरमरेरपिस्वयंनवनीतचिक्षुरधुनापिवीक्ष्यते॥१७॥एतोविल्वमंगलश्रीचरणानामूद्धयासिरवलुचोरिकेयमुखितंस्फुरदृश्यतेद्वितीयमिहमामकंवहसिकंदुकंकंचुकेत्यजतिनवशोणिकाकुचयुगंनिमृद्नन्बला

हुलत्पुलकपंजरोजयतिगोकुलेकेशवः॥१८॥दीपकस्य॥इत्थंतः कमलासनेरनुभवतुज्ञानंमनाङ्मुते श्रीकंठायमितः सुगानितिनतांस्मार्क्षणविज्ञापितः प्रेयस्याः कंतदासनंकचरुतंकंठः कचेत्पुष्पसल्क्ष्मीशमितमानसोविजयते सुप्रबुद्धोहरिः॥१९॥कस्यापि॥अतिविपुलंकुचयुगलंरहसिकरेणामृशन्मुहुर्लक्ष्मां तदपहर्तुंनिजहृदयंजयतिहरिर्मृगयमाणइव॥२०॥ अरेश्रीवक्कारस्य॥मकरीविरचनभंग्यारोधाकुचकलशपीडनव्यसनी ऋजुमपिरयंतुंपद्मस्थवेषोहरिर्जयति॥२१॥हरिहरस्य॥खिन्नोसिमुंचशेलविभ्रमावयमितिवदतस्सुशिथिलभुजःभरभुग्नवितभवाहुषुगोपेषुहसन् हरिर्जयति॥२२॥ सुबंधोः॥शिरश्छायांकृतः क्षणमकृतगधाचरणयोर्भुजावल्ली छायामियमपिनदीयप्रतिकृतौ इतिक्रीडाकोपेनिभृतमुभयोरप्यनुनयप्रसादोजीयास्तामपियुगलमक्षस्थितवतोः॥२३॥कस्यापिवेदानुद्धरतेजगन्निवहतेभूगोलमुद्बिभ्रतेदैत्यंदारयतेबलिंछलयतेक्षत्रक्षयंकुर्वतेपौलस्त्यंजयतेहलंकलयतेकारुण्यमातन्वतेम्लेच्छान्मूर्छयतेदशाकृतिकृतेकृष्णायतुभ्यंनमः॥जयदेवस्य॥ जीयासुः शुकुलाकृतेर्गवर्तः पुच्छद्वयोच्छालनादुद्यंतः शंतनुचंद्रितांवरतनुस्तोविदंवः संधवाः यैर्व्यात्यपतद्विरोबशिखिनस्तोनरालंबपुः॥पानाथमानवशादशंचकरुजांवक्त्रेचिरस्यास्यदे॥२५॥वियत्पुच्छोच्छालोच्छलितजगर्भनिधिरयमपानाथपाथः पृषतजलगर्भोवियदभून् अभूज्जास्नानोर्वोदिनपतिरभूदोर्द्धदहनश्चलत्कायेयस्मिन्नजयतिहरिर्मीनवपुषा॥२६॥ कस्याप्येतो॥ नपंकेगलेपंकलयतिपरिधाव्ययभियानमुक्तामग्निष्यत्पुरगनागरभ्रंशचकितः नधत्तेब्रह्मांडस्फुटनभयतोघुर्घुरवंवराहोदितिजयतिनसंकाचितवसुः॥२७॥हनूमते॥ दैत्यानामधिपनरवांकुरकुरीकोणप्रविष्टास्मनिस्कारीभूतकरालकेसरसटासघातघोराकृतेः सक्रोधंचसविस्मयंचसगुरुव्रीडंचसात्रःस्मितंक्रीडाकेसरिणोहरिर्विजयतेतत्कालमालोकितं॥२८॥इंद्रकवेः इतिकृष्णः॥तंवंदेपद्मसद्मानमुपनिषदां सदाच्छात्मगाम्नायस्रोतस्यवेणचयंसदेवनिषेवते ॥२९॥राजशेखरस्यइतिब्रह्मा॥अथरविः शुकतुंडच्छविसवितुश्चंडरुचिः पुंडरीकवचबंधोः मंडलमुदितंवंदे

कुंडलमार्खंडलाशायाः॥३०॥ नाममयिः॥ ॥इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांनमस्कृतिपरिछेदः अथाशिवः
नत्रपूर्वगणेशः दंतायनिर्भिन्नहिमालयोद्वारधौतिताहीन्द्रमणिप्रभौघेनागाननः स्वभक्तियाकपोलोद्यपर्यन्निपृथ्योहसि
तः पुनातु १ श्रीगोविंदराजदेवानां एकदंतद्युतिमितः शंभोः सूनुः श्रियेस्तुवः विद्याकंदइवोद्भिन्ननवांकुरमनोहरः
२ श्रीधनदेवानां गंडस्थलीगलदमंदजलप्रवाहमाद्यद्विरेफमधुरस्वरदत्तकर्णः हर्षादिवालसनिमीलिननेत्रयु
ग्मोविघ्नच्छिदेभवतुभूतपतिर्गणेशः ३ श्रीनगरप्राकारप्रशस्तेः विघ्नशैवः सपायाद्विहतिपुजलधौन्युष्करायेण
पीलायास्मिन्नुद्धृत्यविश्वंबमतितदखिलंदृश्यतेव्योम्निदेवैः काव्यंभःकापिविष्णु कचनकमलभूः काव्यनत्तःक
चिच्छ्रीः काव्योर्वः कापिशेलाः कचनमणिगणाः कापिनकादिचक्रं ४ हनूमतेः सानंदंनंदिहस्साहतमुरजरवाहू
कोमारचर्हित्रासान्नासायरंध्रविशतिफणिपतोभोगसंकोचभाजि गडोड्डीनालिमालामुखरितकुभस्तांडवेशलपा
णेर्वनायक्यश्रियंवोवदनविधुतयः पान्तुचीत्कारबप ५ भवभृतेः इतिगणेशः अथशिवः उपकरनविभवानां
संहरणंसकलदुरितजालस्यउद्धरणंचभवा—श्वरणंवः श्रेयसेस्तुविश्वपतेः ६ विघारण्यश्री——वनां आसीनपृ
ष्णितृष्णिंव्यवसनिनिशाशिनिव्योम्निकृष्णसतृष्णैर्दत्येंद्रेजातनिद्रेद्रवतिमधुवनिकांनकांतेरुतान्ने अब्रह्मण्यंब्रुवाणे
कमलपुटकुटीश्रोत्रियेशांत्युपापेपायाद्वः कालकूटंभुटितिकवलयन्नीलयानीलकंठः ७ लक्ष्मणखंडप्रशस्तेः क्रौंचे
शिलकरोधेवनरसः कामप्रदोविग्रहः श्वासोगंधवहःसरोरुहसुहस्राणिस्मिताभाश्चिः वक्षःपीनपयोधराधिकरणं
पृथ्वीनितंबस्थलीत्यशेषूर्जटिमूर्तयः स्मरभयात्दुर्गाश्रिताःपांतुवः ८ देवश्वरस्य कस्त्वंभूतीमृगयभिपजंनीलक
ंठःप्रियेहंकेकामेकांकुतपशुपतिर्न्नवदेविषाणे स्थानुर्मुग्धेवदतिनतरुर्जीवितेशःशिवायागद्वाट्यामितिहतवचः
पातुवश्चंद्रचूडः ९ भारतीकवेः च्युतामिंदोर्लेखांरतिकलहभयेचवलयंसमंचक्रीलत्यप्रहसितमुखीशैलतनयाअ
धोचक्षंपश्यत्यपतुशशिवः साचगिरिजासन्यकीडाचंद्रोदशनमकिरणापूरिततनुः१० कीडाचंद्रस्य कल्पांतकोध

नस्यविपुरविजयिनः कीडयासंचरिष्णोः रुत्वापित्राणिचापंतेनिजमुखकुहगतिथ्यभत्राप्तनृपेः दिगाभिनीः प्रेक्ष्यभू
न्याः प्रलयजलनिधिप्रक्षित्तात्मीयमूर्तिग्रासव्यासक्तिमोद्यश्रमजनितरुषापातुवोगर्जितानि ११ भेरीभांकारस्या
कल्पात्तेशमितत्रिविक्रमसहाकंकालबंधुफुरंपेस्यूतनृसिंहप्राणिनखरयोतादिलोकामिषः विश्वैकार्णवतांविशंप
मुदितोतो मत्स्यकूर्मावु भोकर्षन्धीवरतांनिरस्यनुसतांमोहंमहाभैरवः १२ क्षितमस्यइतिशिवः अथशिवलोच
नं पक्ष्मालीपिंगलिप्रः कणइवतपंडितांयस्यरुष्णः समूहोयस्मिन्नब्रह्मांडमीषद्विघटितमुकुलेकालयज्वाजुहावा
अर्चिर्च्चिस्तप्तडामणिगलितसुधाधारडंकारिकोणंतार्तीयंत्रेपुरारेस्तदवनुमदनप्रोषणंलोचनंवः १३ श्रीभवभू
तेः सिंदूरीयतिकुंकुमायतिजपापुष्पीयतिप्रस्फुरद्धूकस्रवकीयतिप्रविकसत्संध्यानुरागीयति तार्तीयंत्रिपुरान्तक
स्यनयनंत्यक्तोषाभावानलंयद्गौरीसुरतस्मरोद्भवकरंतत्पातुसर्वंजगत् १४ पेमदेवपंडितस्य इतिशिवलोचनं
अथशिवगणः संध्यातांडवडंबरव्यसनिनोदेवस्यचंडीपतेर्भ्रष्टापीडकपालदामघटनाव्यग्राग्रगणाः ऽपांतुवः वेरो
त्सुक्यवशीकृतैर्यहगणाद्राहोर्यहीतंजवात्सूर्यचिंद्रमसोऽभिधः स्मिभवतोजातिंकरास्फालानम् १५ कस्यापिइतिगण
णाः सुरवर्मणः सधूर्जटिजटाजूटोजायतांविजयायवः यस्येकपालेतथात्तिंकरोत्यपिजान्हवाइतिजटाजूटः अ
थपार्वतीप्रत्यासन्नविवाहमंगलविधौदेवार्चनंव्यधयया दृष्ट्वाग्रेपणिनुरेवलिखितांगंगाधरस्याकृतिं उन्मथ्यस्मित
रोधरुद्धितधियागौर्याकथंचिच्चिरंहुंहुंस्त्रीवचनात्प्रियेविनिहितः पुष्पांजलिः पातुवः १६ कस्यापिचक्षः पीठेनिरी
क्ष्यस्फटिकमणिशिलामंडलस्वच्छभासिस्वछायांसाभ्यसूयत्वमियमिनमुहुः सपत्नमाश्वासितापियामेमेदक्षिणे
त्याश्रवसिकुवलयनाहमित्यालपतीदत्तास्वेदासहासंमदनविजयिनापार्वतीवः पुनातु ११ कस्यापिस्वेदस्तेकथमी
दृशःप्रियतमेनेत्यवन्हेर्भियोकस्माद्रूपितमेतदितिपुवदने भोगींद्रभीतेर्भवरोमांचः कथमचदेवविभगवन्गंगांभसः
सीकरैरित्थंभर्तरिभावगोपनपरागौरीविरंपातुवः १८ कस्यापिइतिपार्वती अथषण्मुखः अर्च्चिष्मत्तिविवादार्थंच

॥ ४॥

कुकुहराण्यासक्तिनावाक्करांगुल्याशीविषभर्तुरागणायतः संस्पृश्यदंताकुतान्नएकंवीणिचसप्तपंचषडिति प्रभक्तसंख्या क्रमाद्वाचःकोंचरिपोः शिशुत्वविकलाःश्रेयांसिपुष्णंतुवः १९ कस्यापि इतिरुष्णपुषः अथगंगामुक्ताभानृकपालशुक्तिषु जटावल्लीषमल्लीनिभादृक्लोलजनिभादशेम्मणिनिभाभोगोत्करेभोगिनांनृत्यावर्तविवर्तनेरितपयः संमूर्छन्ताःरेव लत्तोहरमूर्द्धिपांतुनुभवतोगंगापयोविंदवः रूष्णमिश्रस्य एषाधर्मयताकिनीतटसुधासेवावसन्नाकिनीशुष्यत्पातकि नीभगीरथतपासाफल्यसंवाहिनी प्रेमारूढपिनाकिनागिरिसुतासाकेकरालोकिनी पापांडंबरडाकिनीत्रिभुवनानंदाय मंदाकिनी २१ कस्यापिद्रनिगंगाथतांडवमुदेवादिक्यतपः प्रयातपरतः खंमुंचभोभोमुचः पातालंव्रजमेदिनिप्रविश त क्षोणीतलंभूधराः व्रजस्पु लयदूरमान्मभवनंनाथस्यनोनृत्यतः शंभोः संकटमेतदित्यवतुवः प्रोत्सारणंदिनः मत्यनाटकस्थास्य संध्यानांडबरव्यसनिनोगर्भस्यचंडभ्रमिव्यानृत्यद्भुतदंडमंडलभुवोडं— निभाः पांतुवः येथासुश्लतां जवेन इतिव्यूहेषुभूमीभृतामुद्दीनेषुविडौजसापुनरसोदंभोलिरालोकितः २२ सोमनाथप्रशस्तेः इतितांडवम् अथह रिहरोस्फटिकमरकतश्रीहरिणोः प्रीतेयोगात्तदवतुवपुरेकंकामकंसद्विषोर्वः भवतिगिरिसुतायाः सराद्धुंभोधियु — सदृशमहसिकंठेयत्रसीमाविवादः २४ कस्यापियोतोशंखकपालभूषितकरोदेमाल्यास्थिमालाधरोदेवोद्वारवतीश्म सानानिलयोनागारिगोवाहनोद्विच्यक्षोवलिदक्षयज्ञमथनोश्रीशैलराजावसुभो पापंचोहरतांसदाहरिहरोश्रीवत्सगंगाध रो २५ इतिहरिहरो अथचंडाविद्राणेरुद्रदंडे सवितरिसरलेवज्रिणिध्वस्तवज्रे जाताशंकेशशांकेविरमतिमरुतित्यक्तवेरे कुवेरेवेकुंठेकुंठितास्त्रमहिषमतिरुषंपारुषोपघ्नितिघ्नंतिघ्नंतीवः शमयतुदुरितंभूरिभावाभवानी २६ बाणभट्टस्य इतिचंडी अथरूष्णः पांतुवोजलदश्यामाः शार्ङ्गज्याघातकर्कशाः वैलोक्यमंडपस्तंभाश्चत्वारोहरिबाहवः २७ कस्यापि अर्द्धोन्मीलितलोचनस्यपिवनः पर्याप्तमेकंस्तनंसद्यः प्रस्रुतदुग्धदिग्धमपरंहस्तेनसंमार्जतः मात्रान्यांगुलिलालितस्य विचुकेस्मेरायमानेमुखे विष्णोः क्षीरकणांवुधामथबलादंतायुतिः पातुवः २८ विल्वमंगलश्रीचरणानाम् अस्मिन्कु

जेविनायिप्रचलतिपवनेवर्त्ततेकोपिनूनं पश्यामः किंनुगत्वेत्यनुसरतिगणेभीतिभीतेर्भकाणांतस्मिन्नाधासरबोवः सुरव यनुविलसल्लीलयाकेरभारिव्यातत्वानोमृगारिप्रबलबुरधुरारावरोद्राविनाद्वान् २० दर्पनार्पितमालोक्यमायास्त्रीरूपमा त्मनः आत्मन्येवानुरक्तोवः शिवंदिशातुकेशवः ३० कस्यापि गच्छाम्ययुतदर्शनेनभवतः किंतृप्तिरुत्पद्यतेकिंत्वेवंविज नच्छयोर्वतजनःसंभावयत्यन्यथाइत्यामंत्रणभंगिसूचितरथावस्थानरवेदालसामाश्लिष्यन्मुलकोत्कलंचितवपुर्गोपीह रिःपातुवः ३१ कस्यापिहृदयंकोस्तुभोज्झितहरेःपुर्श्वल्लातुवः शिवंशश्वाप्रवेशरोधायदत्तमुद्रमिवश्रिया ३२ कुमुद स्य रामोनामबभूवहुंतदबला सीतेतिहुंतांपितुर्वचापंचवटीगवेनिवसतस्तस्याहरद्रावणः रूष्णेनेतिपुरातनींनिज कथामाकर्ण्यमाचेरितांसोमित्रेकथनुर्द्वनुरिभिप्रोव्ययागिरःपांतुवः ३३ वसुंधरस्य सकलभुवनबंधोर्वैरमिं — सरोजेर नुचितमितिमत्वायः स्वपादारविंदं धरयितुमिवमायांयोजयत्याननेन्दोवटदलपुटशायीमंगलंवः रूषी षाः ३४ कस्या पि कोयंहारिहरिः प्रयात्युपवनं शारंगमृगस्यात्रकिं रूष्णोहृदयितेविभेसिसुतरां रूष्णः कुतोवानरः मुग्धेहंमधुसूदनोव्र जलतांतामेवत्वीमले इत्थंनिर्वचनोरुतोदयितयाहीणोहरिः पातुवः ३५ कस्यापि इतिरूष्णः अथदशावतारः दिश्या द्वः सकुलारूतिः सभगवान्नेः श्रेयसींसंपदंयस्यस्मू ज्जनुदेनुछयुछंशिखरप्रेंखोलनक्रीडनेः विष्ट क्षुभ्यद्वार्द्धिसमु च्छलज्जलभरेमंदाकिनीसंगतेर्गंगासागरसंगमप्रणयिनीजातांविहायस्थलीं ३६ कस्यापि निःप्रत्यूहमनल्पकल्प बलितत्रैलोक्यरक्षीगुरुः क्रीडाकूर्मकलेवरः सभगवान्दिश्यादनंतांमुदं कल्पान्तोदधिमध्यमज्जनवशाद्यासर्प्यतः सलुठत्पृथ्वेयस्यबभूवसैकतकणश्चायंधरित्रीतलं ३७ कस्यापि दृष्ट्यदेत्यकुटुंबिनीजनमनः संतोषमंकोवनाः कुर्याद्धि श्रमनश्चरंसभगवान्क्रोडावतारोहरिः यद्दंष्ट्रांकुरकोटिकोटरकुटीकोणांतरस्थेयसीपृथ्वी भात्यचदानकेतकदलेलीलेनवभृंगांगना ३८ हनूमतेः चरच्चटिभिवर्मणिछमिनिवोछलछोणितेधगद्रुगितिमेदसिस्फुटरवोस्थिबुद्वागि ति पुनातुभवतोहरेरमरवैचिक्षस्थलस्थलत्करनखंजरक्कवकापजन्मानलः ३९ वाक्पतिराजस्यउद्दोंडछवदं

दः ज्योतिश्चक्राक्षदंडस्त्रिभुवनवजयस्तंभदंडोग्रिदंडः श्रेयस्त्रैविक्रमस्तंबिनरनुविधुधहेणिकालदंडः ४० दंडिनः किं दोर्भ्यां किमुकोर्मुकोपनिषदाभर्गप्रसादेनकिंकिंवेदाधिगमेनभास्वतिभृगोर्वंशेचकिंजन्मनाकिंवानेन ममाद्भुतेनतपसा पीडोक्तांतोपिचेद्विप्राणांकुरुतेन्तरित्यनुशयोशमस्यपुष्णातुवः ४१ हनूमतेः कर्मोन्मूलवेदालवाल्वदयगिरिर्लनाव द्विशोमेघाः पल्लवप्रसूनफलबन्धक्षत्वसूर्यदवः स्वामिन्व्योमतरुः कमेममक्रियान्नन्मुलेतिगोमारुतेः सीतान्वेषणमादिश नुदिशनुवोगमः मलज्जःश्रियं ४२ कस्यापिकृष्णत्वंनवयोवनोल्लिचपलाः प्रायेणगोपांगनाः कंसोभूपतिरज्वना कुनालमृदुलश्रीबाबयं गोदुहः तच्चावेंजलिनाभवंतमधुनारंदावनंमद्विनामास्मीरितिनदगोपवचसान्मोहरिःपातुवः ४३ बिल्वमंगलश्रीचरणानामु ध्यानव्याजमुपेत्यवित्तयमिकमुन्मील्यचक्षुरक्षणंपश्याभंगशतानुरंजनमिमंत्रातासिनोरक्षसि मिथ्याश्रुकारुणिकोसिनिर्दयत रस्वत्तःकुनोन्यः पुमान् शश्वन्मारवधूभिभिरित्यभिहितोबुद्धोजिनः पातुवः ४४ श्रीहरिगणस्याउद्यत्करकरवालः शत्रुति मिरहिंसनेमहानिपुणः कल्किर्हरितः पायादपायतः कलिनिशांतोत्थः ४५ शार्ङ्गधरस्यपाद्मीनः कमठः किलिन्नरहरिस्वर्चा करतिर्भार्गवोगमः कंसनिसूदनोदशकलः कल्कीवतारायणः युष्माकंसविभूतये स्तुभगवान्सेतुर्भवांभोनिधावुत्तारायतुगेयुगे युगपतिस्त्रैलोक्यनाथोहरिः ४६ हनूमतः इतिदशावताराः अथलक्ष्मीपायात्पयोधिदुहितुः कपोलामलचंद्रमाः यत्रसं क्रांतविवेनहरिणाहरिणाधितं ४७ कस्यापि उत्तिष्ठत्यारतान्तेभरमुरगपतोपाणिनैकेनकृत्वान्यन्यासोविलुलितकबरीभा रमंसेवहंत्याभूयस्तत्कालकान्तिद्विगुणितसुरतश्रीतिनासीरिणावः ।शय्यावमालिंग्यनीतंवपुरलसलसद्दृक्ष्यायःपु नातु ४८ निशानारायणस्यइतिलक्ष्म्याः अथसूर्यः सिंदूरस्पृहयास्पृशेत्तिकरिणांकुंभस्थमाधोरणाभिक्षीपल्लवशंक याविविनुतेसांद्रद्रुमद्रोणिषुकान्ताः कुंकुमशंक्याकरतलेभृंतिलयंचयत्तत्तेजः प्रथमोद्भवंभ्रमकरंसोरंचिरंपातुवः ४९ त्रिविक्रमस्य जंभारातीभकुंभोद्भवमिवदधतः सांद्रसिंदूररेणुरक्ताः सिक्ताइद्रवैर्यैरुदयगिरितटीधातुधाराद्रवस्यआयां त्यातुल्यकालंकमलवनतुवेवारुणाचोविभूत्यैभूयासुर्भास्वियत्तोभुवनमभिनवाभानवोभानवीयाः ५० भक्तिप्रह्वायदातुं

मुकुलयुटकुटीकोटरक्रोडरीनांलक्ष्मीमाकर्षुकामाद्वयकमलवनोद्घाटनंकुर्वभेयेकालीकारंधकाराननपतितजगत्साध्वस ध्वंसकृत्याः कृत्याणवःक्रियासुः किंशलयतुचयस्तेकराभास्करस्य ५१ एतोमयूरभट्टस्यइतिसूर्यः

अथसुभाषितप्रशंसी संसदितदेवभूषणमुपकारकमवसरेधनं मुग्धसूक्तंदधतिसुवर्णकल्याणमनर्घ्यमिहधन्याः १ कस्यापिसुभाषितमर्थैर्द्वयैःसंग्रहंनकरोतियः सोपिप्रस्तावयज्ञेपुकांप्र दास्यतिदक्षिणाम् २ बाणायकस्य कथमिहमनुष्यजन्मासंप्रविशतिसदसिविबुधगमितायांयेननसुभाषितामृतमास्वादितंपी तमातृप्तेः ३ प्रसन्नाः कांतिहारिण्योनानाश्लेषविचक्षणाः भवंतिकस्यचित्पुण्यैर्मुखेवाचोगृहेश्रियः ४ कस्यापि येसूक्तींदुक लाकलंकजनकायोगाच्छगर्भज्वरायेवाकेवलतर्ककर्कशधियः साक्षाच्छ्रयेश्रोत्रियाः येवाद्वेषमपीमलीमसधियस्तान्प्राप्तगोष्ठी रसप्रोद्दार्हंतिवियद्गान्परिहरत्वांप्रसारंकुरु ५ कस्यापि कर्णामृतंसूक्तिरसंविमुच्यदोषेषुयत्नः सुमहाखलस्य अवे क्षितेकेलिवनप्रविष्टः कमेकलःकंदकजालमेव ६ बिल्हणस्य इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसुभाषितप्रशंसाप रिछेदः अथकाव्यप्रशंस अविदितगुणापिसुकवेर्भणितिः कर्णेषुवमतिमधुधारांअनधिगतपरिमलापिहरतिरंशमा लतीमाला १ सुबंधोः निरवधानिपद्यानिरथनाथस्यकांक्षतिः भिक्षुकक्षाविनिक्षिप्तः किमिक्षुर्नीरसोभवेत् २ भवभूतेः कंपृच्छामः सुराःस्वर्गेनिवसामोवयंभुवि किंवाकाव्यरसःस्वादुः किंवास्वादीयसीसुधा ३ ख्यातिंगमयतिसुजनः सुकविर्विदधातिकेवलं काव्यंयुष्मातिकमलमंभोलक्ष्म्यातुरविर्न्नियोजयति ४ कस्यापिविपुलहृदयाभिर्योज्येरिवद्यविकाव्येनडोनमोरर्व स्वेनिंदतिकंचुकमेवप्रायः शुष्कस्तनीनारी ५ कस्यापि यातायांतिचयातारोलोकाः शोकाधिकाभुवः काव्यसंबंधिनीकीर्त्तिस्था यिनीनिरपालिनी ६ श्रीअनंतदेवानां किंतेनकिलकाव्येनमृद्यमानस्ययस्यताः उदधेरिवनायात्तिरत्नामृतपरंपराः ७ नय माधवस्य नवोक्तिर्युक्तिरम्याश्लेषोक्तिः प्रस्फुरेद्रोरसः विकटाक्षरसंबंधः कस्मैकवदुष्करं ८ बाणभट्टस्य दुर्जनहुता शतसंकाव्यसुवर्णं विशद्धिमायातिदर्शयितव्यंतस्मान्मत्सरिमनसः प्रयत्नेन ९ कस्यापियंत्राकृष्टसुवर्णसूत्रमिवयत्नयंसु

शार्ङ्गधर० मेरोरुत्तरादुन्मीलकुरुविंदकंदलदलः स्वार्थीः यदार्थसुयः तत्रापुच्छसदंसुकांतविलसत्कोताकुचान्नोपमंरम्यंयत्तदिदंकवि
॥ ६॥ त्वमितरद्वागदेवतोपपूवः १० कस्यापि इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसामान्यकविप्रशंसापरिच्छेदः॥अथसामान्यकविप्र
शंसा॥ कतिपयनिमेषवर्त्तिनिजन्मजरामरणविह्वलेजगतिकेत्यांतकोटिवथुः स्फुरतिकवीनांयशःप्रसरः १ शंखधरस्य
सुभाषितरसास्वादुजातरोमांचकंचुकः विनापिकामिनीसंगंकवयः सुखमासते २ कस्यापिसंतिस्वानइथासंख्याः जातिभा
जोगृहेगृहे उत्पादकानवहवः कवयः शलभाइव ३ बाणभट्टस्य कवयः परितुष्यंतिनेतरेकविसूक्तिभिः नयरूपारव
रूपावर्द्धत्तेविधुकात्तिभिः ४ श्रीधनदेवानां किंकवरत्नेन काव्येनकिंकुडनथयुष्मतः परस्यहृदयेलग्नंनघूर्णयतियश्चिर
ः ५ विक्रमभट्टस्य लंकापतेः सकुचितंयशोयत्कीर्त्तिशत्रेरघुराजपुत्राः समर्द्धएवादिकवेः प्रभावोन कोपनीयाः
कवयः क्षितीद्रेः ६ कस्यापि मुखमात्रेणकाव्यस्य करात्यहृदयोजनः छायामछामपिश्यामांराहुस्तारापतेरिव ७ बाणभ
ट्टस्य उत्फुल्लगंगदेडरलापाः क्रियंतेदुर्मुखैः सुखंजानातिहिपुनः सम्यक् कविरेवकवेश्रमं ८ विक्रमस्य सीला
विलासारुलामोरिकाद्याः काव्यंकर्त्तुंसंतुविज्ञाः स्त्रियोपिवियांवेत्तुंवादिनोनिर्जेतुविश्वंवक्तुंयः प्रवीणः सवंद्यः ९ श्री
धनदेवानां अपिमुदमुपयांतोवाग्विलासेः स्वकाव्येः परभणितिषुतृप्तियांतिसंतः कियंतः अपिधनमकरंदस्यंदपू
र्णालवाल्कनककलशसेकनेहतेकिंरसाल १० जयदेवस्य तेधन्यास्तेमहात्मानोयेषांलोकेस्थितंयशः येर्न्निबद्धानि
काव्यानिवैर्येकाव्येषु कीर्त्तिताः ११ जयंतितेसुकृतिनोरसविद्धाः कवीश्वराः नास्तियेषांयशः कायेजरामरणजंभयं १२
भर्तृहरेः महीपतेः सत्तिनयस्यपार्श्वेकवीश्वरास्तस्यकुतोयशांसिभूयाः कियन्नोनवभूवुरुर्व्यांनामापिजानातिनकोपिधा
विद्गुणस्य अर्थकेविदुपासतेरूपणवत्केचिद्वलंकुर्वतेवेश्यावत्वलुधातुवादिनइवोद्वहंतिकेचिद्रसान् अथलिंगरूतिसां
द्रसद्रवमुचांवाचांप्रशस्तिस्पृशांकतिः कवयोभवंतिकतिचित्पुण्येरगण्येरिह १४ श्रीराधचैतन्यश्रीचरणानाम् कविवाक्या
मृततीर्थस्नानेः पूताभूशंयशोदेहाः येषांतएवभूयाजीवन्मिगतावथेवान्ये १५ कस्यापि अमृतोन्मेषणेचरुरशेषजनसज्जनः

BHAU DAJI

कविर्गरुडवन्मान्यइंद्रवज्रादिरत्नरुत् १६ एतोशार्ङ्गधरस्य काव्यमध्योगिरोयावद्वरंतिविशदाभुवितावत्सारस्वतंस्थानंक
विरासायतिष्ठतीति १७ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसामान्यकविप्रशंसा अथविशिष्टकविप्रशंसाकवींद्रोनो
मिवाल्मीकिंयस्यरामायणीकथांचंद्रिकामिवविन्वनिचकोराइवसाधवः १ शार्ङ्गधरस्य —वर्णांजलिपुटयेपंविरचितवान्भार
तारव्यममृतंयः तमहमरागमतृष्णंरूपाहेपायनंवंदे २ नारायणभट्टस्य त्रयोग्नयस्त्रयोवेदास्त्रयोदेवास्त्रयोगुणाः त्रयोदं
डिप्रबंधाश्चविदुलोकेषुविश्रुताः ३ राजशेखरस्य कवयः कालिदासाद्याः कवयोवयमप्यमी पर्व्वतेपरमाणोश्चप्रदार्थि
त्वंप्रतिष्ठितं ४ रूपभट्टस्य कविरमरः कविरचलः कविरभिनंदश्चकालिदासश्च अन्येकवयः कवयश्चापलमात्रेणप
रंदधति ५ कस्यापि श्लेषेकेचनशब्दगुंफविषयेकेचिद्रसेचापरेलंकारेकतिचित्सदर्थविषयेचान्येस्वमावर्णकापासर्व्वत्र
गभीरधीरकविताविंध्याटवीवातुरीसंचारीकविकुंभिकुंभभिदुरोबाणस्तुपंचाननः ६ कस्यापि भवभूतिमनादृत्यनिर्वाणमति
नामयामुशरेः पदचिंतायामिदमाधीयतेमनः ७ कस्यापि शब्दार्थयोः समोगुंफः पांचालीरितिरुच्यतेनीलाभट्टारिकावावि
बाणोक्तिपुचसायदि ८ कस्यापि नीलोत्पलदलश्यामांविक्षाकान्नामजानता बृथैवदंडिनाप्रोक्तं सर्वशुक्लासरस्वती ९ वि
—कायाः इंदुप्रभारसविदंविहगंविहाय कीरानने स्फुरसिभारतिवारतिस्ते आद्यंयदि स्वयमिजल्पति कोमुदीनांगोविंदराजव
चसांचविशेषमेषः १० देवेश्वरस्यंयथेयंवान्देवी शुकरसनवासव्यसनिनी कुहूकंठीकंठेविलसतितथाचेदनविधिः तदाभूमी
भागेनिरुपमरसः किंचिदिवसमाधत्तेसाम्यंधनदभणितीनांमधुरिमा ११ श्रीधनदेवानामनुधवियताधरेन—विष
भाजिरत्नाकरेनशडमुखकोठरेनकिलतार्क्ष्यपक्षाक्षरे शुद्धदर्शनकवीश्वरेरसिकचक्रचूडामणौगुणेकमिसुधांबुधौत्यजत
सोद्रचांद्रभ्रमम् १२ श्रीहरिहरदेवानं सरस्वतीवकर्णाटीविजयार्कजयत्यसौ १ यावेदभोगिरोवासः कालिदासादनंतरं १३
हृदिलग्नेनबाणेनयन्मंदोपिपदक्रमः भवेत्कविकुरंगाणांचापलंतत्रकारणं १४ माघेनविघ्नितोत्साहानोत्सहंतेपदक्रमं
स्मरंतोभारवेरेवकवयः कपयोयथा १५ तावत्कविविहंगानांध्वनिर्लोकेषुशस्यते यावन्नोविश्रुतिश्लोकेमयूरमधुरध्वनिः १६

विलोचनस्यतेभासोरामिलसोमिलोवररुचिः श्रीसाहसांकः कविस्लेछो भारविकालिदासतरलाः स्कंधःसुबंधुश्चयः दंडीबाण दिवाकरोगणपतिः कांवश्चरत्नाकरः सिद्धायस्यसरस्वतीभगवतीकेतस्यसर्वेंपिते १७ अहोप्रभावोवाग्देव्याः यन्मातंगदिवाकरः श्रीहर्षस्योभवत्सभ्यः समोवाणमयूरयोः १८ सरस्वतीपरिग्राणांजातिस्तत्रनदेहिनां व्यासस्यर्द्धिकुलालोभूद्योर्णोभारतेकविः १९ राजशेखरस्यैते इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकविप्रशंसापरिछेदः अथकुकविनिंदा अप्रगल्भाःपद न्यासेजननीरागहेतवः संत्येकेबहुलालापाः कवयोबालकाइव १ त्रिविक्रमस्यदृश्य गणयंतिनापराधंनरत्नभंगपक्षंनचा थास्यरसिकत्वेनाकुलितावेश्यापतयः कुकवयश्च २ कस्यापि द्राधीयसाधार्थगुणेनयुक्ताः केः केरपूर्वैः परकाव्यखंडैः आ डंबरंयेवचसांबहंतितेकेपिकंथाइवयोजयंति इ बिल्हणस्य धिक्कारेकलिकालयाहिविलयंकेयंविपर्यस्ताहाकष्टंश्रुति शालिनांव्यवहरंतिमर्त्यछोडिताइश्यतेएकेवाक्ष्यदेवताभगवतीविक्रेतुमानीयतेनिःशंकैरपरैः परीक्षणविधौसर्वंगीमुद्धापते ४ बिल्हणस्य कविभिर्नृपसेवासुचित्रात्

अथपंडितप्रशंसा अधिगतपरमार्थान्पंडितान्मावमंस्थास्तृणमिवलघुलक्ष्मी र्नैवतान्संरुणद्धिमदमलिनमिरिंदनूपामगंडस्थलानांनभवतिविशतंतुबारणंबारणानां१७ इहनुरगशैलैः प्रयांतुमूर्खाधन रहिताश्चबुधाः प्रयांतुपद्भ्यांगिरिशिखरगतापिकाकपंक्तिः पुलिनगतैर्नसमत्वमेतिहंसैः २ अंजलिस्थानिपुण्यानिबालस्य त्तिकरद्वयं अहोसुमनसांवृत्तिर्वामदक्षिणयोः समा ३ कस्यापि उदीरितोर्थः पशूनापिगृह्यतेहयाश्चनागाश्चवहंतिनोदि ताः अनुक्तमप्यूहतिपंडितोजनः परेंगितज्ञानफलाहिबुद्धयः ४ कस्यापिपंडितेहिगुणाः सर्वेमूर्खेदोषाश्चकेवलाः तस्मा न्मूर्खसहस्रेणप्राज्ञएकोनलभ्यते ५ काव्यशास्त्रविनोदेनकालोगच्छतिधीमतां व्यसनेनहिमूर्खाणांनिद्रयाकलहेनवा ६ कयोरप्येतौ वज्रादपिकठोराणिमृदूनिकुसुमादपि केलोकोत्तराणांचेतांसिकोहिविज्ञातुमर्हति ७ भवभूतेः जितरोषरथामहाधियः सपदिकोधजितोलघुर्जनः विजितस्यदुर्मतेः

नप्रयात्तिनिधनंविद्यारत्नमंतर्धनं येषांतान्प्रतिमानमुक्तनृपतेः कस्तैःसहस्पर्द्धते ७ त्वांराजावयमध्युपासिनगुरुप्रज्ञा भिमानोन्नताः ख्यातस्त्वंविभवैर्यशांसिकवयोरिक्षुप्रतंतिनः इत्थंमानदनानिदूरमुभयोरप्यावयोरंतरं यद्यस्मासुपरा ङ्मुखोसिवचसाप्येकांततोनिःस्पृहाः २ एतोभर्तृहरेः इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांपंडितप्रशंसापरिछेदः अ थकुपंडितनिंदा व्यासादाकविपुंगवानानुचितैर्वाक्यैः सलीलहसद्भुवोर्जन्यनिमीत्यलोचनयुगंश्लोकात्सगर्वंपठन्काव्यं यः कुरुतेपरैर्विरचितंस्वद्वा ———— नीहतेयद्यभ्यर्थयसेश्रुतेनरहितः पांडित्यमात्मंबलात् १ कस्यापि जेसंसत्सु विवादिनः परयशः शून्येनशूलाकुलाः कुर्वंतः स्वगुणस्तवेनगुणिनांयत्नाद्गुणद्वेदनंतेषांरोषकषायितोदरदशां कोयो — निः स्वासिनांदीप्तारत्नशिरोवरूथफणिनांविद्याजनोद्वेगिनी यीवास्तंभभृतः परोन्नतिकथामा — शिरःशूलिनः सोढ्वे गभ्रमनप्रलापविषुलक्षोभाभिभूनस्थिता अंतर्द्वेषविषप्रवेशविषमक्रोधोष्णनिःश्वासिनः कस्यांनूतनपंडितस्यविकृतिर्भा मज्वरारंभभूः क्षमेद्रस्येतो अज्ञः सुखमाराध्यः सुख ज्ञानलवदुर्विदग्धधुरमाराध्यतेविशेषज्ञः ज्ञानलवदुर्विद ग्धंब्रह्मापिनरंनरंजयति ४ भर्तृहरेः इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकुपंडितनिंदापरिछेदः अथमतिमतां प्रशंसांसा विपदिधैर्यमथाभ्युदयेक्षमासदसिवाक्यदुतायुधिविक्रमः यशसिचाभिरुचिर्व्यसनंश्रुतौप्रकृतिसिद्धमिदंहि महात्मनां १ भर्त्रहरेः इयमुन्नतिसत्वशालिनांमहतांकापिकतोरचित्तताउपकृत्यभवंतिदूरतः परतःप्रत्युपकारशंक या २ नात्यायसिनिबध्नंतिपदमुन्नतचेतसः येषांभुवनंलाभेनिःसीमानोमनोरथाः ३ अहोकिमपिचित्राणिचरित्राणि महात्मनांलक्ष्मींतृणायमन्यंतेतद्धरणनमंत्यपि ४ देवेश्वरस्य किंचापरेणबहुनापरिजल्पितेन संसर्गएवमहतांमहते फलाय अंभोनिधेस्तटरुहास्तरवोपियेनचेलोत्क्षिप्तरत्नकृतालवालाः ५ आपत्स्वेचहिमहतांशक्तिरिप्रियजनेन संपत्सुअगुरोस्तथानगंधः प्रागास्तियथाग्नियतितस्य ६ कयोरप्येतौ वज्रादपिकठोराणिमृदूनिकुसुमादपि केलोको त्तराणांचेतांसिकोहिविज्ञातुमर्हति ७ भवभूतेः जितरोषरथामहाधियः सपदिकोधजितोलघुर्जनः विजितस्यदुर्मतेः

मर्मतिमट्टि:सहकाविरोधिता ८ माघकवेः गधादीनायथान्येषु: सत्योवाजायतेदधिक्षारोदधेस्तुनाथापिमहतांविकृतिः कुतः ९ देवेश्वरस्य संपदोमहतामेवमहतामेवचायदः बर्द्धतेक्षीयतेचंद्रोननुतागगणःक्वचित् १० अथकुर्वन्नपिप्रायःप्राणो तिमहतः फलंओर्वदहंतमेवाग्निंसंतर्प्ययतिसागरः ११ महतांप्रार्थनेनैवविपत्तिरपिशोभतेदंतभंगोहिनागानांश्रेष्ठ्यगि रिविदारणे १२ तत्तुमूलादनुविहितंजलमाविर्भवतिपल्वलायेषुनिभृतंयदुपक्रियतेतदपिमहांतोबहत्युच्चैः १३ अचिंत्या: पंथानः किमपिमहतामंधकरियोर्यदशेक्ष्णाभूत्तेजस्तदकृतकथामेमध्यचवदनांसुनेत्रेवादत्तेर्यदजनिपुनर्ज्योतिरहह प्रतेनेनेदंमदनमयमेवत्रिभुवनम् १४ केषांमध्यते महात्मानोनुगृह्णंतिभजमानानरीनपि सपत्नीः प्रापयंत्यश्वमिं धवोनगनिम्नगाः १५ माघकवेः इति शार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांमहतांप्रशंसापरिछेदः अथधीरप्रशंसासहप रिजनेनविलसतिधीरोगहनान्तरतिपुनरेकः विषमेकेननिपातंत्रिपुरजितासहसुरैरमृतं १ कस्यापि निंदंतुनीतिनि पुणायदिवास्तुबंतुलक्ष्मीः समाविशतुगच्छतुयथेष्टं अद्यैववामरणमस्तुयुगांतरेवान्यायात्पथः प्रविचलंतिपदंनधी राः २ भर्तृहरेः श्लाघ्यामहतामुन्नतिरद्भुतमध्यवसितंचधीराणांकनकगिरिरनिलंघोरविरनिशमनुतारंभः ३ कस्यापि कदर्थितस्यापिहिधैर्यस्तेनशक्यतेधैर्यगुणःप्रमार्ष्टुं अधोमुखस्यापिकृतस्यवन्हेर्नाधःशिखायातिकदाचिदेव ४ कस्यापि येदीनेषुदयालवःस्पृशतियानत्योपिनश्रीमदोद्यग्रायेचपरोपकारकरणेह्यंतियेपावितास्वस्थाः सन्तितयौवनोदयमहाव्याधिप्रकोपेपियेतेसंभेरिवसुस्थिंतेः कलिभरक्लांताधराधार्यते ५ कस्यापि अर्थाःसुखंकीर्तिरपी हमाभूदनर्थएवास्तुतथापिधीराः निजप्रतिज्ञामनुवध्यमानांमहोद्यमाः कर्मसमारभंते ६ कस्यापि अंगणवेदावे सुधाकल्पाजलधिस्थलंचपातालंचलीलाकश्चसुमेरुः कृतप्रतिज्ञस्यधीरस्य ७ बाणभट्टस्य इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचि तायांपद्धत्यांधीरप्रशंसापरिछेदः अथसज्जनप्रशंसा उपकर्तुप्रियंबक्तुंकर्तुंस्नेहमकृत्रिमं सज्जनानांस्वभावोयंके नेंदुःशिशिरीकृतः १ निर्गुणेष्वपिसत्वेषुदयांकुर्वंतिसाधवः नहिसंहरतेज्योत्स्नांचंद्रश्चांडालवेश्मनि २ उपकारिषु

यःसाधुःसाधुत्वेनस्यकोगुणः अपकारिषुयःसाधुःससाधुःसद्भिरुच्यते ३ हृदयानिसतामेवकठिनानीतिममतिः खलुवा — ग्विशिरेवस्त्रीक्ष्णेर्भिधंतेनमनाक्षतः ४ अपेक्षतेनचस्नेहंनपात्रंनदशांतरं मदापरोपकारायरत्नदीपाइवोन्मषाः ५ केषामप्येते उपचरतव्याः संतोयद्यपिकथयंतिनैकमुपदेशं यातेषांस्वैरकथास्त्राएवभवंतिशास्त्राणि ६ भर्तृहरेः सुजनोनयातिविकृतिंपरहितनिरतोविनाशकठिनोपि छेदेपिचंदनमखंडः स्वासुरभयतिमुखंकुठारस्य ७ रविगुप्तस्य अतिकुपिताअतिसुजनायोगेनमृदुभवंतिननुनीचाः हेम्नः कठिनस्यापिदहनोपायोस्तिनतृणानं ८ कस्यापि अनुकुरुतःखलसुजनावग्निमपाश्चात्ययोस्थितिः श्रूयाविधातरंभमेकोगुणवान्यमुपिदधांति ९ गोपभट्टस्य संतोपि संतः कतिरेतुतेजः कनुज्वलंतुकननुप्रथंतांविधायनुह्याननुवेधसेवब्रह्मांडकोशपदीपकल्पाः १० गोत्रस्थितिंन मुंचंतिसदासन्नतिमाश्रिताः उदन्वंतश्चसंतश्चमहासत्वतयानया ११ — तेन्यस्यासतोध्यायेगुणान्दोषांस्तुदुर्जनः तुल्यपथित्वेकिंत्वेकोगच्छत्यूर्ध्वमधोपरः १२ अस्तामन्यत्सुजनाःपरोपकारैककरणदुर्ललिताः संतापितपिशुनेषुस्वगु णेष्वपिहात्रखिद्यंते १३ यदमीदशन्निदशनारसनातत्स्वादुफलवाप्नोति प्रकृतिरियं धवलानां — श्यन्नियदन्यकार्येषु १४ देवेश्वरस्य गर्जतिशरदिनवर्षतिनवर्षासुनिस्वनोमेघः नीचोवदतिनकुरुतेनवदतिकुरुतेसज्जनोलोकः १५ अन्यापिनो — तिहरः किलकालकूटं कूर्मोविभर्तिधरणींखलुपृष्ठकेन अंभोनिधिर्वहतिदुःसहवाडवाग्निं संभावितंगुरुतिनःप्रतिपालयंति १६ आदिमध्यनिधनेषुसोहृदंसज्जनेभवतिनेतरेजने छेदतापनिघर्षताडनैर्नान्यभा वमुपयातिकांचनं १७ येजातेव्यसनेविराकुलधियः संपत्सुनाभ्युन्नताः प्राप्तेनैवपराङ्मुखाः प्रणयिनि प्राणोपयोगेपि हीमंतः स्वगुणप्रकाशनविधावन्यस्तुतोपंडिताःक्षमंडलमंडनैकतिलकाः संतः कियंतोजनाः १८ नमुखेनोद्विरत्यू र्हृदयेनमयत्यधः जरयत्यंतरेसाधुर्दोषंविषमिवेश्वरः १९ तदपकृतंविधिनार्थिषुयत्संतः स्वत्यसंपदोविहिताः मुखे पयसिधनानांसीदंतिनजीवलोकोयं २० केष्वाममध्येतेनूनं दुग्धाब्धिमंथोत्थादिमोसज्जनदुर्जनौकिंतिदोःसोदरः

पूर्वं कालकूटस्यचेतरः २१ राजशेखरस्य इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसज्जनप्रशंसापरिछेदः अथमनस्वि
प्रशंसाकामंप्रियाणांनप्रियाणान्विमुंचंतिमनस्विनः इच्छंतिनत्वमित्रेभ्योमहतीमपिसंक्रियां १ अदृष्टमुखभंगस्ययुक्तमं
धस्ययाचितं अहोवतमहत्कष्टंचक्षुष्मानपियाचते २ कस्यापि पुण्ययामेवनेवामहतिमितपदच्छन्नपालीकपालीमाद
यन्यायगर्भाद्विजहुतहुतभुग्धूमधूम्रोपकंठंहारंहारंप्रवृत्तोदरमुदरदरीपूरणायक्षुधार्तोमानी प्राणीस्वदेशेनपुनर
नुदितंतुत्यकुत्येषुदीनः ३ चरमहिमुखेक्रोधाध्मातेकरोविनिवेशितोविषमपिवरंपीत्वासुप्तंरुतांतनिवेशने गिरि
चरतरान्मुक्तश्वसावरंशतधाकृतानतुखलजनावांतेरर्थैः कृतंहितमात्मनः ४ अलंडकियदक्षितत्वसुधापिंडैः
किमाचक्ष्महेतव्यक्तरंसुखंडमितास्तस्मिन्नपाः केचनतेभ्योन्यशतापनीतविभवाद्दृष्टानुकंपास्तुधि—इमृदाः
स्पृहयन्तिहंतकिमपिस्वार्थेनुतेभ्यापिये ५ श्रीदेवगणदेवानां पातालान्नविमोचितावतवलिर्न्नीतोनमृत्युः क्षयंनान्म
दृशशल्योधनस्यमलिनंनोन्मूलिताध्वाध्वयः शेषस्यापिधरांविधृत्यनकृतोभारावतारः क्षणंवतत्पुरुषाभिमानम
निशंमिथ्यावहंविद्यसे ६ एकः सत्पुरुषोजीवतिहृदयविहीनोपिसहृदयोराहुः यः सकलत्रैमभाजनमुदरंनविभर्त्तिदुःपु
रं ७ वरंहालाहलंपीतंसद्यःप्राणहरंपरं ननुदृष्टेधनांधस्यभ्रूभंगकुटिलंमुखं ८ प्रत्युपकुर्व्वद्बहुरपिनभवतिपूर्वोपका
रिणाकुर्य्यात्तुल्यः एकः करोतिसंतेनिः कारणमेवकुरुतेन्यः ९ कामंवनेषुहारिणास्तृनेनजीवंतुयत्नसुलभेनघनिघुनदन्यं
विदधतितेकिलपशोवयंसुधियः १० नूतनकूष्माडफलानांकेभवत्यमी अंगुलीदर्शनादेनविलीयंतेमनस्विनः११ कुरु
मुस्तबकस्येवद्वयीवृत्तिर्म्मनस्विनः मूर्ध्निवासर्वलोकस्यशीर्यतेवनएववा १२ एतौभर्तृहरेः पादाहतंयदुताधमूर्द्धन
मधिरोहतिस्वस्थादेवापमानोपि देहिनस्तद्वरंरजः १३ मानीवश्यः परावज्ञादुःखदग्धोपिजीवति तस्माज्जननिरेवास्तु
जननीक्लेशकारिणः १४ समूलयातमध्वंतः परान्व्यधमानिनः प्रध्वंसितांधतमसस्तत्रोदाहरणंरविः १५ एतेमाघ
कवेः इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांमनस्विप्रशंसापरिछेदः अथउदारप्रशंसा आकारमात्रविज्ञातसंपादितमनोर

था: तेधन्यायेनशृण्वंतिदीनाः प्रणयिनांगिरः १ देहिदेहीतिजल्पंतित्यागिनोप्यर्थिनोपिवा आलोकयंतिरभसादसिनास्ती
तिनकंचित् १२ युध्यंतेपक्षिपशवः पठंतिशुकसारिकाः दातुंशक्नोतिकोविंतंसशूरःसचपंडितः एकोनतिष्ठतापस्मा
दन्येनोपरितिष्ठता दातृयाचकयोर्भेदः कराभ्यामेवसूचितः १४ सेवपरंनदिनस्यतितनुरपियाश्रीर्निवेशितासत्सु अ
वशिष्यतेहिमांशोः सेवकलाशिरसियाशंभोः १५ अयंनिजः परोवेतिगणनालघुचेतसां उदारचरितानांतुवसुधैवकुटुं
बकं ६ बोधयंतिनयावंतेभिक्षाबारागृहेगृहे दीयतांदीयतांनित्यमदातुःफलमीदृशं ७ केषांमध्येते अर्थिनांरूपणादृष्टि
रुवन्मुखेपतितासरुद्धृदयस्थापुनर्देवनान्यस्यास्यं समीक्षते ८ दंडिनः यद्दासिविशिष्टेभ्योयद्वाश्वासिदिनेदिनेतत्तेवि
त्तमहंमन्येशेषमन्यस्यरक्षसि ९ भगवतोव्यासस्य किंतयाकियतेलक्ष्म्या यावधूरिवकेवलायानवेश्यैवसामान्याप
थिकैरुपभुज्यते १० विक्रमादित्यस्य लक्ष्मीपयोधरासंगकुंकुमारुणितोहरेः धन्योवलिः सयेनास्यभिक्षापात्रीकृ
तःकरः ११ कर्णस्त्वंशिविर्मांसंजीमूतवाहनः दधीचिरस्थिनिनास्त्यदेयंमहात्मनाम् १२ द्विशरंनाभिसंधत्ते
द्विस्थापयतिनाश्रितान् द्विर्दूतातिनचार्थिभ्योरामोद्विर्नाभिभाषते १३ केकेषामध्येते दातानीचोपिसेव्यः स्यान्निः फलोन
महानपिजलार्थीचारिधिंत्यक्त्वापश्यकूपंनिषेवते १४ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांउदारप्रशंसापरिछेदः अथते
जस्विप्रशंसा बालस्यापिरवेः पादाः पतंत्युपरिभूभृतां तेजसासहजातानांवयंकुतोयुज्यते १५ सिंहः शिशुरपिनि
पततिमदमलिनकपोलभित्तिषुजैगेषुप्रकृतिरियंसत्त्ववतांनखलुवयस्तेजसोहेतुः २ तेजांशिष्यस्यप्रशमंप्रयांतिवारां
प्रहारेणसवह्निरण्यः अयंपुनर्बाडवनामधेयः समुद्रगापीयबिभर्त्तितेजः ३ एकः सत्पुरुषस्तेजस्वी सेंहिकेयः सुरद्विषां
शिरोमात्रावशेषेण जायंतेयेनशत्रवः १४ केषामध्येते मौनीपादप्रहारेपिनक्षमीनीचएवसः आरूढशैलमित्रेपिनते
जस्वीस्वलोहिमः ५ क्षेमेंद्रस्य तुल्येपराधेस्वर्भानुमंतंचिरेणयन्हिमांशुर्मासुग्रसेतेतन्मतंजामदुन्मदिष्णुः स्फुट
फलं ६ माघकवेः तेजस्विनिक्ष्मासारेनतिकर्कशमावरेत् अतिनिर्मथनादग्निश्चंदनादपिजायते ७ तेजोहीनेमहीपा

लेस्वः परेवविकुर्वंतांनिः शंकैर्हृजनोधनेपदंभस्मन्यशक्यणि॥८॥कयोरप्येते॥इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांतेजस्विप्रशंसा॥अथगुणप्रशंसा॥गुणाः कुर्वंतिदूतत्वंहरेरपिवसंतांमतां केनकीगंधमाघ्रायस्वयंगच्छंतिषट्पदाः १ गुणवन्नमंमर्गायांतिसर्वोपिगौरवं॥पुष्पमालाप्रसंगेन सूत्रंशिरसिधार्यते॥२॥ गुणाः सर्वत्रपूज्यंतेपितृवंशोनिरर्थकः वासुदेवंनमस्यंतिवसुदेवंनतेजनाः ३ गुणिनिगुणज्ञोरमतेनागुणशीलस्यगुणिनिपरिश्रमः अलिरेतिवनात्कमलंनदर्दुरस्त्वेकवासोपि ४ नीरमान्यपिगोचर्तेकार्पासस्यफलान्विनः येषांगुणमयंजन्मपरेषांगुह्यगुप्तये॥५॥ गुणागुणज्ञेषुगुणाभवंतितेनिर्गुणेप्राप्यभवंतिदोषाः सुस्वादुतोयाः प्रभवंतिनद्यः समुद्रमासाद्यभवंत्यपेयाः॥६॥गुणिणंजमालोक्यनिजबंधनशंकयाराजन्नलक्ष्मीः कुरंगीवदूरतरंपलायते॥७॥गुणैः सर्वज्ञकल्पोपिसीदत्येकोनिराश्रयः अनर्घ्यमपिमाणिक्यंहेमाश्रयमपेक्षते॥८॥ गुणेषुक्रियतांयत्न आटोपैः किंप्रयोजनंविक्रियंतेनघंटाभिर्गावः क्षीरविवर्जिताः॥९॥गुणेगौरवमायातिनमहात्मानसंपदापूर्णेदुर्न्नतथावंध्योनिःकलंकोयथाशशः॥१०॥नमोरूपसौभाग्यकरागुणानृणांस्वयंगृहीताः सुहृदाश्रुतानइवापरैर्गृहीताद्धितयंवितन्वतेस्वयंनगृह्णंतिनिजंगुणंबुधाः॥११॥ कोशयंकिमिजंसुवर्णमुपलात् दूर्वापि गोशोमतः पंकात्नामरसंशशांकमुदधेरिंदीवरंगोमयात् काशादग्निरहेःफणादपिमणिर्गोपित्तगोरोचना प्राकाश्यंस्वगुणोदयेनगुणिनोगच्छंतिकिंजन्मना १२ केषामप्येते गुणेरुरुगतांयानिनोच्चैरासनसंस्थितः प्रासादशिखरस्थोपिकाकःकिंगरुडायते॥१३॥भर्तृहरेः गुणवंतः क्लिश्यतेप्रायेणभवंतिनिर्गुणाः सुखिनः बंधनमायांतिशुकाः यथेष्टसंचारिणः काकाः॥१४॥गुणेदूषणमायांतिदूषणंगुणतांक्वचित् तथाहिस्वादुतादोषः स्तनयोः स्खलनागुणः॥१५॥अहोवैचित्र्यमेतस्यसंसारस्यकिमुच्यते गुणोपिकूशहेतुः स्याद्विश्वात्तः कंठकंदले॥१६॥अनवसरेगुणवानपिहृदयादवतार्यतेहारः॥पश्यशलाकावसरेतृणेपिभूपैः प्रसार्यतेस्वाकरः॥१७॥केषामप्येते अकृत्वापरसंतापमगत्वाखलनम्रतां अनुत्सृज्यसतांवर्त्मयत्स्वल्पमपिहद्गुह्यं॥व्यासस्य ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांगुणप्रशंसापरिच्छेदः॥ अथसंतोषप्रशंसा॥ वयमिहपरितुष्टावल्कलैस्त्वंचलक्ष्म्या

समइहपरितोषोनिर्विशेषोविशेषः कस्यसुखमसंतुष्टेष्वितरेणधनेनवा॥अतृहरेः दरिद्रस्यपरामृद्धिस्तृष्णानद्रविणात्यता जरद्रवधनः शंभुस्तथापिपरमेश्वरः॥२॥ विष्णुशर्म्मणः॥संतोषामृततृप्तानांयत्सुखंशांतचेतसां कुतस्तद्धनलुब्धानामितश्चेतश्चधावतां॥३॥आगमिष्यंतितेभावायेभावाअपिभाविताः अहंतेरंतमुगंतव्योनतेषामन्यतोगतिः॥४॥योमेगर्भगतस्यापिरक्तिकल्पितवान्पु-- शेषरक्तिविधानेनमकिंसुतोथवामृतः ५ अप्रार्थितानिदुःखानियथैवायांतिदेहिनां॥सुखान्यपितथायांतिदैन्यमज्ञातिरिच्यते॥६॥पंचमेहनिषष्ठेवाशाकंपचतियोगृहे॥अनृणीचाप्रवासीचसवारिवरमोदते आत्माधीनशरीराणांस्वपतांनिद्रयास्वया॥कदन्नमपिमर्त्यानममृतत्वायकल्पते॥८॥सर्वचसंपदस्तस्यसंतुष्टंयस्यमानसं उपानद्गूढपादस्यनन्वलंकर्मारतैवभूः॥९॥ भगवतोव्यासस्येते आरोग्यंविद्वत्ासज्जनमैत्रीमहाकुलेजन्मास्वाधीनतावपुंसांसमहृदेश्वर्यविनाप्यर्थैः॥१०॥सर्प्याः पिबंतिपवनंनचदुर्बलास्तेशुष्कैस्तृणैर्नवसगजावलिनोभवंतिकंदैः फलैर्मुनिवराः क्षपयंतिकालंसंतोषएवपुरुषस्यपरंनिधानं॥११॥अर्थाकरोतिदैन्यंलब्धार्थोगर्वंपरितोषेण-- धनश्चमकोंशोसुखमास्तेनिस्पृहःपुरुषः॥१२॥तन्मूलंपुरुषायासस्तोरयंतद्यशस्तदोर्जित्यंतत्सौभाग्यं पुंसांयदेतदप्रार्थनाम॥१३॥केषामप्येते॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसंतोषप्रशंसापरिच्छेदः॥ अथसंसर्गप्रशंसा॥ महानुभावसंसर्गः कस्यनोन्नतिकारिकः॥रथ्यानुजाह्नवीसंगाच्छिवशीर्षेपिवंद्यते॥१॥द्रवत्वात्सर्वलोहानांमध्यान्मृगपक्षिणां भयाद्योभाच्चमूर्खाणांदर्शनात्संगतिः सतां॥२॥विकृतिंनैवगच्छंतिसंगदोषेणसाधवः॥आवेष्टितंमहासर्पैश्चंदनंनविषायते॥३॥नस्थातव्यंनगंतव्यं क्षणमप्यधमैः सह पयोपिशौंडिनीहस्तेमदिरांमन्यतेजगत्॥४॥वीणावंशाश्रयंतुंचचुंबत्युच्चैः कुचश्रियं अत्तिनापिलसंयोगाद्भृंगस्तुंचरोयथा॥५॥किंचिदाश्रयसौंदर्याद्धत्तेशोभामसाध्वपि॥कांताविलोचनेन्यस्तंमलीमसमिवांजनं॥६॥आश्रयवशेनसततंयुक्तालघुतावजायतेजंतोः विंध्येविंध्यसमानाः कारिणोचतर्यणेलघवः॥७॥संसर्गाद्भवतिह्यसाधुतागखलानांसाधूनांन

चरखलसंगमानबलतं आमोदंकुसुमभवंमृदवधत्तेमृद्वंधनवकुसुमानिधार्यंति ८ असाधुःसाधुर्वाभवतिखलुजात्यैवपुरुषोनसंगाद्दोर्जन्यंनहिभुजननाकस्यचिदपि प्ररूढंसंसर्गेमणिभुजगयोर्जन्मजनितंमणिर्नोहंदोषान्स्यूशतिननुसर्प्योमणिगुणान् ९॥ कपामप्येते॥ संतप्तायसिसंस्थितस्यपयसोनामापिनज्ञायतेमुक्काकारतयातदेवहलिनीपत्रस्थितंतज्जलंतत्स्वात्यांसागरशुक्तिमध्यपतितंतज्ज्ञायतेमौक्तिकं प्रायेणाधममध्यमोत्तमगुणाःसंसर्गतोभूजाजनयते॥१०॥अस्वःशस्त्रंशास्त्रंवीणावाणीनरश्चनारीचपुरुषविशेषंप्राप्यभवन्तियोग्यायोग्याश्च॥११॥एतेविष्णुशर्म्मणः॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसंसर्गप्रशंसापरिछेदः॥ अथधनप्रशंसा॥ जातिर्यातुरमातलंगुणगणस्तस्याध्योगच्छतांशीलंशैलतटात्पतत्वभिजनःसंभ्रमंतांवह्निनाशौर्यंवैरिणिवज्यमाशनिपतत्वर्थोस्तुनःकेवलंयेनैकेनविनागुणास्तृणलवप्रायाःसमस्ताइमे १ यस्यास्तिवित्तंसनरःकुलीनःसपंडितःसश्रुतवान्गुणज्ञःसएववक्तासचदर्शनीयःसर्वेगुणाःकांचनमाश्रयंति २ एतेभर्तृहरेःवयोरद्वास्तोरद्वाज्ञानरद्वास्तुयेःपरासर्वेतेधनरद्वस्यद्वारितिष्ठंतिकिंकराः ३ चाणक्यस्यहेतुप्रमाणयुक्तंवाक्यंनश्रूयतेदरिद्रस्यअप्यतिपरुषमसत्यप्रियंवाक्यंसमृद्धस्य ४ क्षेमेंद्रस्यअर्थार्थीजीवलोकोयंश्मशानमपिसेवतेजनेतारमपित्यक्तानिस्वंगच्छतिदूरतः ५ नसाविद्यानतच्छीलंनतज्ज्ञानंनसाकलाअर्थाधिभिर्नतद्धैर्यंधनिनोयच्चकीर्त्यते ६ यथामिषंजलेमत्स्यैर्भक्ष्यतेस्वापदैर्भुवि आकाशपक्षिभिश्चैवतथासर्वत्रवित्तवान् ७ नचित्तंदर्शयेत्प्राज्ञःकस्यचित्स्वल्पमप्यहो स्फुटेरपियतस्तस्यदर्शनाच्चलतेमनः ८ एतेविष्णुशर्म्मणः लक्ष्म्यापरिपूर्णोहंनभयमस्तीतिमोहनिद्रेयापरिपूर्णस्यैवंदोर्भवतिभयंसिंहिकासूनोः भक्तेहयोजडप्रीतिरूविगुरुलंघनंमुखेकटुकतानित्यंनविनाज्वरिणामिव १० आलिंगिताःपरेर्यांतिप्रस्खलंतिसमेपथि अव्यक्तानिचभाषंतेधनिनोमदयापाइव ११ पतंतिखड्गधारासुविशंतिज्वलनंयं किन्नकुर्वंतिसुभगेकष्टमर्थार्थिनोजनाः १२ गुणयुक्तोप्यधोयातिरिक्तःकूपेदृतोयथा निर्गुणोपिभृतःपश्यजनैःशिरसिधार्यते १३॥ कपामप्येते॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरेणविरचितांपद्धत्यांधनप्रशंसापरिछेदः॥ अथदुर्जननिंदा॥

खलःसर्षपमात्राणिपरछिद्राणिपश्यन्नप्रशंसापरिछेदः॥अथदुर्जननिंदा खलःसर्षपमात्राणिपरछिद्राणिपश्यति॥आत्मानोबिल्वमात्राणिपश्यन्नपिनपश्यतिएतोधात्मस्य॥परितोषयितानकश्चनस्वगुणोयस्यगुणोस्तिदेहिनः॥परदोषकथाभिरत्यकःस्वजनंतोषयितुंकिलेच्छति॥३॥सहजांधदृशःसुदुर्नयंपरदोषेक्षणदिव्यचक्षुषःस्वगुणोच्चगिरोमुनिव्रताःपरवर्णग्रहणेष्वसाधवः॥४॥एतोसमाधकवेः॥विषधेरतोप्यतिविषमःखलइतिनमृषाबदंतिविद्वांसः॥यदयंनूकुलद्वेषीपुनःपिशुनः॥५॥अतिमलिनेकर्त्तव्येभवतिखलानामतीवनिपुणाधीः॥तिमिरेहिकौशिकानांप्रतिपद्यतेदृष्टि॥६॥एतोसुबंधोः॥लब्धाश्रायोहिनीचःप्रथमतरंस्वामिनंपराभवति भूमिरजोरथादांबुस्थापकमेवसंरुणुते एरंडियुप्तस्य॥उपकृतमतेनसुहृदयमित्यसतामस्तिनकाचिदपेक्षा होनुःस्वहस्तमाणीतमुद्वतोविर्दहत्येव॥७॥विषमामलिनात्मानोद्विजिह्वाजिह्मगाइवजगत्प्राणहरानित्यंकस्यनोद्वेजकाःखलाः॥९॥हरिगणस्यदुर्जनःपरिहर्त्तव्योविद्ययालंकृतोपिसन्मणिनाभूषितःसर्पःकिमसौनभयंकरः॥१०॥चाणक्यस्य॥परिशुद्धामपिवृत्तिंसमाश्रितोदुर्जनःपरान्न्याय्यतेपवनाशिनोपिभुजगाःपरोपनापंनमुंचंति॥११॥जीवःसमाश्रितेवश्यमनबाध्यपराश्रयंछिद्रंनरातिमाप्नोतिदृष्टांतोत्रकटीभवः॥१२॥खलानांकंटकानांचद्विविधैवप्रतिक्रियाउपानन्मुखभंगोवादूरतोवापिवर्जनं॥सुमुखोपिसुवृत्तोपिसन्मार्गपतितोपिसन्सतांपादलग्नोपिव्यथयत्येवकंटकः॥१४॥अपूर्वःकोपिकोपासिसज्जनस्यखलस्यच एकस्यसात्यतिस्नेहाद्द्वित्तेन्यस्यवारिणः॥१५॥निमित्तमुद्दिश्यहियःप्रकुप्यतिध्रुवंसतस्यापगमेप्रसीदति अकारणद्वेषिमनोहियस्यकथंजनस्तंपरितोषयिष्यति॥१६॥पादाहतोपिदृढदंडसमाहतोपियंदंशूकयास्यशतिंतंकिलहंतिसर्पः हर्षादिवेषपिशुनोच्चमनुष्यधर्माकर्णेपरंस्पृशतिहंत्यपरंसमूलं॥१७॥नोश्वदुर्जनजिह्वाचप्रतिकूलविसर्पिणी॥परमनारणायैवनिर्मिताकेनदारुणा॥१८॥यस्मिन्नंशेसमुत्पन्नस्तमेवनिजचेष्टितैः॥दूषयत्यचिरेणैवधुणकीटइवाश्रयं॥१९॥त्रेरयतिपरमनार्थैःशक्तिविहीनोपिजगदभिद्रोहंतेजयतिशस्त्रधरांस्वयमसमर्थाशिलाछेत्तुमू॥२०॥स्वभावकठिनस्यास्य

रूचिर्मा विभ्रतोन्नतिं गुणोपि परहिंसाये चापस्यचरवलस्यच॥ अयःपिंडइयोत्तमे खलानांहृदये क्षणातुपनिताएवनेक्ष क्षत्ते गुणास्तोयकणाइव २२ वर्जनीयोमतिमता दुर्जनः सख्यवेरयोः॥ स्वाभयत्यपकारायलिहन्नपिददन्नपि २३ चक्र तांविभ्रमोयस्य गुरुमेवप्रकाशते कथंगुणः समानःस्याद्युच्चैनपिशनैःशनैः २४ शिरसिनिहितोपिनित्यंयत्नादपि सेचितोबहुस्नेहैः तरुणीकचइवनीचः कोठिल्यंनेवविजहाति॥२५॥पात्रमयाचीकुरुतेदहतिगुणंस्नेहमाशुनाशयति अमलेमलंनियच्छतिदीपज्वालेवखलमैत्री॥२६॥स्नेहेनभूतिदानेनकृतस्वोपिदुजनः॥ दर्पणश्चात्तिकेतिष्वकरोत्येवमपिद्विधा २७ यथायथेवस्नेहेनभूपिण्डमुपवर्यते॥धत्तेतथातथातापमहोवेश्वानरःखलु॥२८॥स्तोकेनोन्नतिमायातिस्तोकेनायात्यधोगतिं अहोतुलदृशीवृत्तिस्तुलाकोटेःखलस्यच॥२९॥नैवात्मनोविनाशंगणयतिपिशुनः परव्यसनहृष्टः प्राप्यसहैवविनाशंसमरमुखेनृत्यतिकबंधः॥३०॥दह्यमानाः सुतीक्ष्णेननीचाः परयशोग्निनाअशक्तास्तत्स्वयंगन्तुंनतोनिंदांप्रकुर्वते॥३१॥खलः सक्रियमाणोपिददातिकलहंसतं॥दुग्धंधौतोपिकिंयातिवायसः कलहंसतां॥३२॥केषामप्येतेन विषममृतंकर्तुशक्यंप्रयत्नशतैरपियजतिनकदुतांनिबः स्थितोपिः पयोह्रदे गुणपरिचितामायांधाणीनजत्यतिदुर्जनश्चिरमपिबलाधौतलोहेकुतः कांचनद्युतिः॥३३॥भर्तृहरेः॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांदुर्जननिंदापरिछेदः॥ अथकृपणनिंदा॥ यदर्ज्यतेपरिक्लेशैरक्षितंपन्नभुज्यतेविभज्यतेयदन्येः कस्यचिन्मानुषतद्धनं॥ यत्करोपरतिंस्नेहंतृष्णामोहंप्रजागरंनतद्धनं कदर्याणांहृदयव्याधिरेवसः एतोक्षमेंद्रस्य मृत्युःशरीरगोत्तारंवसुरक्षंवसुंधरादुश्चारिणीबहसतिस्वपतिंपुत्रवत्सलं॥२॥बाणभट्टस्य॥नंदनरेंद्रविणेबहुः कृतमिवकिमपिविहितमतिचारं वसुधातरोस्मपाकेविरमपिनाद्यापियत्तेभ्यः॥४॥वल्लभदेवस्य॥ गाढतरबद्धमुष्टेः कोशनिघंणस्य सहजमलिनस्य कृपणस्य कृपाणस्य केवलमाकारतोभेदः॥५॥गोपभट्टस्य॥कृपणसमृद्धीनामपि भोक्तारः संति केचिदतिनिपुणाः जलमंपदो बुराशेर्यात्तिवशंशश्वदोर्वश्चेः॥६॥प्रकाशवर्षस्य॥प्राप्तानपिनलभन्ते भोगान् भोक्तुंस्वकर्म्मभिः कृपणाः द्राक्षाम्रपाक

समयेमुखपाकोभवतिकाकानां॥७॥रविगुप्तस्य॥ त्यागभोगविहीनेन धनेनधनिनोवयं धनिनोवयं॥८॥ कस्यापि॥कृपणेनसमोदाता नभूतोनभविष्यति॥अस्पृशन्नेवचित्तानियः परेभ्यःप्रयच्छति॥९॥ योनददातिनभुंक्ते मतिर्विभवेनैवतस्यतद्रव्यं तृणमयरक्षतिमपुरुषारक्षतिसस्यंपरस्यार्थे॥१०॥ कस्यापि॥कृपणेनशनैर्नेवमृतेनापिनदीयते मांसंवर्द्धयतातेनकाकस्योपरुचिंकृता॥११॥उदारचरितस्यागीलाचितः कृपणोधिकः एकोधनंततः प्राणानस्यप्राणास्ततोधनं॥१२॥नोपभोक्तुमपिकीयोयाचितः कृपणोधिकः एकोधनंततःप्राणान्सद्यः प्राणास्ततोधनं॥१३॥ नोपभोक्तुमपिकीयोजानातीत्युचितांश्रियं ग्राम्योविरागमेत्येवरमयन्नपिकामिनीम्॥१४॥केषामप्येते॥ दानभोगोनाशस्तिस्रोगतयोभवन्तिवित्तस्ययोनददातिनभुंक्तेतस्यतृतीयागतिर्भवति॥१५॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकृपणनिंदापरिछेदः॥ अथयाचकनिंदा॥ देहीतिवक्तुकामस्ययदुःखमुपजायते॥दाताचेत्तद्विजानीयाद्यास्यपिशितान्यपि॥१॥ कस्यापि॥वेपथुर्म्मलिनंवस्त्रं दीनावाग्गद्गदस्वरः॥मरणेयानिचिन्हानि तानिचिन्हानियाचके॥२॥व्यासस्य॥भ्रातर्द्वंतरशेषयाचकजनैर्यैरयंसमर्थ्यथा यस्माद्विक्रमशालिवाहनमहीभृन्मुंजभोजादयः॥अस्यंतेविरजीविनोनविदितास्तेविश्वजीवात्मनो मद्धिङ्मांधुवलोमशप्रभृतयः सृष्टाः प्रभूतायुषः॥३॥उडुनागुणपक्षिणःस्वफलभ्याराद्विकीर्णान्यधः पर्यस्ताः परितोयशस्तचिकिताः संपल्लवापल्लवाः प्रागेचापसृताः प्रमोदहरिणीनृच्छायाकथाचंगतादेन्यारण्यमतंगजेनमहताभग्नेभिमानद्रुमो॥४॥विद्यावतः कुलीनस्य धनंयाचिनुमिच्छतः॥कंठेपाशावतस्येवबाह्वोरतिगतागतं॥५॥दक्षिणाशांप्रवृत्तस्य प्रसारितकरस्यच तेजस्तेजास्विनोर्कस्यहीयतिन्यस्यकाकथा॥६॥गुरुतामुपयातियन्मृतः पुरुषस्तद्धिरितंमयाधुनाननुलाघवहेतुरर्थितानमृतेतिष्ठतिसामनागपि॥७॥साधुरेवार्थिभिर्याच्यः क्षीणवित्तोपिसर्वदा शुष्कोपिहिनदीमार्गः खन्यतेसलिलार्थिभिः॥८॥तृणंलघुतृणात्तूलंतूलादपिचयाचकः॥वायुनाकिंनीतोसौमामपिप्रार्थयिष्यति॥९॥केषामप्येते॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांयाचकनिंदापरिछेदः॥ अथदरिद्रनिंदाउत्थाय

हृदिलीयंतेदरिद्राणांमनोरथाः बालवैधव्यदग्धानांकुलस्त्रीणांकुचाइव॥१॥कस्यापि हेदारिद्रनमस्तुभ्यंसिद्धोहंत्वत्प्रसादतः पश्याम्यहंजगत्सर्वंनमंपश्यतिकश्चन॥२॥ कस्यापि॥इहलोकेहिधनिनांपरोपिस्वजनायते।स्वजनोपिदरिद्राणांतक्षणादुर्जनायते॥३॥ कस्यापि रोगीविरप्रवासीपरान्नभोजीपरावसथशायीयज्जीवतितन्मरणंयन्मरणंसोस्यविश्रामः॥४॥परीक्ष्यसतकुलंविद्यांशीलंशौर्यंस्वरूपतां विधिर्दातिनिपुणः कन्यामिवदरिद्रतां॥५॥दरिद्रब्रिजसन्तापः सांतः संतोषचारिणा।यावत्स्वाशाविधातान्नहिहिः केनोपशाम्यति॥६॥अर्थानमनिनचमुंचतिमांदुसशादानान्मंसंकुचतिदुर्मुखितंमनोमेयाज्ञाचलाघवकरीस्ववधेचपापंप्राणाःस्वयंव्रजतकिंप्रचिलंवितेन॥७॥ माघकवेः॥मारोदीश्चिरमेहिवरुचिरांदृष्ट्वाघवालानिमानायतस्तवचत्सदास्यतिपितार्येवेयंकावासीश्वुत्वेवंगृहिणीवचांसिनिकटेकुड्यस्थितःकिंचनोनिश्वस्यासुजलप्लवप्लुतमुखः पांथःपुनःप्रस्थितः॥८॥हंडीरंडमिदंप्रयच्छयदिवास्तोकंगृहाणार्भकं रिक्तंभूतलनाथभवतःपृष्ठेपलालोच्चयः॥ दंपत्योरितिजल्पितंनिशिदाचोरःप्रविश्यस्वदा लब्ध्वंकर्पटमन्यतस्तदुपरिक्षिप्त्वारुरुन्धिर्गतः॥९॥ दरिद्रोनः पतिरेषमंबकृपणस्थूणावशेषंगृहं कालोभ्यर्णजलागमःकुशलिनीवार्तापिवत्सस्यनोयत्नात्संचितनेलबिंदुघटिकाभ्येतिपर्याकुला॥दृष्ट्वागर्भमनोरथांनिजवधूंश्वश्रूश्चिरंरोदिति॥१०॥अंबानुष्यतिनमयानसृषयासापिनांचयानमयाअहमपिनतयानतयाचदराजनकस्यदोषोयं॥११॥दरिद्रस्यदोषः केषामप्येते॥चांडालश्चदरिद्रश्चद्वावतोसदृशाविहान्चांडालस्यनगृह्णंतिदरिद्रोनप्रयच्छति॥१२॥श्रीवाल्मीकेः॥ इतिश्रीदामोदरसूनुशार्ङ्गधरेणविरचितायांपद्धत्यांदरिद्रनिंदापरिच्छेदः॥ अथमूर्खनिंदा॥ यस्यनास्तिस्वयंप्राज्ञाशास्त्रंतस्यकरोतिकिं लोचनाभ्यांविहीनस्यदर्पणःकिंकरिष्यति॥१॥चाणक्यस्य॥ पितरितिगुरुः प्राज्ञोमूर्खोयंयेनचतथाजडेनसुखंलुतयोर्ज्ञानेशक्तिंकृत्युपहत्तिवा॥ भवतिचपुनर्भूयानेकःफलंप्रतितद्यथाप्रभवतिशुचिर्बीजोद्वाहेमणिर्नमृदांवरः॥२॥कालिदासस्यूलभेतसिकतासुतेलमपियत्नतः पीडयन्निवेच्चमृगतृष्णिकासुसलिलंपिपासार्दितः॥ कदाचिदपिपर्यटन्शशविषाणमासा

दयेन्नतुप्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत्॥३॥एतोभर्तृहरेः मूर्खोहिजल्पतांपुंसांश्रुत्वावाचःशुभाशुभाः अशुभंवाक्यमादत्तेपुरीषमिवशूकरः४ उपदेशोहिमूर्खाणांप्रकोपायनशांतये॥पयःपानंभुजंगानांकेवलंविषवर्द्धनं॥५॥चाणक्यस्य॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरेणविरचितायांपद्धत्यांमूर्खनिंदापरिच्छेदः॥ अथतृ—निंदा॥ वलिभिर्मुखमाक्रांतंपलितेनांकितंशिरः गात्राणिशिथिलायंतेतृष्णैकातरुणायते १ भर्तृहरेः तृष्णेदेविनमस्तुभ्यंधैर्यविध्वंसकारिणि विष्णुस्त्रैलोक्यपूज्यापिस्वयावामनीकृतः २ कस्यापि त्रोतंपाचननत्परेणमसादेहीतिवानूदिता भुक्तेमानविवर्जितंपरगृहेसाशंकयाकाक्षयन् साक्षेपंभृकुटीकराक्षकुरिलंदृष्ट्वेबलानांमुखंतृष्णेदेवियदन्यदिच्छसिपुनस्तत्रापिसन्नावयं॥३॥कस्यापि नास्त्यन्यातृष्णायानुत्यात्काचित्स्त्रीसुभगाकृचित् याप्राणानपिमुंचतेनभवत्येवाधिकंप्रिया॥४॥च्युतादंतानांकेशावाग्निरीधःपदंदेयेयानास्वजमिदंदेहतृष्णासाधीनमुंचति॥५॥तृष्णेत्वमेतृष्णाधाविधुस्थानेधुरज्यसे।व्याधितेष्वनपत्येषुजरापरिणतेषुवि च॥६॥धनेषुजीर्णेष्वायुष्यीषुभोजनशक्तिषु अतृप्तामानवाः सर्वेयातायास्यंतियांतिच॥७॥तृष्णेदेनमस्तुभ्यंयात्वंसर्वस्यसर्वदा उत्पादयस्ययत्नेनगोःपदेसागरंभवं॥८॥अपिमेरुमतिप्रांतमपिशुष्कमपिस्थिरं तृणीकरोतितृष्णेकानिमित्तेनरोत्तमं॥९॥केषामप्येषा॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांतृष्णापरिच्छेदः॥ अथलोभनिंदा॥ लोभःसदाविचिंत्योलुब्धेभ्यः सर्वतोभयंद—कार्याकार्यविचारेलोभविमूढास्यनास्येव ९० अतिसाहसुआकांक्षंविपुलंभयातुरंवशंबलवत्कृत्वाप्रयत्नंपरंनाभाव्यंभवतीहकर्मवशतोभव्यस्यनाशःकुतः ४ एतभर्तृहरेः स्ववशःकरोतिकर्मप्रमादंतस्तुपरवशोभवतिस्ववशोनेहतिरक्षंनिपतत्यवशस्ततः पुरुषः ५ कस्यापि किंवन्नवेत्सिजगतिप्रख्यातलाभकारणंमूलंविधिलिखिताक्षरमालंफलतिकपालंनभूपालः ६ द्वीपादन्यस्मादपिजलनिधेर्दिशोप्यनात् आनीयदृष्टितिपदयतिविधिरभिमुखीभूता ७ भाग्यवंतंप्रसूयेथामाशूरंमाचपंडितं शूराश्चकृतविद्याश्चवनेतिष्ठंतिपांडवाः ८ नकेवलंमनुष्येषुदेवेदेवेष्वपिप्रभुः सहमित्रेधनाध्यक्षेचर्मप्रावरणाहरः ९ गजभुजंगमयोरपिबंधनंशशिदिवाकरयोर्ग्र

हृषीडनंमतिमतांवविलोक्यदरिद्रतांविधिरहोबलवानितिममति १० अंभोधिः स्थलतांस्थलंजलधितांधूलीलवः शैलतांमेरुर्मृत्कणतांतृणंकुलिशतांवज्रंतृणंकीवतांवह्निः शीतलतांहिमंदहनतामायात्यहोस्वेच्छया लीलादुर्ललिताद्भुतव्यसनिनंदेवायतस्मैनमः ११ अरक्षितंतिष्ठतिदैवरक्षितंसुरक्षितंदैवहतंविनश्यति जीवत्यनाथोपिवनेविसर्जितः कृतप्रयत्नोपिगृहेनजीवति १२ सच्छिद्रोमध्यकुटिलः ककर्णःस्वर्णस्यभाजनधिर्देवनिर्मलनेत्रपात्रंकज्जलभस्मनः १३ सातावलिःप्रार्थयितात्वविष्णुर्द्वानंचभूर्वाजिभरश्वकालः नमोस्तुतस्मैभवितव्यतायैयस्याःफलंधनमेवजातं १४ केषामप्येते भगवन्ने सूर्याचंद्रमसावपि मतिदुष्करमत्याश्चर्यंचदानमर्थानांयोपिहिददातिशरीरंनददातिसविनलेशमपि २ केपिस्वभावलुब्धास्तीव्रतरांयातनामपिसहमेनपुनस्त्यन्यजंतिवित्तंमात्सर्यमिवाधमाः सतनं ३ अंधाइयातिलुब्धाभवंतिधनंवणवारिवहतृष्णाः॥तृणलवमिवनिजदेहंत्यजंतिलेशंनवित्तस्या॥४॥ सप्तप्रशमतयोभिः सत्यधनैःशास्त्रवेदिभिर्विजितः लोभोवहुंप्रविष्टः कुटिलंहृदयंकिंगतानाम्॥५॥ क्षेमेंद्रस्येतेनात्यर्थमर्थनयालुब्धमुद्वेजयेज्जनं अन्विष्टाश्वरत्नश्रीमर्थ्यमानोसृजद्विषं॥६॥ प्रायेणधनिनामेवधनलोभोनिरंतरंपश्यकोटिद्वयोपेतंलक्षायप्रगुणंधनु॥७॥क्षायोरप्येतो ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांलोभनिंदापरिच्छेदः॥ अथदैवाख्यानं॥ ब्रह्मायेनकुलालवन्नियमितोब्रह्मांडभांडोदरे विष्णुर्येनदशावतारगहनेक्षिप्तःसवासंकटेरुद्रोयेनकपालपाणिपुटके भिक्षाटनंकारितः सूर्योभ्राम्यतिनित्यमेवगगणेतस्मैनमःकर्मणे ११ नमस्यामोदेवान्नतुहतविधेस्तेपिवशगाविधिर्वंद्योसापिप्रतिनियतकर्मैकफलदः फलंकर्मायत्तंयदिकिममरैः किंचविधिनानमः सत्कर्मभ्योविधिरपिनयेभ्यः प्रभवति १२ रवल्वटीदिवसेश्वरस्यकिरणैःसंतापितोमस्तके वांछन्देशमनातपंविधिवशाद्वित्वस्यमूलंगतः तत्राप्यस्यमहाफलेनपतताभग्नंसशब्दंशिरः प्रायोगच्छतियत्रभाग्यरहितस्तत्रापदांभाजनं१३ मज्जंचंभसियानुमेरुशिखरंशत्रूंजयत्वाहवे वाणिज्यंकृषिसेवनादिसकलाविद्याःकलाःशिक्षयस्यगच्छतएवास्तंनियतिमेवजातं॥ केषामप्येते॥ केनलंघ्यते॥

दंडिकवेः प्रतिकूलतामुपगतेहिविधौविफलत्वमेतिवहुसाधनता अवलंबनायदिनभर्तुरभूत्रपतिष्यतः करसहस्रमपि॥१६॥ माघकवेः॥प्रियमन्विच्छविषद्दंडप्रांतप्रपातपरंपरापरिचयचलेवितावक्रेविधायविधिरबलः मृदमिवचलत्पिंडीकृत्यप्रगल्भकुलालवद्बहुमयति मनोनोजानीमः किमत्रकरिष्यति॥१७॥ विक्षाकायाः॥किंकरोतिनरः प्राज्ञः शुरोवाप्यथपंडिताः दैवयस्यछलान्वेषिकरोतिविफलाःक्रियाः॥१८॥चाणक्यस्य॥ यन्मनोयथशैलेरगोचरंनस्मृशंतिकवयोगिरापियत्स्वप्नवृत्तिरपियन्नुदुर्लभंलीलयेवविदधातितद्विधिः॥१९॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांदैवाख्यानपरिछेदः॥अथउद्यमाख्यानं॥ नदैवमितिसंचिंत्यत्यजेदुद्योगमात्मनः अनुद्यमःकुतोलक्ष्मीमनोरथफलाःस्मृताः॥१॥ उद्योगिनंपुरुषसिंहमुपैतिलक्ष्मीर्दैवंहिदैवमितिकापुरुषावदंति दैवंनिहत्यकुरुपौरुषमात्मशक्त्यायत्नेकृतेयदिनसिध्यतिकोत्रदोषः २१ कृष्णामिश्रस्य विहायपौरुषंयोहिदैवमेवावलंबतेप्रासादसिंहवन्नस्यमूर्ध्निष्ठतिवायसाः॥३॥ उद्यमेनहिसिध्यंतिकार्याणिमनोरथैः नहिसुप्तस्यसिंहस्यप्रविशंतिमुखेमृगाः॥४॥ पूर्वजन्मजनितंपुराविदः कर्मदैवमितिसंप्रचक्षते उद्यमेनतदुपार्जितंचिरंदैवमुद्यमवशंनठत्कथं॥५॥ दैवंपुरुषकारेणसाध्यसिद्धिर्निवंधनं अगछन्वेनतेयापीइदमेकंनगछति॥६॥ कामपिश्रियमीसासाद्ध्यरूढांनचेष्टनेतस्यायातिधुनश्रेयोवाजभोजिकुंडुंबवत्॥७॥केषामप्येतेसंपदामुत्थितंमन्योभवतिस्वल्पयापियः कृतकृत्योविधिर्मन्येनचर्द्धयतितस्यता॥८॥ असंपादयतः कंविदर्थंजातिक्रियागुणैः॥ यदृछाशब्दवत्पुंसः संज्ञायेजन्मकेवलम्॥९॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांउद्यमाख्यानपरिछेदः॥ अथप्रकीर्णकाख्यानम्॥ दानायलक्ष्मीःसुकृतायविद्याविनापरब्रह्मविनिश्चयाय परोपकारायवचांसियस्यबंधश्चिलोकीतिलकःसएव १ श्रीदेवगणदेवान्नः कलंककलयेकयापियः संयुतः सखलुपूज्यजैर्तेनैः भद्रपश्यजलजोपिधार्यतेशंकरेणशिरसानिशाकरः २ शार्ङ्गधरस्ययेसत्पुरुषाः परार्थघटकाः स्वार्थंपरित्यज्यये सामान्यास्तुपरार्थमुद्यमभृतः स्वार्थाविरोधेनयेतेमीमानुषराक्षसाः परहितंस्वार्थायनिघ्नंतियेयेनिघ्नंतिनिरर्थकंपरहितंतेकेनजानीमहे ३

भर्तृहरेः अन्यमुखेदुर्वादोयः प्रियवदनेसएवपरिहासः इतरेधनलवमायोधूमःसागुरुधूमसमुद्भवोधूपः ४ गोचर्वनित्वा
र्यस्य अहोचतमहत्कष्टंविपरीतमिदंजगत्येनाथपतेसाधुरसाधुस्तेनतुष्यसिनि ५ अदातापुरुषस्त्यागीधनंसंत्यज्य
गच्छति दातारंकृपणंमन्येमृतेष्यर्थेनमुंचति ६ एतोव्यासस्यदातव्यंभोक्तव्यंसतिविभवेसंचयोनकर्तव्यः पश्येहमधुक
रीणांसंचितमर्थंहरंत्यन्ये ७ असठमलोभमतृष्णंत्यागि—मनुरागिणंविशेषज्ञंयदिनश्रयसिविनरंश्रीःश्रीरेवहिवंचिता
तत्र ८ यास्वसश्रयनिषेधेपिसंध्याबधिविज्ञंभतइंदिरामंदिरेन्येषांकथंस्थास्यतिसाचिरं ९ रक्षंतिकृपणःपाणेाद्यं
कथमिवात्मनः तदेवसंतःसततमुत्सृजंतियथामतं १० सद्विद्यायदिकाचिंतावराकोदरपूरणे शक्योध्यशनमायातिहरेरा
मइतिब्रुवन् ११ ददतोधुध्यमानस्यपठतापुलकोनचेत् आत्मनश्चापरेषांचधिक्तान्यागंपोरुषंवचः १२ नतद्भुक्तंनत
पीतंनततत्सप्तंनतद्हुतं यन्मांसमाहिषक्षीरवेनिभावाजिवर्जितं १३ दुर्जनदूषितमनसांपुंसांस्वजनेपिनास्तिविश्वासः पाणिः
पयदग्धोदग्धोदध्यपिफूत्कृत्यभक्षयति १४ करोतिनिर्म्मलाधारस्वच्छस्यपिमहार्घतां अंचुनोबिंदुरत्योपिशुक्तोमुक्ताफलं
भवेत् १५ अतः कटुरपिलघुरपिसतूत्तंयः पुमान्नसंत्यजतिसंभवतिसद्वंद्यः सर्षपइवसर्वलोकस्य१६ किमत्यत्व
गुरुत्वाभ्यांवरमोपिगुणैर्गुरुः केतकीकुसुमंयस्म—पुपत्रेषुगौरवं १७ पतितोपिराहुवदनेतरणिर्निबोधयतिषड्रसखंडानि
भवतिविपत्तिरपिमहतामंगीकृतवस्तुनिर्वाहः १८ निःसारस्यपदार्थस्य प्रायेणाडंबरोमहान् नसुवर्णेध्वनिस्तादृक्यादृक्कांस्येप्रजायते १९ सएवधन्योविपदिस्थरूपंयोनमुंचतित्यजत्पर्वकरेस्तेहिमंदहंनसीततां २० मासिमासिसमान्योत्सवपक्षयोरुभयोरपितत्रैकः शुक्लपक्षोभूधशः पुण्योवाप्यते २१ सोभाग्यंविरलस्यस्यात्समकर्मगुणेष्वपि पङ्क्ति
शदायुधाजातः षड्गयंत्रैवकथ्यते २२ पतितोपिकराघातैरुत्पत्यत्येवकंदुकः प्रायेणहिसुवृत्तानामस्थापिन्याविपत्तया २३ पदंस्थितस्यपद्मस्यमित्रंवरुणभास्करौ पदच्युतस्यतस्यैवकूशंदाहकावुभौ २५ वनानिदहतोवन्हेः सखाभवतिमारुतः सएवदीपनाशायकृशंकस्यास्तिगौरवं २६ गतः सकालोयत्रासीदवज्ञाकृत्यशाविनां उद्भवरफ

लेभ्योपिस्पृहयामोधुनावयं॥२७॥ भोज्यंभोजनशक्तिर्वरस्त्रियांविभवेदानशक्तिश्चनात्यस्यतपसःफलं॥२८॥ व्यथयति
तरामुपनः स्वच्छप्रकृतीनवद्यले॥ शोपिभृशमुद्विजनेचक्षुः शक्तिनरजः केणेनापि॥२९॥शरदिसमयनिशाकररुशं
तहततिमिरसंचयारजनी जलदांतरितार्कमपिदिवसश्रीर्यानपूरयति॥३०॥वरमुन्नतलांगूलात्सदाधूननीभाषणात्
सिंहात्पदग्रहणेपिनश्रृगालाधिरोहणम्॥३१॥केषामप्येते॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांप्रकीर्णकाख्यानपरि
च्छेदः॥ अथसमस्याख्यानं सहस्रशीर्षापुरुषसहस्राक्षःसहस्रपात् दलितश्चकितः स्कंधन्नलवंसेन्येर्चिसर्व्यति १
कस्यापि सहस्रशीर्षापुरुषस्यसहस्राक्षस्यसहस्रपात् पदंइतिद्वयंसमस्या कामंकामधुवेधुक्ष्वमिन्नायवरुणायच
वयंवीरेशदानेनसर्वोक्तामानशीमहि २ कस्यापि कामंकामदुघेधुक्ष्वमिन्नायवरुणायच सर्वोक्तामानशीमहि इतिपद
त्रयंसमस्या असमानेसमानत्वंभविताकलहेमम इतिमत्वाध्रुवंमानीमृगान्सिंहःपलायते ३ कस्यापि मृगान्सिंह—
लाघतइतिपदंकंसमस्या विद्यायांदुर्मदोयेषांकार्पण्यविभवेसति तेषांदेवाभिशप्तानांसलिलादग्निरुत्थितः ४ कस्या
पि सलिलादग्निरुत्थितपदंकंसमस्या दामोदरकराघातविक्लीकृतचेतसा दृष्टंचानुस्मरद्भेनशतचंद्रनभस्तलं ५ चा
णक्य शतचंद्रनभस्तलमितिपदंकंसमस्या चलत्तरंगरंगायाप्रतिबिंबितं सचंद्रंशाभतेस्यर्थंशतचंद्रनभस्तलं ६
राघवभदानां शतचंद्रनभस्तलमितिपदंकंसमस्या विधेपिदेहितांभुंचयावदायातिमत्पतिः पत्योसमागतेकुर्याः शतचं
द्रनभस्तलं ७ भाणस्य ग्रीष्मर्तुभीष्मसंतापशस्यरथ्यंतरस्थयोः अन्योन्यालापसुखिनोयूनेश्वंद्रायतेरविः ८ कस्यापि
धूनोश्वंद्रायतेरविः इतिपदंकंसमस्या सीतासमोत्कंठाकर्णनाकव्यधन्वनः राघवस्यशरांगारैः समुद्रादग्निरुत्थि
तः ९ कस्यापि समुद्रादग्निरुत्थितइतिपदंकंसमस्या स्वस्तिक्षत्रियदेवायजगद्देवायभूभुजे यशः पुंडरीकाक्षग
र्गनेत्वमरीयते १० कस्यापिगर्गनेत्वमरायतेपदंकंसमस्या यत्कंठेगरलंविराजतितरांशीर्षेचमंदाकिनी सूत्संगेव
शिवामुखंकरितटेशार्दूलचर्मावरं मायायस्यभवरुणाद्विसकलंतस्मैनमः शंभवे जंबूबज्जलबिंदुबज्जलजबज्जंबीलं

॥१६॥

वनुज्ञालवत् ११ कस्यापि जंबूवज्जलबिंदुवज्जलजवज्जंबालवज्जालवत् इतिपदैकंसमस्या रथस्थैकंचकंभुजग यमितास्सप्ततुरगा निरालंबोमार्गश्चरणरहितः सारथिरपि रविर्गछत्यंतं प्रतिदिनमपारस्यनभसः क्रियासिद्धिः सत्वेवसतिमहतांनोपकरणे १२ कस्यापि क्रियासिद्धिस्सत्वेवसतिमहतांनोपकरणैकपदंसमस्या विजेतव्यालंका चरणतरणीयोजलनिधिर्विपक्षस्योत्तरणभुविसहायश्चकपयः तथाप्येकोरामस्सकलमवधीद्राक्षसकुलं क्रि यासिद्धिः सत्वेवसतिमहतांनोपकरणे १३ कस्यापि क्रियासिद्धिः सत्वेवसतिमहतांनोकंपरणेइतिपदैकंसमस्या ध नुष्योर्ध्यंमोर्वीमधुकरमयींचंचलदृशंकोगोबाणः सुहृदपिजडात्माहिमकरः तथाप्येकोभंगस्त्रिभुवनमिदंपश्यति क्रियासिद्धिः सत्वेवसतिमहतांनोकपरणे १४ कस्यापिचतुर्थपदंसमस्या अस्माकंजलजीविनांजलमिदंसहा जिरजिह्मजेः पातव्यंपररक्तरक्तमनसोतृप्तिःपतीनांक्षयः सत्वेवंमहराजराजनृपतेस्वज्जेत्रयात्रोत्सवे मत्सीरोदितिम क्षिकावहसतिध्यायत्तिथामश्रुवः १५ श्रीआनंददेवानां चतुर्थपदंसमस्या स्फुरितेजठरेविष्णोनवतीनभुजःशिशोः मक्षिकापादघातेनकंपितेभुवनत्रये १६ शार्ङ्गधरस्य मक्षिकापादघातेनकंपितंभुवनत्रयंमितिपदद्वयंसमस्या रामाशिरोरुहमदविह्वलायाः कराच्युतोहेमघटस्तरुण्याः सोपानमार्गेप्रकरोतिशब्दंठंठंठंठंठंठंठंठंठंः इतिपदैकंस मस्या उन्मथ्यसकलंयदुमास्यंचुंबतिप्रियतमेहवरत्या हुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंकूजितंजयतिमानधनायाः १७ विज्ञाकायाः हुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंहुंः इतिपदैकंसमस्या प्रलयमहाथकराचतिगोलानाचम्यसकलभूमिरुहां विल सतिदवदहनावलिइहजलधाहःपरंशरणं १९ हायकराचतिगोलानाचम्य इतिपदैकंसमस्या सुरतायनमस्तस्मैजग दानंदहेतवे आनुषंगिफलंयस्यभोजराजभवादृशं २० सरस्वतीकुटुंबदुहितुः सुशाधनमस्तस्मैजगदानंदहे तवे इतिपदद्वयंसमस्या अतीतीपुष्पसंकाशंखंडीक्ष्यजलदागमे येवियोगेपिजीवंतिनतेषांविद्यतेभयं २१ मेघ स्या अतस्यपुष्पसंकाशंनतपांथियंतभयं इतिपदद्वयंसमस्या ममकरयहणायपणीकृतंयदिनराघवेणाप्यधिरोहति स

खितदेवमभून्ममजीवितंशशशृंगमयंकठिनंधनुः॥२२॥ कस्यापि॥ शशकशृंगमयंकठिनंधनुः इतिपदैकंसमस्यो के चिद्रामतयाभज्ञंतुजगतामीशंतथाकृष्णतांसंभाव्यापिनामभेदवशतोभेदः स्फुरुपेमतः एकस्यैवपयोनिधेर्भुवियथा नामानिनानाविधान्यं भोधिर्ज्जलधिः पयोधिरुदधिर्वारांनिधिर्वारिधिः॥२३॥ प्रियकिंतेकांतिहृदयनिहिताहारलतिकात नोतिस्वानंत्याहुतकुचयुगेसंस्थितियशान्॥इतिव्याजात्कांतेकरयुगमुपादित्सतितराभियाचारंवारंपरिहरतिहारंनवधूः ॥२४॥श्रिम्वकररंगनाथस्य॥चतुर्थपदंमसमस्या॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसमस्यापरिछेदः॥ ॥ अथपहे लिकाप्रहेलिकाप्रकरव्याख्यानं॥ अपदोदूरगामीवसाक्षरोनैवपंडितः अमुखस्फुरवक्ताचयोजानातिसपंडितः कस्यापि अ वलेखकपत्रभगटीकृतां वनेजातावनेत्यक्तावनेतिप्रतिनित्यशः पथेस्त्रीनवसावेश्मयोजानातिसपंडितः॥२॥अत्र नोकाप्रकटीकृतो गोपालानवगोपालस्त्रिशूलीनवशंकरः॥चक्रपाणिःसनोविष्णुर्योजानातिसपंडितः॥३॥कस्यापि॥ अत्रमहोक्षाः प्रकटीकृताः॥ उद्धिर्दंशिवनिर्मांशंकरः चक्रमाणिः सनोविष्णुर्योजानातिसपंडितः॥३॥कस्यापि॥अत्र महोक्षाः प्रकटीकृताः॥ उद्धिर्दंशिवनिर्मात्यंवमनंशवकपर्दः॥काकविष्ठासमुद्भूताः पंचतेनिपविच्चकाः॥४॥उद्धि र्दंदुग्धंशिवनिर्मात्यंगंगाचमनंमधुशवकपर्दंपद्मचरंकाकविष्ठासमुद्भूतापिप्यत्यादयः इतिप्रकटीकृताः विजितात्म भवेद्वर्षिगुरुपादहतोजनः॥हिमाघहाभिचधरेर्य्यासंव्योमाभिनंदति॥५॥ दंडिनः॥विनागरुडेनजितः इंद्रः नदात्मभवःअ र्ज्जुनः द्वेषीकर्णः तद्गुरुः सूर्यः तत्पादहतः तत्किरणसंतप्तः हिमाघहाग्निः तदभिचंषानीयंतद्गुरोमेघः इतिप्रकटी कृतं काचिन्मृगाक्षीप्रियविप्रयोगेगंतुंनिशापरमपारयन्ती उद्वीनुमादाय करेणवीणांमुद्वीक्ष्यमालोक्यशनैरहासीत्॥६॥वीणां किमर्थमहासीत् यतोयंगीतप्रियोमृगांकमृगोमत्प्रयुक्तंगीतमाकर्ण्ययितुंततश्चेदवतरतितदाचंद्रोनिष्कलंकस्यात् ॥ मन्मुखसाम्यंचलभतेप्रियविप्रयोगेसंज्ञापकरोमहिमांशुः॥अत्रास्यशब्दश्चंद्रमसोमन्मुखसाम्यंमाभूदितिवीणामहा सीत्॥इतिप्रकटीकृतोयमर्थः तरुण्यालिंगितः कटेनितंबस्थलमाश्रिताः॥ गुरुणोसन्निधानेपिकः कृजतिमुहुर्मुहुः ७॥

अचकलशप्रकरीकृतः॥ अवलोक्यस्तनोद्वध्वागुंजाफलविभूषितौ निश्चस्यरोदितुंलग्ना कुतोव्याधकुटुंबिनी = धर्मदास स्येतो शवरस्त्रीपुत्रजायाया: स्तनोगुंजाफलंकर्णे दृष्ट्वा कुतोनिःश्वस्य रोदायतो मत्पुत्रः घेतामनुरक्त सथास्त्रीणतांगतः यथागजान्विनिहत्यगजमुक्ताफलहारे; स्तनोविभूषियितुंनालं अनोनिः प्रयासयोद्येमुक्ताफलेविभूषयति पुत्रेचक्षीणेसति तदर्जितनिर्वाहरहितैः सर्वस्यापिकुटुंबस्यजीवितसंदेहः अतोव्याधकुटुंबिनीदुःखंनिश्चस्यरोदितुंलग्ना इतिप्रकरीकृतोयमर्थः गीत्वाकिमपिध्यायः शृंगंजयाहतरुणःहरिणस्य तमधसमीक्ष्योयतकरमेणीमपिलज्जिताव्याधी ९ शी

अस्यार्थः॥ व्याधकिमपिअद्भुतंगीत्वागीतमूर्छनाविस्मीनचित्तस्यतरुणहरिणस्यशृंगंजयाहकिमर्थंजयाह यतोमद्गीतःसुखि तस्यैषातकस्य — इदं — रोदानंदेहि॥ अथतंछिनरोदानायउद्यतकरंसमीक्ष्यतज्जायांहरिणींपत्युर्भक्षयानिजशिरोदानायउद्य तकरांसमीक्ष्यव्याधसार्थचारिणीव्याधीलज्जिता केनहेतुनालज्जिता॥ अतः अयंहरिणोदाताइयंचहरिणीपतिभक्षादा तुंजीयामस्कात्वोयाचकः अहंचयाचकजाया॥ वरमेतेपशवोनवयंमयानुष्याः॥ इतिलज्जिताअयंप्रथमोर्थः॥ अथवान्या धयायायाः परिणीतः पूर्वोपुरुषोमृतः सन्यविषमान्; संगृहीतोद्वितीयः पुरुषः तंचविलोक्यचिंतितवती॥ येतोनिजकांतवि योगासहिष्णुः शिरोदानायोद्यतकरपतिभक्षावरमियंहरिणी॥ परिणीतप्रियमरणेजीवितासंगृहीतभर्तृकाचसतीनांम हतीनाहंमानुषी इतिद्वितीयार्थः॥ अथवाइतिचिंतितन्तया॥ यतोयेनकर्णेनगीतंश्रुतंस्यदातुष्कर्णस्यपुरोयाज्ञायेकरेन प्रसारितोव्याधेन॥ नीरसकठिनकुटिलस्यपशुशृंगस्यपुरःकरःप्रसारितः॥ अनुचितंकृतमृ — तारूतेष्वनुचितेअकृतपात्रे विधारोगीतरसज्ञः स्वभावकृपणंयाचकंजानन्मृगयूथपतिर्निजशिरोदानायउद्यतकरोजातः॥ अतोव्याधीतंहरिणंच नुरंज्ञात्वातंचव्याधंमूर्खंज्ञात्वापणींचदृष्ट्वालज्जिताइतितृतीयोर्थः॥ इतिप्रहेलिका अथाप — निः॥ रुचिरस्वरवर्णपदीरसभावबतीजगन्मनोहरति॥ तत्किंतरुणीनहिनहिवाणीबाणस्यमधुरशीलस्या ९ सीत्कारंजनयतिप्रणत्यधरंतनोतिरोमांचं॥ नागरिकःकिमुमिलितोनहिनहिसखिवेहमनष्यवनः॥२॥ धर्मदासस्येतो॥ समपेपयोधराणांमपतितयानेव

शक्यतेस्थातुं॥ उत्कंठितासितरलेनहि नहिसखिपिछिलःपंथाः॥३॥ कस्यापि॥ इतिअपह्नुतिः॥ प्रहरतिनपंचबाणः केव लमबलेनिमेषोपि॥ वर्षतिपरंनदेवः क्षणदापिमृगाक्षियिप्रयोगेते॥४॥ अथकूटः॥ केशवंपतितंदृष्ट्वाद्रोणेहर्षमु पागतः रुदंतिकोरवाः सर्वेहाहाकेशवकेशव ९ कस्यापि॥ केपानीयेवंमृतकं॥द्रोणः कृष्ण — कौरवाः शृगालैः ॥इतिसुबोधमेतत्पथं॥ अंबरमंबुनिपत्रमरातिविभीतमहार्णवगणस्यदहाह॥ यस्यवधूस्तनयंहृतलज्जापानुसवो हरलोचनवन्हिः॥ कस्यापि॥ दूरान्वयः॥ सकृष्णः वायुभान्यातु॥ यस्यअंबरंपीतंयस्यगृहंअंबुनियस्यपत्रंअही नगणस्यअरातिः॥ यस्यवधूःअज्जा॥ यस्यतनयंहरलोचनवन्हिःददाह॥ इतिसुबोधमेतत्पथं॥ लक्ष्मीर्यादोनिधे र्यादोनादोवादोचितंवचः॥ विभ्यतीधीवरेभ्योपियज्जलेष्वेवमज्जति॥३॥ कस्यापि॥ लक्ष्मीर्यादोनिधेःसमुद्रस्ययाद: जलजन्तुः अदोवचः यादोचितंनायतोधीवरेभ्योविचक्षणेभ्योविभ्यतीत्रस्यन्तीजलेष्वनिमज्जतितिष्ठति॥ इतिसु बोधमेतत्पथं॥ पानीयंपातुमिच्छामित्वत्तः कमललोचने॥ यदिदास्यसिनेच्छामिनोदास्यसिपिबाम्यहं॥४॥ यदिदासी असिनेच्छामिनोदासाअसिपिबाम्यहं॥ इतिसुबोधमेतत्पथं॥ नदाजलंकेशवनारिकेनुर्नगाक्षयोनामनगारिसूनुः॥एषोह नावेषधरः प्रमाथीजित्वायंनेष्यतिचाथगायुवः॥५॥ बालभारतस्य॥ नामभोः नदाजभीमएषः दृश्यमाणः अंगनावेष धरःस्त्रीरूपधारी॥ ल — केशवनारिकेनुः बानरध्वजः॥ नगाक्षयअर्जुननामा यतः कीभूतः नगारिसूनुः इंद्रपुत्रः॥ उभौ कौरवाः अयंप्रमाथीहंता॥ अयवोयुष्मान्जेत्वागाश्चनेष्यति॥ इतिसुबोधमेतत्पथं॥चंचद्दशनीलनीरजयुतंसप्तां बुजोज्ज्वासितंनित्यंषोडशशोणपद्मरुचिरंशश्वन्निशंसेवितं॥क्षीरांभोधिगृहंसहस्रदलसत्पर्यंकविश्रान्तियत्पायाद्वः कम लांगसंगिशयनंतन्नीलरोचिर्महः ६ शार्ङ्गधरस्य अथव्याख्या॥ तन्नीलरोचिः श्यामप्रभंमहस्तेजः कृष्णलक्षणंवोयु ष्मान्पातु॥ तत्किंभूतं॥ कमलांगसंगिशयनं॥ लक्ष्मीसनाथश — ॥ पुनः किंभूतं॥ सहस्रदलसत्पर्यंकविश्रान्ति॥ स हस्रफणिद्व्यशयनशेषस्थितं॥ पुनःकिंभूतं॥ क्षीरांभोधिगृहं दुग्धसमुद्रनिवासं॥ पुनः किंभूतं॥ धातानाभीसरोरुहस्थे

नब्रह्मणा अनिशंसेवितं अध्यासितं॥ पुनर्किंभूतं॥ षोडशशोणपद्मरुचिरंषोडशारुणकमलमनोहरं षोडशशोणपद्मानां विरुतिः॥ चत्वारोहस्ताः द्वौचरणौविष्णोः तावंतएव ब्रह्मणः द्वौकरौ द्वौचरणौलक्ष्म्याः॥ एवंषोडशशोणपद्मरुचिरं॥ किंभूतंपुनः नित्यं अविनाशिनं॥ पुनर्किंभूतं समांबुजोद्भासितं समकमलशोभितं॥ समांबुजानांविरुतिः॥ चत्वारिमुखानि ब्रह्मणः एकंनभिमरोरुहांएकंविष्णोर्मुखंएकंलक्ष्म्याः मुखं॥ धवंसमांबुजोद्भासितं॥ पुनर्किंभूतं चंचद्द्वादशनीलनीरजयुतं शोभमानद्वादशनीलोत्पलयुक्तं॥ द्वादशनीलनीरजानांविरुतिः॥ अष्टौनयनानि ब्रह्मणः द्वेविष्णोः द्वेलक्ष्म्याः एवंचचद्वादशनीलनीरजयुतं॥ अचञ्चद्भुतिरलंकारः॥ इतिसुबोधमेतत्पद्यं॥ विकसतिनयनाभ्यांकेरवंपंकजंचक्रमथयतिचरणाग्रा ब्रह्मचर्यपयोधेः उरसिलसति यस्यश्रेयसांसंप्रदायः सफणिनमधिशेतेपद्मथापद्मनाभः॥३॥ अभिरामपक्षरते:॥ अस्यव्याख्या॥ सहपद्मनाभः पद्मयासहफणिनंशेषे अधिशेतो॥ यस्यनयनाभ्यांचंद्रसूर्यलक्षणाभ्यांकेरवंपंकजं वाविकसति यस्यचरणाङ्गंगाजनकंपयोधेः ब्रह्मचर्यंक्लमयतिदूरीकरोति॥ यस्यउरसिश्रेयसांसंप्रदायः कौस्तुभमणिर्दृश्यति एवंविधः पद्मनाभः फणिनंअधिशेते॥ अत्राप्यपन्हुतिरलंकारः॥ इतिसुबोधमेतत्पद्यं॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांप्रहेलिकापन्हुतिकूटाख्यानपरिछेदः॥ अथक्रियागुप्तकर्तृगुप्तकर्मगुप्तसंधिगुप्तबिंदुमतीचित्रभाषाचित्राख्यानं॥ आगतंर्थाडवास्सर्वेदुर्योधनसमीहया॥तस्मैगांचसुवर्णंचरत्नानिविविधानिच • कस्यापि यः धनसमीहयाआगतः तस्मैसर्वेपांडवाः गांचसुवर्णंचविविधानिरत्नानिचअर्पयंतिस्म॥ इतिक्रियागुप्तं॥गोरीनखरसादृश्यश्रद्धयाशङ्खिनंददौ॥इहैवगोव्यतेकीर्नावर्षेणापिनलभ्यते २ कस्यापि॥ —: कामः तंहनीतीइहाईश्वरः इतिकर्तृगुप्तं॥ अन्यवस्त्रसुवर्णानिरत्नानिविविधानिच ब्राह्मणेभ्योनदीतीरेददातिअजसत्वरं॥३॥ कस्यापि॥ हेब्राह्मणइभ्यः समृद्धः इतिकर्तृगुप्तम्॥एहिहेरमणिपश्यकौतुकंधूलिधूसरतनुंदिगंबरं सापितद्दनपंकजंपपौ भ्रातरुक्षमपिकिंन बुध्यसे ४ कस्यापि कौपृथिव्यातुकेबालं॥ इतिकर्मगुप्तं पिधत्तस्तशरावेणवारिकल्हारशीतलं॥ केनमोदुर्विदग्धेनहृदयेस

न्निरोपितेन॥५॥ शरेणबाणेनएणः हरिणः इतिसंधिगुप्तकम् वद्यक्षोमहानेयमार्गमावत्यतिष्ठति तावत्वयानगंतव्यं यावन्नान्यवगच्छति ६ वरोब्राह्मणः सक्षोभक्षुकः॥ इतिसंधिगुप्तं॥ नमयागोरसाभिज्ञंचनःकस्यात्प्र— ष्यति॥ अस्थानुरुदितैरेभिरत्नमालोहितेक्षणं॥७॥ दंडिनः॥ ननिषेधेमेमम॥ आगोरसाभिज्ञं अपरा—रसज्ञां॥ इत्यपिसंधिगुप्तकं॥ अथबिंदुमती विनयनचूडारत्नंमित्रंसिंधोकुमुद्वतीदयितः॥ अयमुदयतिघुश्रृणारुणरमणीवदनोपमश्चंद्रः॥८॥ ३ ००० पू ०० ३ ठि ३ ठि ३ ? ३ ७ ३ ० १० ठि ० ३ १० ० ३ ० ० ठि ७ ३ ० । ७ ० ० ० ० १ ० ० ०) ० ० ३ ० ० ॥ ॥

इतिबिंदुमती॥ अथचित्रं॥ विश्वस्यहेतुरमरैर्बहुधा थसेवंविश्वंभवंशविशिवेविगुणात्ममूर्त्ते विद्योमतोपिपरमांप्रथमंवदन्तिलो—गुलिगिनस्तुतिपराः प्रणिधानदृश्या॥९॥ शार्ङ्गधरस्य अस्यवसंततिलकछक्षसोः दुर्गास्तुतिरूपस्य यस्यचतुर्णामपिपदानांषष्टसप्तमाष्टमाक्षरलोपेनइंद्रवज्राद्यनेकविधमुपजायते॥ नमामिमामनोन्नमानं मुनिममानिनं नानानमन्मानाममोनामानमुमेनमुं १० शार्ङ्गधरस्य नमामिनमस्करोमि॥ कंउंविष्णुंनकेवलंउं विष्णुंउमेनंपवित्रीनाथं हरिहरं किंभूतंमामनोन्नमानं मालक्ष्मीः तस्यामनसः नुन्नः अपहृतः मानोयेनसः तं लक्ष्मीचांचल्यगर्वापहरणंपुनःकिंभूतं॥ मुनियोगीश्वरं॥ पुनर्किंभूतं॥ अमानिनं॥ नास्तिमानोयस्यसोतं पुनःकिंभूतंनानाननं॥ नानाविधानिआननानिमुखानियस्यसोतं॥ दशावतारत्वान्नानाविधमुखं पुनःकिंभूतं अमानामं आकाशंअमतिक्रामतीति अमतिक्रामतीति अमानामस्तं पुनःकिंभूतं ओनमानं ब्रह्मस्वरूपंएवंविधंतुंउंउ—मेनंहरिहरंब्रह्माणंद्व्यक्षरः श्रीतारतारतेरुत्तरोत्तरोरुतेः रतार्तीतिस्तिशीशेति तीरतीरेतरोतरो ११ द्व्यक्षरः कालिदासस्य॥ नागपिशेषेशेषेशेषेथसंहतेयगति॥ हंसपिकालंकालंकालंकालंघनेसुभिर्भवतः॥१२॥ देवेश्वरस्य॥ सानुप्रासः लीलास्मितेनशुचिनामृदुनोदितेन व्यालोकितेनलघुनागुरुणागतेन॥ व्याजृंभितेनजजृंभनेनचदर्शितेनसीहत्तितेनगलितंममजीवितेना१३॥ दंडिनः सानुप्रासः॥ मधुरश्चमधुयोधितमाधवीमधुसमृद्धिसमेधिनमेधया मधुकरांगनया

मुहुरुन्मदध्वनिभृतानिभृताक्षरमुज्जगे ॥१४॥ माघकवेः ॥ कठिनानुप्रासमहितचतुर्थपदात्तयमकं ॥ आम्नाया मोनीहास्यावागीतीर्नीतीर्भीतीः प्रीतीः ॥ भोगोरोगोमोदोमोहोध्येयेवेछेक्षेमदेशे ॥ विधुन्मालाछंदः ॥ अस्यव्याख्या आम्नायानांवेदानां अन्यावागुपनिषत् आह अकथयत् किंआह ॥ गीतीर्नीतीः भीतीः प्रीतीः भोगः रोगः मोदः मोहः क्षेमेशुभेदेशे आत्मापरमात्मनोध्येयइछेत् ॥ इतिचित्राणि अथभाषाचित्रं ॥ उत्सरंगकलितोरुकरारीभाजिरा उतभयंकरभालीः ॥ संनुपायकगणाजयतेस्मंगामसोहरमिलापइलाली॥१५॥ कस्यापि ॥ अस्यव्याख्या ॥ हेराजन्तवपायगणाः सेवकलोकाः उत्सहकलितोरुकरारीभाजिरास्संनु ॥ उत्सरंगाः अतिमुदिताः कलितोरुकराः साञ्जनपृथुलकपोलाः येअरीभाः शत्रुजनाः तेषांयोसौ आजिः संग्रामः तंरात्तिददतीति उत्सरंगकलितोरुकरारीभाजिराः ॥ उतभयंकरभालाः भ्रुकुटीभाषणललाटाः संनुतेः पायकगणैः इलापः पृथ्वीरक्षकः ॥ इवालीजितकंदर्पस्त्वं अयोहरंअगोचरंयथास्यात् ॥ एवंगांपृथिवींजयपरदेशात् ॥ आत्मायांकुरु ॥ नूनंयादलछाइयेहपञ्चशरिणिः माणशब्दः ॥ खरः शत्रुंपाडिलरालितोडिहणिसोरवंभणत्युद्भराः ॥ रूढेवैगेगमबालिसहारेकत्तमेरेकहेकंठपाणिगनिवेशिजाहशरणंश्रीमदेवंप्रभुं ॥ १७ ॥ श्रीकंठपंडितस्य ॥ इतिभाषाचित्रं ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांक्रियागुप्तकर्तृगुप्तकर्मगुप्तसंधिगुप्तबिंदुमतीचित्रभाषाचित्राख्यानपरिछेदः ॥ अथप्रश्नोत्तराख्यानं ॥ तेष्वुत्तरालापः ॥ गच्छन्ति क्वाजिवन्होहुतनिजतनवः ॥ काभिनत्तिश्वकूलंकिंस्याद्योन्यविकल्पेकुचनिभनरवेः किंनमिहेनभिन्नं ॥ कीदृगुदित्याः प्रसूतिः किमनलशमनंकानृपेष्वालनीयाकोबंधुः कःप्रमार्ष्टित्रिभुवनकलुषंस्वर्धुनीवारिपूरः ॥ ९ ॥ कस्यापि स्वःधुनी ॥ वारिपूरः पुनरपिअनुलोमेन स्वर्धुनीवारिपूः अपुनरपिसर्वे ॥ स्वर्धुनीवारिपूरः ॥ पुंसः संबोधनं किंचिदधतिकरिणांकेऽजोन्मेभिश्वक्किंकाश्यन्यातेपृणांनरवरतरकेकोवधीद्योचकंकिं ॥ केवावर्षासुनम्युर्विसमिवदरिणाकिंनरवायेर्विभिन्नंकोवामार्गेविसर्पन्विषरपतितन्नर्मदावारिपूरः ॥ २ ॥ कस्यापि ॥ न

भराज स्योक्तिः ॥ उत्तरार्द्धं चराजदर्शनार्थं छद्मशिबिकावाहकपंडितस्य प्रत्युक्तिः ॥ यदेतच्चंद्रांतर्जलदलवलीसंवित
नुतेतदाचष्टेलोकाः शशक इतिनोमांप्रतितथा ॥ अहंत्विंदुमन्येत्वदरिविरहाक्रांतहरिणीकराक्षेपात्कापात्प्रणयि
णकलंकांकिततनुं ॥१३॥ पूर्वार्द्धेराज्ञोचंद्रमसंवर्णयतोभोजराजस्य ॥ उत्तरार्द्धंचराजदर्शनार्थंछद्मचारस्यपंडितस्य
॥ इदमनुचितंमत्कृमश्वपुंसांयदिहजरास्यपिमान्मथाविकाराः ॥ इदमपिनखलुनितंबिनांमत्तमपनाबधिजीवि
तंतवेति ॥१४॥ पूर्वार्द्धेसारिकीडांकुर्वत्याः शीलाभट्टारिकायाः उत्तरार्द्धंचभोजराजस्य ॥ अधोहारकंठयस्निग्धव
तिर्मुक्तापलानांतुलाः पवाशन्मधुगंधलुब्धमधुपक्रोधद्रुताः सिंधुगः ॥ लावण्योपचयप्रपंचचतुरंपश्यांगनानांश्रो
तंदंडंएडूनपेणछोकितमिदंचेतालिकायार्यया ॥१५॥ निखिलमपिपथंविज्ञापयतोभांडागारिकस्योक्तिः ॥ वेतालिकां
यार्यवेतिवसप्ताक्षराणिवैतालिकागीतदत्तकर्णस्यविक्रमादित्यस्यप्रत्युक्तिः अलमतिचपलत्वात्स्वप्नमायोपमत्वात्प
रिणतिविरसत्वात्संगमेनांप्रियायाः ॥ इतियदिशतकृत्वस्तन्मालोकयामस्तदपिनहरिणाक्षींविस्मरत्यंतरात्मा ॥१६॥
पूर्वार्द्धेशिक्षांददतोयुरोमुक्तिः ॥ उत्तरार्द्धंचराजकन्यानुरक्तस्यविलक्षणस्यापिछलेखप्रत्युक्तिः ॥ अंगनेतदिदमुन्मदद्विप
श्रेणिशोणितविहारिणोहरेः ॥ उद्दामत्तरुणकेलिपल्वलीसद्दृकीत्यजतिकिंमतंगजः ॥१७॥ पूर्वार्द्धेचिन्तविपरीक्षिका
यारानकन्यायाउक्तिः ॥ उत्तरार्द्धेतदनुरक्तस्यविलक्षणस्यप्रत्युक्तिः ॥ निरर्थकंजन्मगतंनलिन्याययानदृष्टंदृढिना
शुचिंव ॥ उन्मत्तिरिंदोरपिनिःकलंकंदृष्टाविनिद्रानलिनीनयेन ॥ पूर्वार्द्धेराजकन्यानुरक्तस्यविलक्षणस्योक्तिः उत्तरार्द्धेतदनु
चितायाराजकन्यायाइति॥ ॥ इतिदामोदरसूनोः शार्ङ्गधरस्यविरचितायांपद्धत्यांप्रश्नोत्तरेप्वन्तरालापवाक्योक्ति
प्रत्युक्तिप्रत्युक्तिपरिछेदः॥ ॥ अथाजातिः ॥ मंडलीकृत्यबर्हाणिकंठैर्मधुरगीतभिः ॥ कलापिनः प्रनृत्यंतिकालमे
जीमृतमालिनि ॥१॥ कलक्वणितगर्भेणकंठेनाक्षिपतेक्षणः ॥ पारावतः परावृत्यरिरंक्षुश्चंचतिप्रियां ॥२॥ ततोदंडि
नः ॥ स्थित्वास्थेर्यादुपांभःसमजठरशिराश्वभ्रमूर्तिमुहूर्तंधूर्तस्संत्यक्तारः कतिचिदपिपदाभ्युच्चकैः कुर्चिबर्हिः ॥

BHANDARKAR ORIENTAL RESEARCH INSTITUTE

नागर्वायतेहास्तिकः ॥१३॥ कस्यापि ॥ विलासमसृणोद्दामनूपलोलोष्कदलीपरस्परपरिस्खलद्दयनिश्वनोद्धुंधराः ॥लसत्सकलहुंकृतिप्रसभकंपितोरस्थलच्युटद्मकसंकुलाष्कमलीकंडनीगीतयः ॥१४॥ विज्ञाकाया: ॥ आकर्षन्निवगांवमन्निवरबुरोपश्चार्द्धमुलन्निवस्वीकुर्वन्निवरंबंपिवन्निवदिशोवातान्निगीघन्निव ॥ सांगरप्रकरंस्पृशन्निवधरांछायाममृष्यन्निवभ्रंगच्चामरवीज्यमानवदनः श्रीमान्हयोधावति ॥१५॥ सिंहदत्तस्य ॥ पुरानुन्नम्य श्वाद्रजनिविघतश्चक्रितततनुः समुत्पन्नोत्तानः पतति पथिलोकान्प्रविशति ॥ हयक्किंचद्रक्षेयदिनयतिपत्तिष्कविदहोकशाच्चतितिरत्पथचरणच्चानेनखनति ॥१६॥ सूक्तिसहस्रात् ॥ आघ्राय घ्रायगंधंविकृतमुखपुटोदर्शयत्तत्पंक्तिधावत्युन्मुक्तनादोमुहुरपिचरसाभ्रष्टयाष्टलग्नः ॥ गर्दभ्यापादघातद्विगुणितसुरतप्रीतिरुक्षशिष्णोवेगादाकृतमुत्पन्नवतरतिस्वरः खंडितेधश्चिरेण ॥ १७ ॥ मयूरस्य ॥ घ्रात्वाश्रोणीमजायावितनमभिमुखंवक्रमंकोवसंभंस्थित्वासूर्य्यंनिरीक्ष्यप्रविकसितसटोच्चदयन्नक्ष्मांखुरेण ॥ वोधोकारान्प्रकुर्वन्मणिशकलनिभंचालयन्नेत्रयुग्मंभागश्वादूननेकांश्वसुरइवविशोमन्मथोधष्करोति ॥१८॥ कस्यापि ॥ प्रार्ध्वस्फालावलेपाच्चदुलितवरणोद्वेगितोकाशकेशःसंपट्टाटोपकोपप्रकटितरसनापल्लवालीढमृक्कः ॥ किंचित्साचीकृतास्यःस्फुरदधरपुटःस्फारितताम्रचक्षुर्घातांभिलाषादर्पसरतिरुषंदर्शयन्नेत्रभेरवः ॥१९॥ शाकवर्मणः ॥ ग्रीष्मादित्यकरप्रतप्तमिकतामध्योपविष्टःसुखंशेतेगोरमुखोमरुस्थलभुविप्रोषंनिधायक्षितौ ॥ युंजज्जाहकंठकाहतमरुद्धूलोत्पतद्धूलिभिःछन्नांगःकृतकालकोपिनिभृतंमार्तंडमुद्वीक्षते ॥२०॥ मार्गेदेहिपदंनिधेदिभृंगितंशब्दंसमाकर्णयन्वानंवारयकंदलाकुलकुलःकोपंसखेनावकः ॥ इत्यन्योन्यमनेकधामृगवधव्यापारपारंगमैर्व्याधैः काप्यधिकोरसप्रतिपदंजल्पद्भिरुत्सार्यते ॥२१॥ पुष्पाकरस्य ॥ वामस्तुंधीनघणशार्ङ्गकुटिलभ्रूताप्तिनाथोमुखस्यंदच्छोणितलंबमानशशकान्वेणीचयेलच्चामरशाल्यंतप्रोतकपोतनिपतद्रक्ताक्तरुरुणीरकासोपथत्करिकुंभभेदजनिताकांदान्युलिंदान्पुरः ॥२२॥ क्षेमेंद्रस्या ॥ गर्जन्हरिःसांद्रसिशैलकुंभेभ्र

त्यध्वनीनात्मकृतान्निशाम्य पदंदधद्धंधकमितंसरोषःप्रतर्कयन्नन्यमृगेंद्रनादं ॥२३॥ भट्टस्वामिनः ॥ क्षीद्यत्करिपांडुरायनखयोराकर्णदीर्णंमुखंविन्यस्याग्रिमथोर्युगेचरणयोःसद्योविभिन्नद्विपः ॥ मृत्तस्मिन्मदगंधवासितसटःसावज्ञतिर्यक्कवलस्फुरत्कान्ताहृतधृतलोलमधुपःकुंजेषुशेतेहरिः ॥२४॥ अंभोमुचांसलिलमुद्वमतांनिशीथेनालीवनेषुनिभृतस्थितकर्णतालाः ॥ आकर्णयंतिकरिणोहुंनिर्मालिनाताक्षाधारवारणवानकोटिविषणहस्ताः ॥२५॥ कस्यापि ॥ नयनपथनिरोधक्रोधनिर्द्धूतभालभ्रमदविरदरोमस्तोमबद्धांधकारः ॥ क्रमिकवलनलोभोन्मूयातवल्मीकरंध्रोत्थितकणिफणघातरुष्टलत्येषभल्लः ॥२६॥ मदनस्य ॥ यदभ्रूभुक्षुब्धःस्फुरदरुणपुष्पोदरधिया प्रविष्टोनाज्ञातःक्षणितमलिडिंभःप्रकुरुते ॥ कपिःस्थित्वास्थित्वातदिदमणुशृण्वन्विचकितोधुनोत्पात्स्यंरोतिप्रचलतिचलत्युच्छलतिच ॥२७॥ कस्यापि ॥ गर्जित्वामघधीरंप्रथममथशनैर्मंडलीकृत्यदेहंशृंगाभ्यांभावयत्यावभिमुखमवनिंदारयन्नोखुराग्रैः ॥ मंदंमंदंसमेत्यस्थिरनिहितपदंदत्तघातोसरोषंयुध्येतालयंतीकुटिलितमस्रुकत्युत्थमंभोमहोक्षो ॥२८॥ कस्यापि ॥ आहृत्याहृत्यमूर्द्धानमनुपिवतःप्रस्नुतंमानराघःकिंचित्कुंवेकजानोरनवरतचलच्चारुपुच्छस्यधेनुः ॥ उन्नीर्णतर्णकस्यप्रियतनयतयादत्तहुंकारमुद्राविश्रंसिक्षीरधारालवशबलमुखस्यागमानृप्तिर्लोढ ॥ २९ ॥ मयूरस्य ॥ इतिशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांजातिपरिछेदः ॥ ॥ अथसदाचारः ॥ ॥ श्रोत्रियंसुभगमग्निंसाग्निकंधार्मिकंनदीं ॥ प्रातरुत्थायःपश्येदापद्भ्यःसप्रमुच्यते ॥१॥ पापिष्ठंदुर्भगमंत्यंनग्नमुत्कृत्तनासिकं ॥ अग्रियंप्रातरुत्थायपश्यत्कलिमवाप्नुयात् ॥२॥ नेतधर्मेविरोधायलोचक्षुरकर्मणि ॥ दुःस्वप्नदुर्जनस्पर्शेस्नानमात्रंविधीयते ॥३॥ उदक्यापतितम्लेच्छश्वांडालयभिभाषणे ॥ मार्जारमूषिकास्पर्शेविण्मूत्रोत्सर्गदर्शने ॥४॥ अशुचीक्षणेश्वपाकेकलहेश्वासकाश्रयोः ॥ स्वप्नाप्रदर्शनोभ्यंगेक्षुतेनर्मण्युपस्पृशेत् ॥५॥ कुर्यादाचमनाभावेभास्करस्यावलोकनं स्पृशेद्वास्यार्द्रतृणगोगोविदृषभदक्षिणश्रुतिं ॥६॥ देवाधिकारिणोमूर्धानविकर्मस्थानद्विजानपि

विलोक्यास्थि स्पृशेत् स्पृष्ट्वा सवासा जलमाविशेत् ॥ ७॥ अजाश्वं मुखतो मेध्यं गावो मेध्यास्तु पृष्ठतः॥ ब्राह्मणा स्यादतो मेध्यास्त्रिभो मेध्यासु सर्वतः॥ ८॥ नास्तिय ज्ञस्त्रियाकिंचिन्नव्रतं नोपधामकम् ॥ धानुभर्तरि मुश्रूषा नयास्वर्गंयथत्यसो ॥२९॥ मृतेभर्तरियानारी ब्रह्मचर्ये व्यवस्थिता॥ सतामालभते स्वर्गं यथातेब्रह्मचारिणः ॥३०॥ निश्चय्याधो हुकोटिश्चयानिलोमानिमानुषे ॥ तावत्कालंवसेत्स्वर्गे भर्त्तारंधानुगच्छति ॥३१॥ व्यालग्राहीयथाव्यालंबलादुद्धरतेबिलात् एवंपतिंसमुद्धृत्यनारीस्वर्गेपुमोदते॥३२॥ पृथङ्मृतासमारूढ्यनविप्रार्गतुमर्हति ॥भर्तृदेहेनवाघाति तस्यालोकाः सनातनाः॥३३॥ शुचिभूमिगतंतोयेशुद्धानारीपतिव्रता ॥ शुचिःक्षमकरोराजासंतोषीब्राह्मणः शुचिः॥३४॥ नित्यमास्यंशुचिः स्त्रीणांशकुनिःफलपातने ॥ वत्सोपिस्तनपानेस्यात्श्वामृगग्रहणेशुचिः॥३५॥ गच्छेदेकानपंथानंस्वयंनोपानहोहरेत् ॥ शिरस्नानंवहद्वारंनप्रधावेतवर्षति॥३६॥ नस्नानमाचरेद्भुक्तानातुरोनैवहानिशि ॥ नवस्त्रैःसहनाजश्रंनाविज्ञातेजलाशये॥३७॥ नयायात्यपरिभ्रष्टंयश्चावर्त्तसमन्वितं ॥ गतप्रत्यागतंयच्चनचोर्यंपरिवर्जयेत्॥३८ धानुवादन्नथान्यच्च क्षुद्रमंत्रोपजीविनां ॥ विद्याग्राहविडंबादि वर्जयेत्सर्वयत्नतः॥३९॥ अतिहासमवक्षंभंस्त्रीवांस्चेच्छाप्रवर्तनं ॥ वर्जयेत्सर्वयत्नेनगुरूणामपिसन्निधौ॥४०॥ ब्राह्मण्यजागोमहिष्यासुताश्चकानवोदकाः॥ नघःश्वद्वादशाहेनशुष्कायोभूमिमानवाः॥४१॥ प्रवहद्ब्राह्मणंतोयंतडागंक्षत्रियोदकं ॥ वापीकूपगतंवैश्यंशूद्रंचगृहजंडगं॥४२॥ अस्वात्मानंनवीक्षेतभावगाहेत्यघोरयं॥ संदिग्धनावंनाश्रोहोन्नबाहुभ्यांनदींतरेत् ॥४३॥ सीतास्वप्सुनिधिर्योष्यामंत्रसंभारसंभृतः॥ स्नानंगृहेपिकुर्वाणप्राप्नोतिस्नानजंफलं॥४४॥ नाग्निंमुखेनोपधमेन्नाथःकुर्यान्नलंघयेत्॥ नामेध्यंप्रक्षिपेद्वह्नौनचपादौप्रतापयेत् ॥४५॥ देवालयंचत्यरंचनक्रमेवेतनद्रुमान्॥ शून्यारामंशून्यगृहंश्मशानंचदिनेष्वपि॥४६॥ नलंघिवेन्नांजलिनाशयानेनप्रबोधयेत्॥ परान्नंचाचरेत्तीर्थंधयन्तीचनवारयेत्॥४७ शथादीपाथमस्तंभच्छायादूरेणसंत्यजेत् नर्मालापंनकुर्वीतधीमानसहनेस्सहा॥४८॥ नोर्ध्वंजानुश्चिरंतिष्ठेन्नस्या

दुरुदुकासनः॥ ननाभिकांविकुर्ण्णीयान्नस्वयंकर्त्तयेन्नखा ॥४९॥ सर्वथासंत्यजेद्धादंनकिंचिन्मर्मणिस्पृशेत्॥ सर्वान्परित्यजेदर्थान्स्वाध्यायस्यविरोधिनः॥५०॥ कुशंस्वर्णंसदाधार्यंबर्हिर्मात्यंनधारयेत्॥ नागंधंविभृयात्पुष्पं नात्मार्थंगुंजयेत्सजं॥५१॥ नित्यमामलकेलक्ष्मीर्नित्यंहरितगोमये नित्यंशंखेचपद्मेचनित्यंशुक्लेवबाससि॥५२॥ बालार्कंघृतधूमंचरद्धांस्त्रीपक्वोदकं॥ आयुष्कामोनसेवेतरात्रौचादधिभोजनं॥५३॥ नोत्संगेभक्षयेन्नाक न्नोलिंभूमिंस्पृशेत्॥ क्वचिद्वस्त्रेन्नवोच्छिष्टःपश्येज्ज्योतींविनाशुचिः॥५४॥ ब्राह्मणोब्रह्मतीर्थेनविशद्भिस्समुपस्पृशेत्॥ कुर्वन्नाचमनंविष्णोर्नामंवापिसंस्मरेत्॥५५॥ हस्तद्वयस्थितैर्दर्भैःसमावामतियोद्विजः॥ सोमपानफलंतस्यभुक्तायज्ञफलंलभेत्॥५६॥ गृहेपिनिवसन्विप्रोमुनिर्मांसस्यत्यागीस्वर्गंव्रजेद्ध्रुवं॥५७॥ आत्मार्थंयःपशुंहन्यात्सोवश्यंनरकंव्रजेत्॥ देवान्पितॄन्समभ्यर्थ्यखादन्मांसंनदोषभाक्॥५८॥ अनभिध्यापरस्वेषुसर्वसत्वेषुसोहृदं॥ कर्मणाफलमस्तीतिमनसाविनयंचरेत्॥५९॥ प्राणातिपातंसैन्यंचपरदाराभिमर्षणं॥ त्रिविधानिकायेन नित्यशब्दरिदर्जयेत्॥६०॥ असत्प्रलापंपारुष्यंपैशून्यममृतंतथा॥ चत्वारिवाचाराजेंद्रनजल्पेन्नचविन्नरः॥६०॥ अहिंसासत्यवचनंसर्वभूतानुकंपनं॥ शमोदानंयथाशक्तिर्गार्हस्थोधर्मउच्यते॥६१॥ देवान्पितॄन्मनुष्यांश्चभृत्यान्गृह्याश्चदेवताः॥ भोजयित्वासतच्छेषान्गृहस्थोभोक्तुमर्हति॥६२॥ रक्षांछित्वामहीभित्वाहत्वा कीटपिपीलिकान्॥ दत्वान्नंकार्ष्णकार्थिभ्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते॥६३॥ राज्ञोदत्वानुघद्वागंदेवतानांचविंशतिं त्रिंशदत्वाचविप्राणांकापुकोनावसीदति॥६४॥ चक्षुदीयान्मनोदद्याद्वाचंदद्यात्सूनृतां॥ उत्थायचासनंदद्या देषधर्मः सनातनः॥६५॥ तृणानिभूमिरुदकंवाक्चतुर्थीचसूनृता॥ सतामेतानिहर्म्येषुनोच्छिद्यन्तेकदाचन ॥६६॥ प्रासादहुमपिप्रासमर्थिभ्यश्चिंतयञ्छमि॥ इष्ठानुरूपोविभवःकदाकस्यभविष्यति॥६७॥ उष्णकालेजलंदद्यात्शीतकालेहुताशनं॥ प्रावृट्कालेगृहंदेयंसर्वकालेचभोजनं॥६८॥ अवृत्तिव्याधिशोकार्त्तानानुवर्त्तेतश

क्षिनः॥ आत्मवत्सततंपश्येदपिकीटपिपीलिकान् ॥ ४८॥ नकश्चिदपिजानातिकिंकस्यश्वोभविष्यति॥ अतस्वक रणीयानि कुर्यादद्यैवबुद्धिमान् ॥४९॥ गांपंकाब्राह्मणीदाश्वाद्वत्तिलोपाद्वृषंवधात् ॥ मोचयन्मुच्यतेजंतुःपापात्सामरणान्तिकात् ॥५०॥ अनेनमर्त्यादेहेनयद्यत्कृद्यशर्मदं॥ विचिंत्यतदनुष्ठेयंहेयंकर्मततेऽन्यथा ॥५१॥ उपकारव्यवोधर्मः परोर्थः कर्मनैपुणं ॥ पात्रेदानंतपःकामः परोमोक्षोविनृष्णया ॥ अंजनस्यक्षयंदृष्ट्वावाल्मीकस्यचसंचयं ॥ अवंध्यंदिवसंकुर्याद्दानाध्ययनकर्मभिः॥५२॥ दीपोपशमनंपुंसांकूष्मांडछेदनंस्त्रियः॥ अचिरेणैवकालेनकुलच्छेदोभवेद्ध्रुवं ॥५४॥ अलाबुंवर्तुलाकारंहस्तीकंकुंदसन्निभं॥ प्राणान्तेपिनचाश्रीयान्मुराज्ञंसवल्कलं ॥५५॥ परदारानगंतव्याःसर्ववर्णेषुकर्हिचित्॥ नहीदृशमनायुष्यंत्रिषुलोकेषुविद्यते॥५६॥ माभार्यस्यादुहित्राचनविधिविक्तासनोविशेत् ॥ चलयानिंद्रियग्रामःपंडितोप्यत्रमुह्यति ॥५७॥ प्रकीर्णकेशमनवेक्ष्यकारिणींसदाबभर्तुव्यतिकूलभाषिणीं॥ परस्यवेश्मभिरतामपत्रपामेवंविधांयोषितमाशुवर्जयेत् ॥५८॥ हताधिकारांमलिनांपिंडमात्रोपजीविनां॥ परिभूतामधःशय्यांसदाभिचारिणीं॥५९॥ कुचेलिनंदंतमलावधारिणंबह्वाशिनंनिष्ठुरवाक्यभाषिणं॥ सूर्योदयेचास्तमनेचशायिनंविमुंचतिश्रीरपिचक्रपाणिनं ॥६०॥ एकछागंद्विगवेयंत्रिगवंपंचमाहिषं॥ षडश्वंसप्तमातंगंशक्रस्यापिश्रियंहरेत् ॥६१॥ शिरःस्नातंवरणेसुनिर्मलोवरांगनासेवनमत्यभोजनं॥ अनग्निशायित्वमपर्वमैथुनंविरत्रणंश्रियमानयंतिषट् ॥६२॥ घृतंतैलंपलमष्टमीषुक्षीरंक्रियांचैवचतुर्दशीषु॥ स्त्रीसेवनंषट्कलासुपुंसांमायुःक्षयार्थंमुनयोवदंति ॥६३॥ स्नातुर्जस्यदसमीतनयास्त्रयोदश्यर्थनिहत्रिभयमेतदपिद्वितीया॥ सप्तम्यनिदुनवमीष्वपिसंपदिष्टुःस्नायात्कादाविदपिनामलकैर्मनुष्यः॥ ६४॥ रोहिणीसहितमुत्तरात्रियं कीर्तियन्तिमुनयोध्रुवाक्षयं॥ बीजहर्म्यनगराभिषेचनारामशांतिविधिषुप्रशस्यते ॥६५॥ रोरोहिणीषुकरपंचकेषुशुभेत्युत्तरेषुचपुनर्वसुद्वये ॥ भानुदैवयमदेवतेशुभेनव्यवस्त्रपरिधानमिष्यते॥६६॥

रविर्नृपतिलोकनेसुरगुरुर्विवाहोत्सवेरणेधरणिनंदनोभृगुसुतश्चयाणेवटी ॥ शनिस्मुखलुदीक्षणेसकलशास्त्रवोधेबुधः शशीनिखिलकर्मसुध्रुवमदाहृतास्मृरिभिः॥ ६७॥ एतानिधर्मशास्त्रपुराणज्योतिःशास्त्रेभ्यः॥ ॥ इतिश्रीशृंगेश्वरविरचितायांषड्भाषासदाचारपरिछेदः॥ ॥ ऊर्ध्वबाहुर्विरौम्येषनचकश्चिच्छृणोतिमे॥ धर्मादर्थश्चकामश्चसतिमर्थंनसेव्यते॥१॥ यस्यधर्मविहीनस्यदिनात्यायंतियान्तिच॥ सलोहकारभस्त्रेवश्वसन्नपितजीवति॥२॥ परदारपरद्रव्यपरद्रोहपराङ्मुखः॥ गंगाप्याहकदागत्यमामयंपावयिष्यति॥३॥ उत्थायोत्थावबोद्धव्यंकिमद्यसुकृतंकृतं॥ आयुषःखंडमादायरविरस्तंगमिष्यति॥१४॥ केषामप्येते॥ अजरामरवत्प्राज्ञोविद्यामर्थंचचिंतयेत्॥ गृहीतइवकेशेषुमृत्युनाधर्ममाचरेत्॥५॥ श्रूयतांधर्मसर्वस्वंश्रुत्वाचैवावधार्यतां॥ आत्मनःप्रतिकूलानिपरेषांनसमाचरेत्॥६॥ एतोव्यासस्य॥ ॥ परलोकहितंतातप्रातरुत्थायचिन्तयेत्॥ इहतेकर्मणःपूर्वोविपाकश्चिंतयिष्यति॥७॥ मदातसाराः॥ ॥ श्रीदोघनार्थिनांधर्मःकामिनांसर्वकामदं॥ धर्मोथवापवर्गस्यपारंपर्येणसाधकः॥८॥ यज्ञाध्ययनदानानितपःसत्यंक्षमादया॥ अलोभइतिमार्गोयं धर्मस्याष्टविधःस्मृतः॥९॥ आनृशंस्यंक्षमासत्यंमहिंसादमआर्जवं॥ प्रीतिःसमाधिर्माधुर्यंमार्दवंचपमादश॥१०॥ भावशुद्धिर्मनुष्येषुकर्तव्याधर्मकर्मसु॥ अन्यथाचुंब्यतेकान्ताभावेनदुहितान्यथा॥ ११॥ कृत्वापिपातकंकर्मयाद-दृश्यमर्थिने॥ आत्मनाविशेषेनसपापेनलिप्यते॥१२॥ आश्रमान्नान्निवर्तंतेज्ञातयःसहबांधवैः॥ स्वयमेकेनवर्गंतव्यंतत्कर्मसुकृतंकुरु॥१३॥ केषामप्येते॥ ॥ धर्मेरतिर्भवतुनःसततोद्धितानां सत्येकएवपरलोकगतस्यबंधुः॥ अर्थास्त्रियस्यैवनिपुणैरहसेव्यमानानैवान्यभावमुपयान्तिनचास्थिरत्वं॥१४ कस्यापि॥ यावत्स्वस्थमिदंशरीरमरुजंनीवज्जरादूरतो यावच्चेंद्रियशक्तिरप्रतिहतायावत्क्षयोनायुषः॥ आत्मश्रेयसितावदेवविदुषाकार्यःप्रयत्नोमहानादीप्तेभवनेतुकूपखननंप्रत्युद्यमःकीदृशः॥१५॥ भर्तृहरेः॥ ॥ धर्माज्जन्मकुलेशरीरपटुतादुर्भाग्यमायुर्हृतंधर्मेणैवभवंतिनि

र्मलयशोविद्याम्हीसंपदः॥ कांतारेषुमहाभयेषुसतंधर्मस्यगीयतेधर्मस्सम्यगुपासितोभवतिहिस्वर्गापवर्ग
प्रदः॥१६॥ कस्यापि॥ यत्रागामदगभिन्नगंडकरटाभिस्फीतिनिद्रालवो द्वारेहेमविभूषिताश्चतुरगोभेषत्तिय
दृर्षितैः॥ वीणावेणावेणुमृदंगशंखकणवैः सुप्तश्चयद्बोध्यतेतत्सर्वंसुरलोकराज्यसदृशंधर्मस्यविस्फूर्जितम्॥१७॥
कस्यापि॥ गंगोद्भेदकुरुक्षेत्रविश्रांतोमणिकर्णिके॥ वेण्यागयायामीकारेस्नात्वादत्वासुखीभवेत्॥१८॥शरणां
गतरक्षार्थंस्त्रीगोद्विजहितायच॥स्वाम्यर्थंयस्त्यजेत्प्राणास्तस्यलोकासनातनाः॥१९॥योनकामान्मन्यंभान्नदृषाकुर्म
मुत्सृजेत्॥यथोक्तकारीसोम्यश्वसमुखंमृत्युमृच्छति॥२०॥यत्तदाननपत्रार्थंसबाभिर्विजितेश्रियः॥भामपृच्छांतरि
क्षेषुस्वर्गेषुमनुजोभवेत्॥२१॥वसंतिसुरलोकेषुनिजपुण्येषुयेनराः॥विमानेर्विविधाकारैस्सर्वकामसमृद्धिभिः॥२२॥
तेभ्यश्चप्रच्युतारोजामन्येषांचमहात्मनां॥जायंतेसुरिनांगेहेसद्वृत्तपरिपालकाः॥२३॥गायंतिदेवाश्चिलगीतकानि
स्वर्गोपवर्गस्यदहेनुभूभागेभवंतिभूयःक्षतिनःसुरत्वात्॥२४॥पुनःकृत्वाद्रुतंकर्मपू
र्वाभ्यासेनमानवाः॥सुरलोकंप्रयास्यंतिभाग्यवंतोजितेंद्रियाः॥२५॥परात्परतरंयांतिनारायणपरायणाः॥नततत्र
गमिष्यंतियेद्विषंतिसद्ध्वरंगा२६॥वासुदेवेमनोयस्यजपहोमार्चनादिषु॥तस्यात्ररायोविज्ञेयादेवेंद्रत्वादिकंफ
लं॥२७॥गत्वागत्वानिवर्तंतेचंद्रसूर्यादयोग्रहाः॥अद्यापिननिवर्तंतेद्वादशाक्षरचिंतकाः॥२८॥षडंतरेणमंत्रेण
पुष्पमेकमपिस्वयं॥लिंगस्यमूर्द्धियोदद्यात्सभूयोपिनजायते॥२९॥उपोष्यैकादशीस्सर्वाःसथाकृष्णाश्चतुर्दशीं
॥ध्यात्वाहरिहरंदेवंप्राप्नोतिपरमंपदं॥३०॥एतेपुराणेभ्यः॥मोहादवाचीमबुधाःप्रतीचींप्राचीमुदीचीमपिप
पर्यटंति॥संचिन्मयेमानसएवतीर्थेस्वस्थेसुखंस्नातुमपारयंतः॥३१॥ ॥इतिशार्ङ्गधरविरचितायांप
द्धत्यांधर्मविवृत्तिपरिच्छेदः॥ ॥श्रीः ॥ अथपातकविवृत्तिः कथंतेत्यृक्षसद्वृत्ताः सुखंराजन्विशुशरणे॥मरणा
त्तारितायेषांनरकेषुपपत्तयः॥१॥कतिपयदिनपरमायुषिमदकारिणियौवनेदुरात्मानः विदधतितथापरार्धंजन्म

तथथारथाभवति॥२॥श्रीघनदरेवार्नो॥ ॥यद्दरूप्यमनाढ्यताविकलतानीचकुलेजन्मतादारिद्र्येस्वनाशयत्परिभवो
मोर्ख्यंपरप्रेषिता॥तृष्णालोल्यमनिर्वृतिःकुशयनंकुस्त्रीकुभोज्यंरुजःसर्वापन्महीरुहस्यमहतोव्यक्तंफलंदृश्यते॥३॥
कस्यापि॥व्याधिर्वित्तविनाशयविरहोदुर्भगत्वमुद्वेगः॥सर्वनाशाभंगःस्फुरंभवत्यकृतपुण्यस्य॥४॥कस्यापि॥त्रिभिर्व
र्षैस्त्रिभिर्मासैस्त्रिभिरप्यहैस्त्रिभिर्दिनैः॥अत्युग्रपुण्यपापानामिहैवफलमश्नुते॥५॥कस्यापि॥मित्रद्रोहीकृतघ्नश्चस्त्रीघ्नस्य
पिशुनस्यच॥चतुर्णामपिवेतेषांनिष्कृतिर्नैववश्रुतिः॥६॥ब्रह्महत्यासुरापानंस्तेयंगुर्वंगनागमः॥महांतिपातकान्याहुस्
संसर्गीचपंचमः॥७॥अकृतज्ञमकार्यज्ञंदीर्घरोषमनार्जवं॥चतुरोविद्धिचांडालान्जन्मनासहपंचमं॥८॥ब्रह्मघ्नश्चसु
रापश्चचौरोभग्नव्रतस्तथा॥निष्कृतिर्विहितालोकेकृतघ्नेनास्तिनिष्कृतिः॥९॥धर्मशास्त्रेभ्यएते॥स्नातुंयोभार्यांनैव
गच्छतिमूढधीः घोरायांबालहत्यायांयुज्यतेनात्रसंशयः॥१०॥अदुष्टांपतितांभार्यांमूढोयस्तुपरित्यजेत्॥सप्तजन्म
निरस्त्रीत्वंलभतेनात्रसंशयः॥११॥कूटसाक्षीमृषावादीपश्चात्सदनुशास्तिवै॥तेमोहमृत्यवत्सर्वेस्वधायेवेदनिंदकाः
॥१२॥रौरवंकूटसाक्षीनुयातियश्चानृतोनरः॥कुंभीपाकंप्रयात्येवमानवोगुरुतल्पगः॥१३॥मार्कंडेयात्॥स्त्रीबालस्वामि
मित्रघ्नागोघ्नविश्वासघातिनः॥सुरापोब्रह्महाचोरोयात्येतेसर्वनारकान॥१४॥असत्प्रतिग्रहीतानरकेयात्यधोमुखे॥ए
कोमिष्टान्नभुग्यःस्यातिपूपवहंनरः॥१५॥आगारदाहीमित्रघ्नःशाकुनिर्ग्रामयाचकः॥रुधिरान्धोघनस्थेतेसोमविक्र
यिणश्चये॥१६॥मधुहायामहर्न्नीचयातिवैतरिणींनरः॥असिपत्रवनंयातियथाद्रुमनिकृंतनः॥१७॥मृगध्वांगादिहर्त्ता
चवह्निज्वालेनिपात्यते॥व्रतलोपाश्रमभ्रष्टोयातिसंदंशनारकं॥१८॥ऋतेपापेनुतापोवैयस्यपुंसःप्रजायते॥प्रायश्चि
त्तंतुतस्यैकंहरिसंस्मरणंपरं॥१९॥ ततविष्णुपुराणात्॥ नरकेभ्यःसमुत्तीर्णाप्यपितिर्यक्त्वमश्नुते॥तरुकीटपतंगेषुश्वा
पदेकसफाविषु॥२०॥मानुष्यंप्राप्यकुब्जोवाकुत्सितोवामनोपिवा॥म्लेच्छचंडालशूद्रेषुवैश्यक्षत्रेपुजायते॥२१॥शरीरै
श्चर्मरोमैश्चयानिस्थावरजांगमाः॥वादिकेष्यक्षिमृगतांमानसेरत्ययातिसा॥२२॥पतितान्प्रतिगृह्याथखरयोनिंव्रजेद्विजः

ग्निष्वात्तेषु रोम्नियंगत्वाश्ववोनीःसंप्रपद्यते ॥ २३॥ गर्दभोजायतेजंतुःपित्रोश्चाप्यवमानकृ॥ मातापितरमाकुश्यशारिकांसंप्रजायते ॥२४॥ भर्तृपिंडंसमश्नन्यस्तदन्नानिनिषेवते॥ सोपिमोहसमापन्नोजायतेवानरोमृतः ॥२५॥ न्यासापहर्त्तानरकाद्विमुक्तोजायतेकृमिः ॥ असूर्यकश्चनरकान्मुक्तोभवतिलावकः ॥२६॥ विश्वासहर्त्ताचनरोमीनयोनौप्रपद्यते ॥ अन्नापहारीचनरोमूषकःसंप्रजायते ॥ २७॥ परदाराभिमर्शीचरकोद्योगीभिजायते ॥ गुरोःसख्युस्तथाराज्ञोभ्रातुर्भार्यामुपेयिवान् ॥२८॥ श्वभृगालत्वकोलूकव्यालास्करतांलभेत् ॥ २९॥ पुस्तकस्यदशाच्च ॥ ॥ देवतातिथिविप्राणामदत्वाश्नंस्तथा ॥ प्रसुप्तोनरकात्सोपिवायसःसंप्रजायते ॥३०॥ ज्येष्ठंपितृसमंचापिभ्रातरंयोनमन्यते ॥ नरकात्सोपिविभ्रष्टश्चयोनौप्रपद्यते ॥३१॥ क्षुद्रश्चब्राह्मणींगत्वाकृमियोनौप्रजायते ॥ तस्यामपत्यमुत्पाद्यकृत्वांतप्काटकोभवेत् ॥ ३२॥ अशरण्यंपुरुषंहत्वानरःसंजायतेखरः॥ कृमिस्त्रीवधकर्त्तांचबालहन्ताचजायते ॥ ३३॥ हृतेकोस्यनुहारीतःकपोतोगोध्यभाजने॥ हत्वातुकांचनंभांडंकृमियोनौप्रपद्यते ॥३४॥ मयूरंवर्णकंहत्वाहृतेवांशुकेशुकः ॥ छुछुंदरिःशुभान्गंधान्वंगंहत्वाशशोभवेत् ॥ ३५॥ भूनारिकांचनगवांहत्वागत्वानुनारकान् ॥ तृणगुल्मलतावल्लीत्वग्भारतरुतांलभेत् ॥३६॥ मार्कंडेयपुराणादेते ॥ सर्वपातकसंघात कृछदावाप्तेनेपरं ॥ गोविंदनामकथनंगंगास्नानंचमेमतं ॥ ३७॥ मुकुंददामोदर-वासुदेवश्रीकांतचक्रायुधकृष्णविष्णो ॥ गोविंदनारायणपद्मनाभत्रिविक्रमानन्तहरेनमस्ते ॥३८॥ शार्ङ्गधरस्यैतो ॥ तटस्थमुधृतंवापिशीतमुष्णमथापिवा ॥ गंगापुनःपुनात्येवपापादामरणंतिकात् ॥३९॥ ॥ कस्यापि ॥ ॥ त्यज दुर्जनसंसर्गंभजसाधुसमागमं ॥ कुरुपुण्यमहोरात्रंस्मरनित्यमनित्यतां ॥४०॥ ॥ कस्यापि ॥ स्वपुरुषमभिवीक्ष्य पाशहस्तंवदतियमधिक्लृतस्यकर्णमूले ॥ परिहरमधुसूदनप्रपन्नान्हरभक्तान्नगणांनवेष्णवानां ॥४१॥ विष्णुपुराणात् ॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांपातकविशेषनिरूपणपरिच्छेदः ॥ ॥ अथशार्ङ्गधरपद्धतौ खेचर भूचरेषुपूर्वंसूर्यान्योक्तयः॥ रवेरेवोदयःश्लाघ्यःकोन्येषामुदयोग्रहः॥ नतमांसिनतेजांसियस्मिन्भ्युदितेमति॥१॥

खद्योतोद्योतनेनाद्यावन्नोदयतेशशी॥ उदितेनुसहस्रांशौनखद्योतानचंद्रमाः॥२॥ तस्यैवाभ्युदयोभूयाद्यानार्यस्योदयंसति॥ विकासभाजोजायंतेगुणिनःकमलाकराः॥३॥ केषामप्येतेन ॥ ॥ देवोहरिर्वहचेतुक्षसिकोस्तुभंतमप्येव वकाकाचनपुनर्युमणेष्यतिश्रीः ॥ यत्पादसंगतितरंगितसोरभाणिधत्तेसरोरुहशिरसासरसीरुहाणि ॥ ४॥ महादेवस्य उर्यत्वमूनिसुबहूनिमहामहांसिचंद्रोव्यलंभवनमंडलमंडनाय॥ सूर्यादृतेनतुदृतिनचास्तमेतियन्नोदितेनदिलमस्तमितेचरात्रिः ॥५॥ करान्प्रसार्यरविर्नोदक्षिणाशावलंबिना॥ नकेवलमणेनात्मादिवसापिलघूकृतः॥ ६॥ निमीलन्नीयपद्मानामुदयाद्यात्यतेजसां॥ तमश्शमकृकाशायव्रजत्यस्तमहोरविः॥ ७॥ येनोन्मथ्यतमांसिमांसलघनस्यूतानिसर्वेजगच्चक्षुष्मत्परमार्थतःकृतमिदंदेवेनतिग्मत्विषा॥ तस्मिन्नस्तमितेविवस्वतिकियाक्रूराजनोदुर्जनोयद्वाभानिधृतिंशशांकसकलालोकेप्रदीपेथवा॥ ८॥ केषामप्येतौ॥ ॥ पातःपृष्णोभवतिमहतोनोपनायायस्मात्कालेनास्तंकृदहनगतायान्नियास्यत्तिचान्ये ॥ एतावच्चुव्यथपतिपदालोकबाह्येरुमार्गेभस्मस्मिन्नवप्रकृतिमहतिव्याप्तिलब्धावकाशः ॥९॥ गतेतस्मिन्भानोर्त्रिभुवनसमुन्मेषविरहंव्यथांचंद्रोनेष्यत्यनुचितमितोनास्तिकिमपि ॥ इदंचेतस्तापंजनयतितरामस्तमयदर्शीप्रदोषस्संजातास्तिमिरक्षतदृष्टेर्दुरधिगमाः॥१०॥ एतोभद्रस्य ॥ यत्पादाःशिरसानकेनविधृताः॥ पृथ्वीभृतांमध्यतस्तस्मिन्भीरुचितिराहुणावकलितेलोकत्रयाच्चक्षुषिरवयोतेः॥ स्फुरितंतमोभिरुदितंतारामिरुन्मीलितंघूकैरुत्थितमाःकिमत्रकरवैकिंकेननोचेष्टितं॥ ११॥ परिमलस्य॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसूर्यान्योक्तिपरिच्छेदः॥ अथचंद्रान्योक्तयः॥ आलोकयत्यःसत्यवभूयांसोभास्करादयः॥ कलावानेवनुयावद्भावकर्मणिकर्मवे॥१॥ प्रल्हादनस्य॥ देवायद्यपितुल्याभूद्दैतेशस्यपरिग्रहः॥ तथापिकिंकपालानितुल्यांयांतिकलानिधेः॥२॥ भवभूतेः॥ अहोनक्षत्रराजस्यसाभिमानंविचेष्टितं॥ परिक्षीणस्यवक्रत्वंसंपूर्णस्यसुऋजुता॥३॥ हरमुकुटेसुरतरिनीनिकटस्थितिलोभनोहिनेंदुना॥ अपिगरलंफणिफूत्कृतिमीक्षणदीक्षणशुशुक्षणक्षांतः॥४॥ निजकरनिकरसमृद्धाधवलयभु

वनामिपा नशशांकः ॥ सुचिरहन्नन महतेहतविधिरिहसुस्थितंकमपि॥ ५॥ शिरसाधार्यमाणोपिसोमसोम्यनशंभुनः ॥ तथापिकृशतांधत्तेकष्टःखलुपराश्रयः॥ ६॥ व्यज्यमानकलंकस्यवृद्धेरवृद्धेकलानिधेः॥ आशाशमहेयंपर्वासर्वश्चाप्यांकशांदृशं॥ ७॥ केषामप्येते॥ ॥ नयनमसिजनार्दनस्यत्वांभोमुकुरेमणिः॥ मुदशंत्वमादिदेवः॥ त्यजसिनमृगमात्रमेकमिंदोर्विरमतियेनकलंकविंवदन्ती॥ ८॥ उमापतिधरस्य॥ ॥ यद्यपिशिरोधिरोहतिरौद्रकोधनसिंहिकानतयः॥ त्यजतिनशरण्यातंसागरभूनुर्मृगंतदपि॥ ९॥ मदनस्य॥ क्षीणः क्षीणःसमीपत्वंपूर्णः पूर्णोतिदूरतां॥ उपैतिमित्रायचंद्रोयुक्तंनम्लिनात्मनः॥ १०॥ यज्जातोमिषयानिधोहरजराजूरेत्रसिट्टोसियत् विश्वस्यादरदीपकोसिविधिनासिसोसियच्चामृतेः॥ ध्वांतः शीतमपूषसर्वमधुनाम्लानीकृतंतत्वयाराजीवंयदपास्यकेरबकुलंनीतंविकासास्यदम्॥ ११॥ लब्धंजन्मसहश्रियास्वयमपित्रैलोक्यभूषाकरः॥ स्थित्यर्थंपरमेश्वरोभ्युपगतस्तेनापिमूर्ध्नाधृतः॥ दृष्टिंशीतकरस्तथापिनगतःक्षीणस्परंप्रत्युतप्रायः प्राक्तनमेवकर्मबलवत्कःकस्यकर्तुक्षमः॥ १२॥ केषामप्येते॥ पादन्यासंक्षितितवपुरोमूर्ध्निकृत्वासुमेरोः कांतंयेनक्षपिततमसामध्वमंधामविष्णोः॥ सायंचंद्रःपतितिगगनारत्नशेषंमयूषैर्दूरंगेहोभवतिमहतामप्यवध्वंशहेतुः॥ १३॥ कालिदासस्य॥ निरर्थकंजन्मगतंनलिन्यायद्यानदृष्टंतुहिमांशुबिंबम्॥ उत्पत्तिरिंदोरपिनिःफलैवदत्राहृष्टानलिनीनयेन॥ १४॥ कस्यापि॥ विमलतिमिरस्पर्धाद्धुर्याद्यदिरविरुत्तमितस्ततस्ततः किम्॥ कलयसिनपुरोमहोमहोर्मिकृतिनिधिरभ्युदयत्ययंशशांकः॥ १५॥ बल्लालसेनस्य॥ उच्चैस्थानकृतोदयैर्बहुविधैर्ज्योतिश्चिरुत्पत्तिभैः शुक्राद्यैः किममीतिरक्षितधरांश्चोद्धिंदधानैरपि॥ यावल्लोकतमोपहेनभवतालक्ष्मीर्नविस्तार्यतेतावच्चंद्रकथंप्रयातिपरमांरुद्धिंमरत्नाकरः॥ १६॥ त्रिलोचनस्य॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांचंद्रोक्तयः॥ एकस्यतस्यमन्येधन्यामभ्युन्नद्धिजलधरस्य॥ विश्वंसंप्रतिलोकनंदनमवलोकेतयस्य ॥ १७ ॥ संप्रतिनकल्पतरवोनसिंधुयोनापिदेवनावरदाः॥ नलदत्वयिविश्राम्यतिसृष्टियंभुवनलोकस्य॥ २॥ वस्तुपालस्य॥ क्षणदृष्टनष्टतडितोनिजसंपदः

DABHADA

पयोदनिवहेन॥ ज्ञातंसाधुयदुचितंभुवनेभ्योवितरतावारि॥ ३१॥ कस्यापि॥ प्रावृषेण्यस्यमालिन्यंदोषश्चोभीष्टवर्षिनः॥ शरदभ्रस्यशुभ्रत्वंवदकुत्रोपयुज्यते॥ ४॥ जलधरजलभरनिर्भरेरपहरपरितापमुद्भटंजगतः॥ नोवेदपसरदूरंहिमकरकरदर्शनंवितर॥ ५॥ चंद्रकवेः॥ चातकःस्वानुमानेनजलंप्रार्थयतेवृदान्॥ सस्योदायेनयासह्यांप्लावयत्यंबुनामहीं॥ ६॥ शैलेयेषुशिलातलेषुशिलातलैश्चगिरेःशृंगेषुगर्तेषुचश्रीखंडेषुविभीतकेषुचतथापूर्णेषुरिक्तेषुच॥ तथापूर्णेषुरिक्तेषुच॥ स्निग्धेनध्वनिनासिलेपिजगतीचक्रेसमंवर्षतोर्वीदेचारिदसार्वभौमभवनोविश्वोपकारिव्रतं॥ ७॥ कस्यापि॥ नीहारकरसागरस्मरिलासारतीरश्रियंत्यक्तानोयदचातकेनमहतीसेवासमालंबिता॥ तस्येतत्फलितंसमुल्लसिशिलासंताडनंमस्तकेगादगर्जसिवज्रमितडिद्वेषाभिरतर्जसि॥ ८॥ कस्यापि॥ शब्दाःसंतिसहस्रशःस्वभरणव्यापारमात्रोद्यताःस्वार्थायस्यपरार्थएवसपुमानेकःसतामग्रणीः॥ दुःपूरोदरपूरणायपिबतिश्रोतस्वतीर्वाडवोजीमूतस्तुनिदाघसंभृतजगत्संतापविच्छित्तये॥ ९॥ कस्यापि॥ अन्योपिचंदनतरोर्महनीयमूर्तेःसेकार्थमुत्सहतितद्गुणएवहेतुः॥ शाखोटकस्यपुनरस्यमहाद्रायोयंभोदएवशरणंयदिनिर्गुणस्य॥ १०॥ कस्यापि॥ अयेहेलावेलानुलितकुलशैलेजलनिधौकुतेवारामोथंचनजलदमोघंवितरसि॥ समंतादुन्मज्जज्जलदनलकीलाकवलनत्कृभंपितानेतानुपचरपयोभिर्विटपिनः॥ ११॥ बिल्हणस्य॥ मार्गोभूरिमरुज्जलंस्थलविस्तंभेपिनोल्भ्यतेतीव्रोचातिमर्मारणष्कचिदपिच्छायाभृतोनद्रुमैः॥ अंगारप्रकरात्किरन्निवरविर्यौमिंतपत्यंबरेतद्रोषांथहिताययूरपधरांपाथोदपाथोभरैः॥ १२॥ शार्ङ्गधरस्य॥ भेकैःकोटरशायिभिर्मृतमिवक्ष्मीतर्गतंकक्षपेःपाक्षीनैःपृथुपंकपीठलुठितैर्यस्मिन्मुहुर्मूर्छितं॥ तस्मिन्नेवसरस्यकालजलदेनोन्मस्यतत्कूलतोयोनांतर्विनिमज्यवन्यकरिणांयूथैःपयःपीयते॥ १३॥ अकालजलदस्य॥ आश्वास्यपर्वतकुलंतपनोष्मसंचिर्वाप्यदावविधुरंणिचकाननानि॥ नानातदीनदशतानिचपूरयित्वारिक्तोसियज्जलदसेवतयोन्नताश्रीः॥ १४॥ कस्यापि॥ अपिजलदयदिनदीदास्यसिकतिचित्क्वचातकायजलकणिकाः॥ तदयमचिरेणभविताससिल्लांजलिदानयोग्यस्ते॥ १५॥ विल्हणस्य॥ पतितथासारंगोयंभवानयमुन्नतोजलमपिचतेसंयोगोयं

कथंचिदुपस्थितः॥ उपकुरुकुरु प्रकृंचेनोन्नमयसियदयनोजलधरपुनरुक्तयेकायंकृतेजलबिंदवः॥१६॥ जयिवर्षतिपर्यन्यस वेंपल्लविनाद्रुमाः॥ अस्माकमर्कदक्षाणांपूर्वपत्रेषिसंशयः॥१७॥ त्वमेवचातकाधारइतिकेषांनगोचरः॥ धिगंभोदयदस्यापि कार्योधोल्कीःप्रतीक्षसे॥१८॥ एनदत्रपथिकैकजीवितंपश्यथुष्कतितरांमहत्सरः॥ धिङ्मुधांवुधरमुद्गतिर्वर्द्धिनाकिमितिहोदवाहिनी॥१९॥ प्रकाशवर्यस्य॥ अमुकालक्षेपंत्यजजलदगंभीरमधुरेष्किमेभिर्निर्घोषैः मृजडगिनिडाल्कारिमलिलं॥ अयेपश्यावस्थामकरुणसमीक्ष्यतिकरज्वलद्भावज्वालावलिजटिलमूर्त्तेर्विरहिनः॥२५॥ अचलस्य॥ रोषांगतेसगसिद्धोवलमंजरीणामर्तस्मिमिर्लुरतिनापविधुलांगः॥ अवांतरेयदिनवारिपुरेराघूवेल्लदनुकिंमृतमंडनेन॥२१॥ कालातिक्रमणंकुरुष्वनहितांविस्फूर्जितैस्त्वायैकसंस्कारैर्भीषणगर्जितैरतितरांकार्यंमुखेदर्शय॥ अस्यानन्यगतेःपयोदमनसोजिज्ञासयाबाकस्यावेहित्वमिहाविचलंतदपिनत्वन्नष्यरंयाचते॥२२॥ भूयोगर्जितमंबुदप्रकटिनाविष्कश्चमापूरितंदूरावयहपृच्छतिष्टनदलंरुष्यातवान्यरंनिघृष्याखिलज्ञालिहालिवधूमन्नहनेत्रेष्यरंनेराश्यादिहवर्षितव्यमधुनाकेदारपूरंपयः॥२३॥ नेताःस्वयमुपक्षेष्यसिमोक्षमिजलदोरवरादिषुक्वापि॥ तत्किंतत्रनमुंचसिमुक्ताभवत्तियत्रायः॥२४॥ पदंबुकणमादायप्राप्तोसिजलदोन्नतिः॥ तस्योपर्यंबुधोगर्जन्मलिनस्योतिचेष्टते॥२५॥ आपोविमुक्ताःक्वचिदापएवक्वचिन्नकिंचिद्वरलंकविज्ञायास्मिन्विमुक्ताःप्रभवंतिमुक्ताःपयोदतस्मिन्विमुखःकुतस्त्वं॥२६॥ केषांभव्येते॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांमेघान्योक्तिपरिछेदः॥ ॥ अथवापोरन्योक्तयः॥ ॥चरतरुविघटनपटवः करवश्चंचंतिथायवोवहवः॥ तत्कुसुमयहलपरिमलगुणविन्यासेकृतीत्वेकः॥५॥ भानुपंडितस्य॥ अतिपटलेरनुयास्यसिहृदयहृदयज्वरंविलुंपन्नीमृगमदपरिपल्लहरीसमीरकिंपामरपुरेकिस्सि॥२॥ भवभूतेः॥ येजात्यालद्यवःसदेवगणनांयातानयेकुत्रचित्पद्मामेवविमर्दितास्रतिदिनंभूमीनिलीनाश्चिरं॥ उत्क्षिप्ताश्चपलाशयेनमरुतापश्चान्नरिक्षसरवनुगानामुपरिस्थितिंक्षितिभृतांकुर्वत्यमीपांशवः॥४॥ महेंद्रभट्टस्य॥ परमोमरुत्सरवाग्नेस्तोजोहृदितनोतितज्जेतुं॥ दीपंहरतिनदस्यज्ञातंप्रतिपत्तिनिर्व्वहणं॥५॥ कस्यापि॥ कोयंभ्रांतिप्रका

रस्तवयवनपदंलोकपादाहतीनींतेजस्विप्रातसेव्येनभसिनयसियत्पांसुपुरंप्रविष्टंतस्मिन्नुत्थाप्यमानेजननयनपथोपद्रवस्थावदास्तांकेनोपायेनसत्यावपुषिकलुषितादोषणवत्त्वंयेव॥६॥ हंहोदग्धसमीरसर्पत्यस्मिन्वनेशाखिनांशीर्षापर्वणनःसकोपिसुचिरंज्वालदावानलः॥ येवादाहिपलायमानहरिणंसस्मींभवद्भूरुहंशुष्यन्निर्झरमुत्पतत्खगकुलंवेस्मद्भुजंगंवनं॥७॥ कयोरव्यनो॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांपवनान्योक्तिपरिछेदः॥ ॥ अथहंसान्योक्तयः॥ ॥ कंसारिचरणोनसिंधुकल्लोललालितं॥ मन्येहंसमनोनीरेकुत्यानांरमतेनने॥१॥ शार्ङ्गधरस्य॥ ॥ गांगमंबुसितमयामुनकज्जलाभमुभयत्रमज्जतः॥ राजहंसतवसेवसुभ्रातश्चायतेनवनचापवीयते॥२॥ अंभोजिनीवननिवासविलासमेवहंसस्यहन्तिनितरांकुपितोविधाता॥ नन्वस्यदुग्धजलभेदचिविप्रसिद्धवैदग्ध्यकीर्तिमपहर्तुमसौसमर्थः॥३॥ भर्तृहरेः॥ अपशरणमेवशरणंमौनंवातत्रराजहंसस्य॥ कदुररतिनिकरवर्तीवाचाठस्थिदिभोयत्र॥४॥ भृंगांगनाजनमनोहरहारिगीतराजीवरेणुकणकीर्णपिशंगितोयां॥ रम्यांहिमाचलनदीप्रविहायहंसहेहेहतास्मवदकांदिशमुत्सुकोसि॥५॥ स्थित्वाणक्षणंविननपक्षतिनान्तरीक्षेमातंगसंगकुलषांनलिनीविलोक्य॥ उत्पन्नमन्युपरिवर्धरनिःश्वनेनहंसेनसाभ्युपरिवत्यगतंनलिन्यां॥६॥ सरशिबहुशस्तारच्छायांदत्वान्यरिवंचिनःकुमुदमुटपात्वेधीहंसोनिश्चविचक्षणः॥ नदत्तातिपुनस्तारांशंकीदिवापिसितोत्फलंकुहकचकितोलोकःसत्येप्ययायमपेक्षते॥७॥ वातांदोलितपंकजच्युतराजःपुंजागरागोज्वलोयःश्रृण्वत्कलकूजितंमधुलिहांसंजातहर्षभुरा॥ कांताचंचुपुटापवर्जितविशग्रासग्रहेप्यक्षमःस्तोयंसंप्रतिहंसकोमरुगतष्कोपंपयोयाचते॥८॥ तरोतीडूतेकचिदपिदलाच्छादिततनुःपतद्वारासारांगमयविषमाघ्रावयमिमांनिवत्तायांतस्यांसरसिसरसोत्फुल्लनलिनेसएवत्वंदंशःपुनरपिविलासास्तद्रहते॥९॥ रेराजहंसकिमितित्वमिहागतोसियोसौवकःसइहहंसइतिप्रतीतः॥ तद्भ्रम्यतामनुपदंनपुनःस्वभूमोयावद्दहंतिनवकंखलुमूखलोकाः॥१०॥ कस्यापि॥ योदिव्यांबुजनीलमत्तमधुपश्रोद्गीतरम्यंसरत्यक्त्वामानसमत्यचारुगिरतिंवभ्रातिकेदारिके॥ तस्यालीकसुखाशयापरिभवक्रोडीकृतस्याधुनाहंसस्योपरितिष्ठिमोयदिपदं

धनोऽकोविस्मयः ॥११॥ अन्यासासरसीमरालमुनिभिर्यत्नीरसोपानिकायिन्यस्तालिनंदुलात्कवलयवृक्षोमिहस्तैर्मुखैः॥ एषा पङ्कणवापिकाकमलिनीषंडेनगुप्तात्मभिर्व्याधैस्तद्विधमुग्धबंधनविधौकोनामनोसज्यते ॥१२॥ भोहंसास्तावदंभोरुहकुहरगजो रंजितांगाःसहेलंहंसाभिःपद्मखंडेमधुरमधुरमधुकरारावरम्येरमध्वं॥यावन्नायंदुरन्तोहरगलगरलज्वालजालालिनील श्रोन्मीलन्मेघमालामलिनसकलदिङ्मंडलोम्येतिकालः॥१३॥ हेपक्षिन्नागतस्त्वंकुतइहसरसस्तत्कियद्भोविशालंकिम्मद्भाग्योपिवाच्छं तदतिशठमहापापमाब्रूहिमिथ्या ॥ इत्थंकूपोदरस्थःशपतितटगतंदर्दुरोगजहंसंनीचः प्रायःशास्त्रार्थभवतिहिविषमोनापराधेनदुष्टः॥१४॥ केषामप्येते ॥ यःसन्तापमवाकशेतिजगतांयश्चोपकारक्षमःसर्वेषाममृतात्मकेनवपुषाप्रीणातिनेत्राणियः तस्याप्युन्नतिमंबुदस्यसहसेयन्नैवमेतावतावर्णेनैवपरंपरालघवलःकृष्णश्चवित्तेरसि॥१५॥श्रीभोजदेवस्य ॥ गतंतद्वांभीर्यं तरमपिचितंजालिकशतैःसखेहंसोत्तिष्ठत्वरितममुतोगच्छसरसः ॥ नयावत्यंकांभःकलुषिततनुर्भूरिविलसत्वकोटीयावालश्चरणभुयुगलंमूर्ध्निकुरुते ॥१६॥ यदिनामदेवगत्याजगदसगेजंसदेवजातं ॥ अबकरनिकरंविकिरनुतक्षिंकवाकुरिवहंसः॥१७॥ अक्लियद्यपिसर्वत्रनीरंनीरजमंडितं ॥ रमतेन्नमरालस्यमानसंमानसंविना॥१८॥ आकारःकमनीयतांकुलगृहंलीलालसासागतिस्संपर्ककमलायेकलनयालोकोत्तरंकूजितंयस्येयंगुणसंपदस्तिमहतीतस्यातिभव्यस्यतेसंरंभत्वमसंगमंगकलहेनाहंसहेरुंसहे ॥१९॥ नयोनीचरतादूरीपयसःकृपापयोराशयः॥ क्षारादुश्वकोटसंकटतटोदेशास्तडागादयः॥ भ्रांत्वाभूतलमाकलय्यसकलानंभोनिधेज्ञानिति॥त्वांभोमानससंस्मरन्युनरसोहंसःसमभ्यागतः॥२०॥ केषामप्येते॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांहंसान्योक्तयः॥ ॥अथमधुकरान्योक्तयः॥ मधुकरतवकरनिकरैः किंकिंकांतंकुलेनकुसुमानं॥तद्दूरसरसिजमुकुलेलब्धंकिंचिथदन्यतस्तत्किम्॥१॥गोरीपंचककलिकामपहीयभान्तदुर्बुद्धे॥ शात्मलिकुसुमदलेषुस्वैरंयुंजंनलब्धमेमधुप॥२॥ शार्ङ्गधरस्य॥ भ्रमत्वनान्तेनवमंजरीषुनषद्यदोगंधफलामजिघ्रन्॥ साकिंनरस्यासचकिंनरत्नावलीयसीकेवलमीश्वरेण॥३॥ लक्ष्म्याः॥ भ्रमरभ्रमतादिगंतराणिक्वचिदासादितमाक्षितं

श्रुतंवा॥ वदसत्यमपास्यपक्षपातंय— यातीकुसुमानुसारिपुष्पं ॥४॥ श्रीगणेशदेवानां॥ अभिनवनलिनीविनोदलुब्धेमुकुलितकेरचिनींवियोगभीरुः॥ भ्रमतिमधुकारोयमन्तरालेश्रयतिनपंकजिनींकुमुद्वतींवा॥५॥ श्रीधनदेवस्य॥ ॥नोमल्लीमयमीहतेनभजनेमत्तेभकुंभस्थींवासन्तीसहतेनचंदनवनामालंबतेनक्वचित्॥ जातीमेवहृदीश्वरामिचमहानंदेकंदाकुरं ध्यायन्निर्वृतिमेतिगद्यदयुवायोगीवचीतभ्रमः॥६॥ श्रीपुष्पाकरदेवानां॥ कमलवक्त्रेलिवनंप्रविश्यचुचुंबनुंबीकुमंघडंघ्रिः॥ प्राणीचतुर्भिश्चरणैःपशुश्चेत्सषड्भिरध्यर्द्धपशुःकथंन॥७॥ कस्यापि॥ केतकीकुसुमंभृंगःखंड्यमानोपिसेवतेदोषाःकिंनामकुर्वंतिविगुणाषहृच्चेतसः॥८॥ कस्यापि॥ अन्यासुतावदुयमर्दमहासुभृंगलोभंविनोदयमनःसुमनोलतासु॥ मुग्धामजातरजसंकलिकामकालेचालांकदर्थयसिकिंनयमल्लिकायाः॥९॥ विकटनितंबायाः॥ मदनमवलोक्यनिःफलमनित्यतांच्यधुनीवकुसुमानां॥ वनमुपगम्यभ्रमरःसंप्रतिजातोजपासुकुसुमः॥१०॥ फुल्लेषुयःकमलिनीकमलोदरेषुचूतेषुयोधिलसितःकलिकांतरस्थः॥ पश्चाथतस्यमधुपस्यशरद्वपायेकृच्छ्रेणवेणविवरेदिवसाःप्रयांति॥११॥ स्यामोदवासितसमस्तदिगंतरालारक्तामनोहरशिखासुकुमारमूर्तिः॥ सेच्यासराजकलिकानुयदेवजावानीतस्तदेवविधिनामधुपोन्यदेशं॥१२॥ किंक्वापिप्रलयानिलेर्विरपिनोनिर्दग्धभस्मीकृताः॥ किंम्रिदेवगजेनपंकजवनंनिच्छूदमुन्मूलितं॥ किंवाहन्तकृतान्तकेसरिभयात्यक्तोमदःकुंजरैःयेनास्मिन्विरतस्करीरकुसुमेहाभृंगविश्राम्यति॥१३॥ अनुसरतिकरिकपोलंभ्रमरःश्रवणेननाडयमानोपि॥ गणयतिनतिरस्कारंदानांधविलोचनोनीचः॥१४॥ मधुकरगणश्च्युतंत्यक्तागतोनवमालिकां॥ पुनरपिगतोरक्तांशोकंकदंबवनंततः॥ तदपिसुचिरंस्थित्वाभ्याःप्रयातिसरोरुहंपरिचितजनद्वेषीलोकोनचंवैनवमीहते॥१५॥ यस्याःसंगमवांछयानगणितावाप्योविनिद्रोत्पलायामालिंग्यसमुत्सुकेनमनसायातंपरांनिर्वृतिं॥ भ्रष्टांतामवलोक्यचंदनलतांभृंगेनयज्जीव्यतेधैर्यंनामदस्रुतस्यपुनःस्नेहातुरुपंकृतं॥१६॥ अपसरमधुकरदूरंपरिमलबहलेपिकेनकीकुसुमे॥ इहनहिमधुलवलाभोभवतिपरंधूलिधूसरंवदनं॥१७॥ दग्धासावकुलावलीकवलितास्तेरसालद्रुमाः॥ रुष्टास्तेयिविनिद्रपुष्पपरलीपीनातपाष्पादपाः॥ भ्रातर्भृंगदवाग्निनावनमिदंवल्मीकशेषंकृतं किंसंप्रत्यपिकाननान्तरपरि

स्यंदायमक्षसेयं ॥१८॥ दूरादुरंतिवयंकनचभयैत्यंभोभराजीरजोनोजिघ्रत्ययिपाटलापरिमलंधत्तेनचूनेरतिं॥ मंदारेयदनादरीविवकिलोपात्तेपिसंतप्यतेतन्मन्येक्वचिदंगभृंगतरुणेनास्वादिनामालती ॥१९॥ येवद्धिताःकरिकपोलमदेनभृंगाःप्रातुहुपंकजरजःसुरभीकृतांगाः॥तेसांप्रतंप्रतिदिनंगमयंतिकालंनिंबेषुचार्ककुसुमेषुचदैवयोगात् ॥२०॥ कृत्वापिकोशपानंभ्रमरयुवापुरतएवकमलिन्याः॥ अभिलषतिबकुलकलिकांमधुलिहिमलिनेकुतःसत्यं॥२१॥ इहसरसिसहर्षंमुंजगुंजाभिरामंमधुकरकुरुकेलिसार्धमंभोजिनीभिः॥ अनुपममकरंदामोददत्तप्रमोदात्यजतिवतानिद्रांमालतीयावदोषा॥ २२॥ येनामोदिनिकेसरस्यमुकुलेपीतंमधुस्वेच्छयानीतायेननिद्राःशशांकधवलाःपद्मोदरज्ञादरीः॥भ्रांतयेनमदप्रवाहमलिनेगंडस्थलेदंतिनांसोयंभृंगयुवाकरीरविटपेवघ्रानितुष्यिकुतः ॥२३॥ यस्तोषंनगतष्कमलेषुचंपकमरीचकुलकुलेषु॥तस्यालेर्यदिनिंबेवासः॥कथयकथंनभवत्युपहासः ॥१४॥ केषामप्येते॥ भ्रमरमरणभीतिंमुंचचांपेयपुष्पेविहरहरतदीयंसौरभंसोहदेन॥ मधुकरमधुरंचेद्वस्कहस्तेनलब्धंभवतुनदुपयोगेनिष्फलंफलंवा॥१५॥ कस्यापि॥ इतिशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांभ्रमरान्योक्तयः॥ ॥अथकोकिलान्योक्तयः॥ काकैःसहविरुद्यकोकिलस्यकलागिरः॥षेलसंगेपिनेष्टुर्यंकल्याणप्रकृतेःकुतः॥१॥ समुद्विरसिबान्धवःकिंपुंस्कोकिलसकोमलाः॥श्वभ्रेस्मिन्खरपाषाणगुरुनिर्घोषभैरवे॥२॥ अस्यांसरस्वदधिरलोकनिवासभूमौकिंकूजितेनखलुकोकिलकूमिलेन एतेहिदेवहतकास्मदभिन्नवर्णंवांकाकमेवकलयंतिकलानभिज्ञाः॥३॥ केषामप्येते॥ कोकिलकलप्रलापैरलमत्मालोकसेरसालंकिं॥शारनिकरभरिनशारधिःशावरःसरतीहपरिसरंसघनुः॥४॥ श्रीधनदेवानां॥ तंवेतद्वीविमाधुर्यंजानेकोकिलरुतिमं॥ येष्योषितोसिनानेवजानपक्षोजहासियत्॥५॥ श्रीभोजदेवस्या॥ भृंगीभृयतमेवकोकिलमधुंवंधुंप्रतिक्षस्वहेहेलोल्लासितमल्लिकापरिमलामोदानुकूलानिलं॥यत्रेतास्रवसूक्तयःसपलनामायांत्यमीतूष्णसतांसूक्ष्मभृतोनिदाघदिवसास्सस्पृहापसंदायिनः॥ ॥६॥ कस्यापि॥ येनानंदमयेवसंतसमयेसौरभ्यहेलामिलद्भृंगीलीमुखरेरसालशिखरेनीताःपुराबासराः॥ आष्काल

स्यवशेनकोकिलयुवासोप्ययमर्थोदिशः॥ खेलद्वायसचंचुघातचिदलन्मूर्द्धामुहुर्द्धावति॥७॥ भेरीभांकरस्य॥ किंचिद्विहीनादः क्वचिदनुलकाकोलकलहः क्वचित्कंकारवः क्वचिदपीतांकलकलः॥ क्वचियोरःफेरुध्वनिरयमहोदेवपरनात्कथंकारंतारंरसतिचकितःकोकिलयुवा॥८॥ कस्यापि॥ यस्याकर्ण्यवचःसुधाकवलितंवाचंयमानामपियाणिग्रथयतिमात्मथकथंचेतांसिचेन्नोत्सवे॥ रेरेकाकपराकसाकमझनापुंस्कोकिलेनाधुनास्यर्द्धांबंधमुपेयुषस्तवनुकिंलज्जापिनोज्जागरा॥९॥ मद्दुभद्दस्य॥ रेचालकोकिलकरालमरुस्थलीषुकिंदुर्विदग्धमधुरध्वनिमातनोषि॥ अन्यःसकोपिसहकारतरुप्रदेशोराजंतियत्रतवविभ्रमभाषितानि॥१०॥ रसालशिखराशीनाःसंतुसंतुपतत्रिनः॥तन्मंजरीरसामोदचिह्नरेकुहूमुखः॥११॥ रेकीरकेतवसुगीतरीतिसंकलय्यमामात्रसंरसमिसज्जनरंजनाय॥ बालोपियत्रकलकंठसुकंठपीठसंलोठिकोमलकुहूरुतपूर्णकर्णः॥१२॥ एतौश्रीचंद्रदेवस्य॥ दात्यूहाःपुरसंरसंतुसुभगंगायंतुकेकीभृतःकादंबाःकलमालयंतुमधुरंकूजंतुकोयष्टयः॥ देवायावदसौरसालपविटच्छायामनासाद्यनिर्वृणःकुरुजेपुकोकिलयुवासंजातमौनव्रतः॥१३॥ आनष्कोकिलकूजितेनकिमलंनार्हत्यनर्घोगुणस्तूष्णींतिष्ठविशीर्णपर्णपटलच्छन्नःक्वचित्कोटरे॥ प्रोद्दामद्रुमसंकटेकटुरटत्काकावलीसंकुलःकालोयंशिशिरस्यसंप्रतिशिवंसखेनायंवसंतोत्सवः॥१३॥ केषामप्येतत्॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकोकिलान्योक्तिपरिच्छेदः॥ अथचातकान्योक्तयः॥ ॥एकएवखलोमानीसुखंजीवतिचातकः॥ म्रियतेचापियाचायांयाचतेचपुरंदरं॥१६॥ कस्यापि॥ दीनोन्नतचपलक्षतयावत्कपिलब्धमवस्तु॥चातकसत्संभावनयाकिमपियदस्तितदस्तु॥ ॥१७॥ चातकस्यखलुचंचुसंपुटेनोपतंतियदिचारविंदवः॥सागरीकृतमहीतलस्यकिंदोषएवजलदस्यदीयते॥३॥ सत्यंसत्यंमुनेर्वाक्यंनादत्तमुपतिष्यते॥ अंबुभिःपूरितापृथ्वीचातकस्यमरुस्थली॥४॥ बीजैरंकुरितंलताभिरुदितंवल्लारुभिर्जृंभितं॥ कंदैष्कंदलितंजनेप्रमुदितंधाराधरेवर्षति॥ चातश्चातकयातकंकिमपितेसम्यग्जनानींमहेयत्रास्मिन्नपतंतिचंचुपुटकेद्वित्राथवाविंदवः॥५॥ चातकधूमसमूहंदृष्ट्वामाधववारिधरबुध्य॥ इहहिभविष्यतिभवतोतिजनयनादं

भसःपातः॥६॥ रक्ताज्जगुंजरजसारुणितान्विमुच्यस्वच्छात्सुधीसमरसानपिवारिराशीन्॥ यच्चातकपिबतिचारिधरोदविंदून्मन्येतदाननितयाधिरसोभिमानी॥७॥ कूपेपापमधोमुखस्यहिभवेद्याच्यानराक्यःस्त्रियः सामान्यंवकटिदृभोःसहसरस्येवंसमालोकयन्॥ नादत्तेत्रिषितोपिहीनसलिलंकूरेर्हतंजंतुभिर्मानादुद्धृतकंधरःसुरपतिंतज्ञातकोयाचते॥८॥ गर्जितवधिरीकृतकुभाकिमपिकृतंनचैघनेन॥ कियतीचातकचंपुटीसापिभृतानलेनेन॥९॥ अन्येपिसंतिचतातमरसाचतंसाहंसावलीचलयिनोजलसंनिवेशाः॥ कोप्यायहोगुरुरयंहतचातकस्यपोरंदरीयदधिवांछतिवारिधारां॥१०॥ अन्येतेजलदाधिनोजलधरास्तृष्णांविनिघ्नंतिये भ्रातश्चातक किंवथाबरटितेपित्रोसिविश्राम्यसि॥ मेघःशारदएवकाशधवलश्चान्यायरक्तोदरोगर्जत्येवहिकेवलंभृशतरंनोबिंदुमप्युद्वहति॥११॥ समागमिष्यतोभोद्वेत्तिकःसमयंतथारोतिनोयदिसारंगरुतदोच्चैःखेपुरःसरः॥१२॥ यःकृष्णंकुरुतेमुखंजनयतित्रासंतडिद्भिस्तुयोयश्चप्रार्थयितुःपरंदलयतिश्रोत्रेनिमेगर्जितैः॥ सत्यंचातकतंतथाविधमपित्रातस्त्वयायावतीजीमूतंरुतमेवतुल्यमनयोरर्थित्वतिर्यक्कयोः॥१३॥ धिग्वारिदंपरिहृताव्यजलान्नायस्ययच्चातकस्यकुरुतेनतृषंअज्ञात्तिम्॥ धिक्कातकंतमपियोप्रितयास्तलज्जस्तंनाटञ्चंचयदुपैतिपिपासितोपि॥१४॥ विश्वोपजीव्योपिपिबत्यपोनपद्माकरेयधपिचातकोयं॥ स्वार्थंक्षतिंसस्यनृषातुरस्यलघुत्वमत्रासिनकिंचिदस्य॥१५॥ केषामप्येते॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांचातकान्योक्तिपरिछेदः॥ २॥ अथमयूरान्योक्तयः॥ एतस्मिन्मलयाचलेबहुविधैःकिंतैरकिंचित्करैःकाकोलूककपोतकोकिलकुलैरेकोपिपार्श्वेस्थितः॥ केकीकूजतिचेत्तदाधिघटितव्यात्यावलीबंधनःसेव्यःस्यादिहसर्वलोकमनसामानंदनश्चंदनः॥१॥ कस्यापि॥ कोकाकणामृतंतेसकुसुमकबरीकांतिहारीकलापःकंठश्यायपुरारेर्गलरुचिरासोहृदंमेघसंघैः॥ विश्वद्वेषिद्विजक्ष्मारुदरुपिशितैर्नित्यमाहारयंतिःकैःपुण्यैःप्राप्तमेतत्सकलमपिसखेचित्ररूपंमयूर॥२॥ शार्ङ्गधरस्य॥ वेगंज्वलद्विटपिपुंजमहारवोयंगर्जिततीव्रतररहेतिरियंनशाया॥ दावाग्निधूमतिमिरोयमयंनमेयःकिंनृत्यसिद्धुतमितोव्रजतत्कलापियनू॥३॥ लक्ष्मीधरस्य॥ अयेनीलग्रीवकथयसखेतेयमुनयःपरंतोषायेषांनवरविवेलासांचितनुते अमीदृगकूराःकणितमिदमाकर्ण्यसहसात्वरंतेहनुंत्वामद्रष्टुंवराःपुंखितशराः॥ ४॥ कस्यापि॥ हारीताःसरसंरसंतुमधुरंकूजंतुपुंस्कोकिलाःसानंदंगिरमुद्गिरंतुचशुकाःकिंतेःशिरस्थैरपि॥ एकेनापितलस्थितेननदनाश्रीखंडनिस्तर्जनाद्व्यालानांचशिखंडिनाननुमहत्तांडितंमुहुंडितां॥५॥ श्रीचंद्रदेवानां॥ किंदूरेणपयोधराउपरिकिंनान्येरटंतःश्रुतानिर्व्यापारतयाचपक्षिषुगताःकिंवानपक्षाःरथा॥ रम्यंवागमनेनकिंचिहरणंकिंनृत्यकाकाबलीपर्यायप्रतिपत्तिलाघवभयाद्भोस्थितावर्हिणः॥६॥ यत्नादपिकःपश्येद्विधिविनामाहारनिर्ममस्थानं॥ यद्रिजलदनिनदमुदितास्तएवमदानानृत्येयुः॥ ७॥ भर्तृहरेः॥ ॥ इतिशार्ङ्गधरकृतपद्धत्यांमयूरान्योक्तिपरिछेदः॥ ॥ अथशुकान्योक्तयः॥ शुकयत्नवपदनव्यसनंतगुणःसगुणाभासः॥ समजनियेननवायंमरणंशरणंतुपिंजरेवासः॥१॥ श्रीधनदेवानां॥ सत्संगत्यमवाप्ययःपुरवनेनानारसास्वादवाक्षारःशास्त्रविचारचारुचवनेरानंदकारीवने॥ देवेनानास्फुरवाक्यपंचविहितश्रोत्रस्यतस्यादरीप्राप्तःस्वात्मसभाप्रगल्भशुकपिष्वस्मान्मौनमेवोचितं॥२॥ कस्यापि॥ भ्रातःक्षीरकणोरचंचुकृपणकोधायितेष्कूजितैःकिंमाधुर्यनिषिक्तसूक्तिविशदःकंठावटुःसोप्यते॥ सेयंदेववशाद्दशापरिणतारात्रंदिवंपात्रस्यतेःक्षुभ्यद्भिन्नभित्तिमुद्गितघटःप्राप्तोयतव्यजरः॥३॥ कस्यापि॥ माणिक्यद्रवलिप्तमौक्तिकनुलाविभ्रत्तिनोदाडिमींबीजान्येषनिरीक्षतेनरमतेर्हेमेष्यहोपंजरे॥ तंतादृङ्नवासमंदमदामोदैकभाग्विनीवृत्तिर्मेगलितानयाहृतगिरेत्येवंशुकःशोचते॥४॥ श्रीराघवचेतन्यानां॥ इदमपटुकपाटंजर्जरथ्यंजरोयंविरमतिनगृहेस्मिन्क्रूरमार्जारयाशु॥ शुकमकुलितजिह्वंस्थीयतांकिंवचोभिस्तववचनविनोदेनादरःपामराणां॥५॥ कृष्णमिश्रस्या॥ अमुष्मिन्मार्जारयाशु॥ शुकमकुलितजिह्वंस्थीयतांकिंवचोभिस्तववचनविनोदेनादरःपामराणां॥५॥ कृष्णमिश्रस्य॥ अमुष्मिन्नुधानेविहगस्खलएषखंप्रतिकलंवियोसष्कालोलः कृणतिकपटुयावत्यद्भुतरं॥ सखेतावत्क्षीरं हृदयहरिदाचंयमकलंतमौनेननून्नीभवतिगुणभाजांगुणगुणः॥ तरोरस्यस्कंधेगमपसमयंकीरनिभृतंनचाणीकत्याणीतदिहमुखमुद्वेवशरणं॥७॥ कस्यापि॥ ॥

इतिशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांशुकान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥ अथकाकान्योक्तयः॥ गात्रंतेमलिनंतथाश्रवणयोरुद्गरुत्कंकितंभक्ष्यंसर्वमपित्वभावचपलंदुश्चेष्टितंतेसदा॥ एतैर्वायससंगतास्यविनयेदृष्टिकमूलेष्वरंयत्सर्वत्रकुटुंबवत्सलमतिस्तेबंधन्योभवत्॥ शार्ङ्गधरस्य॥१॥ पथिनिपतितांशान्यैदृष्ट्वानिराकरणाननादधिभृतघरींगवेन्निद्रःसमुद्वृतकंधरः निजसमुचितास्तास्ताश्चेष्टाविकारसमाकुलोयदिनकुरुतेकाकोभूयःकदानुकरिष्यति॥२॥मयूरभट्टस्य॥ आमरणादपिविरुतंकुर्वाणाःस्पर्द्धयासहमयूरैः किंज्ञानंतिचराकाःकाकाःकेकारवंकर्तुं॥३॥ तुल्यवर्णछदःरूप्याःकोकिलैःसहसंगतः॥ केनविज्ञायतेकाकःस्वयंयदिनभाषते॥४॥रूक्षश्यामधुरस्यचातिमलिनच्छायास्यदृष्टस्यचक्षुद्रस्यक्षतकारिणोतिचपलस्यात्कादविक्षेदिनः॥ पेयंनिचफलेषुकाकभवतःचलचंकपुरारट्तः॥ स्निग्धेपुंसेसर्गिकीप्रीतिस्तत्सदृशंविधेर्विलसितंनिष्पन्नमेतच्छिरान्॥१५॥ प्रत्यंगंप्रतितरुंप्रतिवारिनीरंकाश्चकाश्चरतिचलचंकपुरारट्तः॥ तोयात्तितृप्तिमथमंडितपुंडरीकषंडेवसन्नहहतृप्यतिराजहंसः॥१६॥रूप्यंवपुर्वहनुचंचुरसनुसत्फलानिरम्येषुसंचरनुचूतवनांतरेषु॥ पुंस्कोकिलस्यचरितानिकरोतुकामंकाकःकलध्वनिविधौननुकाकएव॥७॥किंकेकीवाशिरवंडितमंडिताननुःकिंकीरवत्पाठकःकिंवाहंसइवांगणागनिगुरुःसारीवकिंसुस्वरःकिंवाहशकुंतिपालिपिकचत्कर्णामृतस्यंदनःकाकःकेनगुणेनकांचनमयेव्यापारितध्यंजरे॥८॥अवस्थःसरिल्लक्षयोजनगतस्यापिप्रियस्यागमंवेत्ख्यातिंचधिक्कृशकादयइमेसर्वेपठंतुसठाः॥ मत्कांतस्यवियोगतापदहनज्वालावलीचंदनंकाकस्तेनगुणेनकांचनमयेव्यापारितध्यंजरे॥९॥ केषामप्येते॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकाकान्योक्तिपरिच्छेदः॥ अथबकान्योक्तयः॥ ॥नालेनेवस्थित्वापादेनैकेनकुंचितयोवं॥जनयतिकुमुदभ्रांतिंदृढबकोवालमत्स्यानां॥१॥एषबकःसहसैवविपत्रःशाठ्यमहोकृतदृतमस्य॥ साधुकृतान्तनकश्चिदपित्वांवंचयितुंमुशठोपिसमर्थः॥२॥ बकोटङ्कमस्तांस्तुतिसरभिक्काशिशफरैस्तवन्याय्यावृत्तिर्नपुनरबगाढंसमुचितः॥ इतश्चेतश्चांतर्हलहरिहेलातरलितक्षितिभ्रमसेकयद्विलतिमिपोतःपतिरयं॥३॥ नकोकिलानामिवमंजुगुंजितंनलब्धलास्यानिगतानिहंसवत्॥

नबर्हिणानामिवचित्रपक्षतागुणस्तथाव्यस्तिवकेबकव्रतं॥४॥जातिरूपस्यनमानसेनशुचिभिर्वृत्तिमृत्प्राणांकुरैर्न्नब्रह्मोद्वहननिर्मलयशःप्राप्तिर्नवाचष्कलाः॥ जीवत्सत्ववधेनवात्यधवलोभ्राम्यसगर्वंपुनर्मिथ्येवोन्नतकंधरःशठबकेहंसोसहस्पर्द्धते॥५॥ उभौश्वेतौपक्षौवियतिविषयेवारितगतिःसदामीनंभुंक्तेचसतिसलस्थानुशिरसि॥ बकेसर्वश्लाघ्योगुणसमुदयश्चिंचिदधिकोगुणाःस्थानेमान्योनरवरननुस्थानरहिताः॥६॥ रेरेशिष्टबकोटनाकतरिनातीरेतपस्विव्रतंध्यानेनानिमिषोपभोगमनसायुक्तंकरोषीदृशम्॥ एवंयुक्तिलमानसस्यपदवींकांक्षस्ययुक्तंहितत्क्षीरक्षीरविवेकनिर्मलधियोहंसस्यनान्यस्यसा॥७॥केषामप्येते॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांबकान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥अथयोनान्योक्तयः॥ ॥विष्यत्पुन्नेषमेष्यतिभवानापिदूरमेतत्॥२॥कस्यापि॥ अश्वव्यारंगतवतिदिनानामधिपतौयज्ञः शेषीभूतेशशिनिगतधाम्नियहगणे॥ तथाध्वांतंजातंजगदुपननेमेघसमयेयथामीनक्षेत्रमसिपरवःकीरमनयः॥३॥ आनंदवर्धनस्य॥ घनसंमतसमलीसमदशदिशिनियमाद्विराजसितदन्यत्॥ कीरमणेदिनमधुनातरणिकरात्तरिसितकिरणं॥ मयूरभट्टस्य॥ ॥ इतिशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांयोनान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥ अथसिंहान्योक्तयः॥ एकोहमसहायोहंकृशोहमपरिच्छदः॥ स्वप्नेप्येवंविधाचिन्तामृगेंद्रस्यनजायते॥१॥कस्यापि॥ मृगेंद्रंवामृगारिंवामुखंव्याहरतांजनः॥ तस्याभयमपिव्रीडाक्रीडादलितदंतिनः॥२॥ मृगेभ्योरक्षितंनेत्रंतरेरक्षणमयेरपि॥ सिंहकांतंपुनर्मर्दनहर्षेर्नखदंतिभिः॥३॥ मृगैर्नदृश्यंशैलीनंवराहैर्वलितंक्षुधा॥ हयानांन्होषितंश्रुत्वासिंहैर्भूर्वदासितं॥४॥ हरिरलसविलोलंनंसहेलंवचसवलोक्यपुनर्जगामनिद्रं॥ अधिगतपजलक्ष्यण्यनीसिद्धास्त्रज्ञे॥ सत्वाधिकेमृगपतौराजेतिगिरव्यरिणमंनि॥६॥ केषामप्येते॥ नास्योष्ठायवतीननुनंदशनोदीर्घदीर्घष्करःसत्यंदारणनेषकेशरिशिशुस्वाडंवरैःस्पर्धते॥ तेजोबीजमयेयमस्यहृदयेव्यक्तंपुनर्वेधसातारक्तादृशमेवयेनसुतरांभोज्यंपशुंमन्यते॥७॥ आनंदवर्धनस्य॥ क्षुत्क्षामोपिजरान्वितोपिशिथिलप्राणोपिकृशांदशामापन्नोपिविपन्नदीर्घितिरपिप्राणेषुगच्छत्स्वपि॥ मत्तेभेंद्रविभिन्नकुंभपिशितग्रासैकबद्धस्पृहः

किं जीर्णं तृणमत्ति मानमहतामग्रेसरः केशरी ॥९॥ भर्तृहरेः ॥ येनानर्गलफालकेलिनिधुरप्रत्यूषकादंबिनी धारासारणिधौतधातुपुरुषश्रेणीलुठल्लीलायितं ॥ सोयं गतिपातभग्नचरणः स्फारस्फुरत्फेरवीफेत्कारैः कुपितोथ धावति मुहुः प्राणीमृगग्रामणीः ॥१०॥ भैरवभांकारस्य ॥ ॥ अनिशंमतंगजानां बृंहितमाकर्ण्य तेयथा चिपिने ॥ मन्येतथानजीवनिगजेंद्रपलकबलनः सिंहः ॥१०॥ शार्ङ्गधरस्य ॥ जीर्णोपिकृमहीनोपिक्लशोपियदिकेशरी ॥ तथापियूथनाथस्यशंकांतंकायकत्यते ॥ ११ ॥ पुष्पाकरस्य ग्वनंनाग्युविलंसिंहः पाषाणशाकलाकुलं ॥ प्राप्नोतिनखभंगंवाफलंवामृगयकंभवेत् ॥ १२ ॥ अस्मिन्नंभोदबृंदध्वनिजनितरुषि प्रेक्षमानेंतरिक्षंमाकाकव्याकुलोभूः स्मरुशिखरशावकव्यंतलेज्ञान ॥ धनेमत्तेभकुंभयतिकरजयामवज्रयजाद्रामयामक्रमुक्ताथवलितकवलोनस्यहामत्रसिंहः ॥१३॥ महीपतिमंडलीकस्य ॥ ग्रामाणामुपशल्यमत्र सीमनिमदोद्रेकस्फुरत्सौष्ठवाः फोत्कारध्वनिमुद्गिरंतिचवहवः संभूयगोमायवः ॥ सोन्यष्कोपिघनाघनध्वनिधनः फार्गद्रुगुंजारवः मुष्यद्वंडमलोलशंड मच्चलत्कर्णंगर्जेर्यः श्रुतः ॥१४॥ बिल्हणस्य ॥ रणः क्रीडतिशूकरश्चरवनंतिद्वापीचगर्वायतेकोष्टाक्रंदतिवल्गतेचशशकोवेगाद्वरुधावति ॥ निःशंकः करिपोतकस्तरुलतामुन्मूटतेलीलयाहंसोसिंहयनात्वयाद्यविपिनेकीदृग्दशावर्तते ॥१५॥ कस्यापि ॥ रेमातंगमदांबुडंबरतयारोलंबरोलंबहन्वन्येनामवलंबनंवनमिदंभंकुंयदुत्कंठसे ॥ दृष्टस्तत्किमहोन्नतप्राधौरेयधात्राधरप्रस्थप्रस्थितमेवयूथमथनोत्कंठीनकंठीरवः ॥१६॥ बिल्हणस्य ॥ यस्याचंध्यरुषःप्रतापचसतेर्नो देनधैर्यंद्रुहाशुष्यत्स्विन्नमदप्रवाहसरितः सद्योपिदिग्दंतिनां ॥ देवात्कष्टदशावशेगतवतः सिंहस्यतस्याधुना कर्षत्येवकरेणकेसरसटाभारंजरत्कुंजरः ॥१७॥ कस्यापि ॥ यः शौर्याच्चधिरेवयस्यमहमादिग्दंतिनोप्यंतिकंनायाताः किलयेनविंध्यवसुधागम्यानकस्याप्यभूत् ॥ तस्मिन्कोनुकिनात्मयाकरियतोलुप्तकपोलस्थलीभृंगघ्नंसरिवारसंप्रतिपुनः कुंजेषविश्राम्यनु ॥ कस्यापि ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसिंहान्योक्तिरिच्छेदः ॥ ॥ अथगजान्योक्तयः ॥ ॥ नीवारप्रसवाग्रमुष्टिकवलैर्योवर्द्धितः शैशवे पीतंयेनसरोजपत्रपुटकेहोमावशेषंपयः ॥ तंपश्चान्मदमंथरालिवलयव्यालुप्तगंडंगजं मानं

दंसभयंचपश्यतिमुहुर्दूरेस्थितस्तापसः ॥११॥ कस्यापि ॥ ॥ कर्णेचामरचारुचंचुकलिकाकंठेमणीनांगणास्सिंदूरप्रकररिंगारव्यरिसरेषाश्चांत्रिकेकिंकिणी ॥ लब्धश्चेन्नृपवाहनेनकरिणाबद्धेनभूषाविधिस्तत्किंभूधरधूलिधूसरतनुर्मान्योनवन्यष्करी ॥२॥ कस्यापि ॥ केलिंगुरुष्वपरिभुंक्ष्वसरोरुहाणिगाहस्वशैलतटनिर्झरिणीपयांसि ॥ भावानुरक्तकरिणीकरलालितांगमातंगमुंचमृगराजरणाभिलाषे ॥ ३ ॥ आनंदवर्धनस्य ॥ पीतंयत्रहिमंपयष्कवलितायास्मिन्मृणालांकुरास्तापार्त्तेननिमज्ज्यतत्रसरसोमध्येविमुक्तस्समः ॥ धिक्तस्यैवजलानिपंकिलयतः पाथोजनींमूलतःकृत्वान्युश्चनतः करींद्रभवतोलज्जापिनोज्जागरा ॥ ४ ॥ रेवायारिणिवारणेनविपुलेराजीवराजीरजः पुंजापिंजरितोर्मिणिप्रविगलद्वानांचुगंधोत्कटे ॥ धौतंयेनमृगारिरक्तमसकृद्यातरालेस्थितं कोपंसोपिपयःपयोहतविधेष्कोगोचरेनागतः ॥ ॥ ५ ॥ कयोरप्येतो ॥ तापोनापगतस्तृषापिनवस्तृष्णाधौतानधूलीतनोनस्वच्छंदमकारिकंदकवलःकानामकेलीकथा ॥ दूरोत्क्षिप्तकरेणदत्तकरिणास्पृष्टानवाप्यिनाप्रारब्धेमधुपेरकारणमहो — कारकोलाहलः ॥ ६ ॥ लक्ष्मणसेनस्य ॥ नाभूवन्—पियस्यकुत्रविनपिस्यद्वीकराःकुंजराःसिंहेनापिनलंबिताकिमपरंयस्योद्यतापद्गतिः ॥ कष्टंसोपिकदर्थनेकरिवरःस्कारंरवैःफेरवैरापातालगभीरपंकपटलीमग्नोथभग्नोधमः ॥ ७ ॥ बिल्हणस्य ॥ भोभोष्कारींद्रदिवसानिकियन्तिनाद्यास्मिन्मरोसमतिवाह्यकुरुचिरवं ॥ रेवाजलेर्निजकघोरेणुकरप्रयुक्तैर्भृयः शमंगमयिनासिनिदाघदाहं ॥ ८ ॥ गोविंदराजस्य ॥ ॥ नगृह्णातियासंनचकमलकिंजल्किनिजलेनपंकोवाद्वारंव्रजनिविसभंगाद्भवाचले ॥ लसंतींप्रेमार्द्रोमपिविधहतेनान्यकरिणींस्मरांवभ्रष्टांहृदयदयितांवारणयतिः ॥ पादाघातविधूर्णिनावसुमतीशंसाकुलाध्यक्षिणःपंकांकानिसरांसिगंडकषणक्षोदक्षताःशाखिनः ॥ प्राप्येतत्करिपोतकेविधिवशाच्छार्दूलशून्यंवनंतन्नामस्तनंविश्रृंखलतयाचक्रुंनयत्प्रार्थने ॥ १० ॥ पाशग्रासंगृहाणत्यजकरिकलभप्रीतिबंधंकरिण्याः पाशग्रंथिंव्रणानामविरलमधुनादेहिपंकानुलेपं ॥ दूरीभूतास्तवेतेशबरवरवधूविभ्रमोभ्रातरेशारेवातीरोपकंठच्युतकुसु

मरजोधूसराविंध्यपादाः॥११॥ केषामप्येते ॥ दानार्थिनार्थिनोमधुकरार्यादकर्णतालैर्दूरीकृताकलिवरेणमदांधबुध्या ॥ तस्यैवगंडयुगमंडनहानिरेषाभृंगाःपुनर्विकचपद्मवनेचरंति॥१२॥ कस्यापि ॥ आरामोयमनर्गलेनवलिनाभग्नःसमयोमयेत्यन्तःसंभृतहर्षबर्द्धितमदोदग्धंकिमुन्मार्ग्यसि॥ मातंगप्रतिबर्षमेवभवतोभार्यातिदाघज्वरस्तत्राप्रतिकारमर्हसिमत्तेसम्यक्समालोचितं॥१३॥ गलेपाशःस्तीव्रश्चरणयुगलेशृंखलिगडोदृढंस्कंधेबंधःशिरसिमणिधानःखरतरः॥ नरस्त्वंधारूढोवनमरणयोर्जेविपिनयेनजानीमोत्यर्थंद्विरदवदकस्मात्तवमदः॥१४॥ कोपेयंयस्मिन्धीयसितापेनकरःप्रसारितश्चक्रिणा ॥ सोपिनपयसालिप्तोलाघवमात्मापरंनीतः॥१५॥ कोपंचारिविलोक्यधारणपतेर्किविस्मितेनास्यतेप्रायोभाजमरण्यसंप्रतिभवांस्तत्तीयतामादरात्॥ उन्मज्जच्छफरीपुलिंदललनापीनस्तनास्फालनस्फारीभूतमहोर्मिनिर्मलजलादूरेधुनानर्मदा ॥१६॥ नोमन्येदृढबंधनात्क्षतमिदंनेवांकुशोद्घाटनात्स्कंधारोहणताडनात्परिभवंनेवान्यदेशागमं॥ विद्मोमेजनयन्तिचेन्नसियथाथास्मृत्वास्वयूथंवनेसिंहत्रासितभीतभीरुकुलभायस्यन्तिकस्याश्रयं॥१७॥ यत्पुर्यंपतितावशेषकवलग्रासेनवृत्तिःकृतापीतंयच्चकरावगाहकलुषंतत्तीर्तशेषंपयः॥ प्राणात्पूर्वतरंविहायतदिदंप्राप्तंकरिण्याफलंयद्बंधव्रणकातरस्यकरिनःकिष्टेनदृष्टंमुखं॥१८॥ केषामप्येते॥ यदिमत्तोसिमतंगजकिममीभीरसालसरसननुदलंनेः॥ हरिमनुसरखरनखरंव्यपनयपतिसकरटकंडूतिं॥१९॥ वल्लभदेवस्य॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांगजान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥ अथहरिणान्योक्तयः॥ ॥ दूर्वांकुरनृणाहारधन्यास्तानवनेमृगाः॥ विभवोन्मत्तवित्तानांनपश्यतिमुखानियत्॥१॥ कतिकतिनमदोद्धताश्चरंतिप्रतिशिखरंप्रतिकाननंकुरंगाः॥ क्वचिदपिपुनरुक्तमामृगास्तेमदयतियन्मदएवमेदिनीशान्॥२॥ स्थित्वापाशमपास्यटरुचनांभंक्त्वावलाद्वागुणंपर्यन्ताग्निशिखाकलापजटिलान्निस्सृत्यदूरंवनात्॥ व्याधानांशरगोचरादतिजवेनोत्पत्यगच्छन्मृगःकूपांतःपतितःकरोतिविगुणेकिंवाविधौपौरुषं॥३॥ किंरेकुरंगत्रासःपार्श्वेनोजालमालापृष्टेवह्निर्दहतिगहनंसंनिधौसारमेयाःरण्यागर्भादलस

गमनाच्चलकःक्रोडनेयःप्रत्यासन्नोविलपतिमृगस्किंकरोमीकृजामि॥९॥ द्रुतनरमितोगच्छनूप्राणेःकुरंगवियुज्यसेकिमितिबलितग्रीवंस्थित्वामुहुर्मुहुरीक्षसे॥ विधेर्देतिहतव्याधानांतेमनागपिताद्रंतांकठिनमनस्मामेषामेतेविलोकितविभ्रमाः॥॥६॥ स्थलीनांदग्धानामुपरिमृगतृष्णामुपसरंतृषार्त्तःसारंगोविरमतिनखिन्नेपिमनसि॥ अजानानस्तल्वंनसमृगयतेवन्यसरसीमभूमौप्रत्यासानचफलतिविघ्नंचकुरुते॥७॥ अत्येनस्खलनेनयत्रपतनंरुद्धेणयत्रोन्नतिर्वारेवेत्रलतावितानगहनेकष्टःप्रवेशक्रमः॥ हेसारंगमनोरमावनभवस्यत्क्वाविशेषार्थिनाकिंभृभृत्कटकस्थितिर्यमनिताव्यर्थंखुराःशातिताः॥८॥ सारंगोनलतागृहेपुरमतेनोपांसुभेभूतलेनोरम्यासुचतोपकंठहरितच्छायासुशीतास्वपि॥ तामेवायतलोचनामनुदिनंध्यायन्मुहुःप्रेयसींशेलेंद्रोदरकंदरासुगतधीःशृंगावशेषःस्थिरः॥९॥ केषामप्येते॥ वसंत्यरण्येपुच्चरंतिदूरंपिबंतितोयान्यपरिग्रहाणि॥ तथापिवध्याहरिणानराणांलोकोकमाराधयितुंसमर्थः॥१०॥ मुक्तापाडस्या॥ आःकष्टंवनवासस्साम्यकृतयामिद्धाश्रमश्रद्धयापर्णांबालकुरंगसंप्रतिकुतःप्राप्तोसिमत्योर्मुखं॥ यत्रानेककुरंगकोटिकदनक्रीडालसत्रोहितश्रोतोभिष्यरिपूरयंतिपरिषामुद्दामरामाःपामराः॥११॥ विल्हणस्य॥ स्वच्छंदंहरिणेनयाविरहितादेवात्समासादिताभंगप्रस्रुतदुग्धबिंदुमधुराज्ञात्वेनवामंजरी॥ निश्वासानलदग्धकोमलतृणप्रख्यापिसांतर्व्यथस्तामेवप्रतिवासरंमुनिरिवध्यायन्वनेस्थास्यति॥१२॥ धर्मकीर्तेः॥ सेयंस्थलीनवतृणांकुरजालमेतत्सेयंमृगीतिहृदिजातमदःकुरंगः॥ नेवद्युतिंयदिहांतरितोलनाभिरायातिसज्जितकठोरशरःकिरातः॥१३॥ इंद्रकवेः॥ रोमंथमारचयमंथरमेत्यनिद्रांमुंचश्रुमंतदनुसंचरतेयच्छं॥ दूरेसपामरजनोमुनयःकिलैतेनिःकारणंहरिणयोनिविभेषिकस्मात्॥१४॥ कस्यापि॥ ॥ इतिशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांहरिणान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥ अथकरभान्योक्तयः॥ वपुर्विषमसंस्थानंरुर्णज्चरकरोरवः॥ करभस्यामुक्तयेवशादितादोषसंहतिः॥१॥ मदकलभस्य॥ कुमुदशबलैःस्फुल्लांभोजैःसरोभिरलंकृतांमरकतमणिश्यामांशालैर्विहायवनस्थली॥ स्मरतिकरभोयदृक्षाणांचरन्मरुधन्वनांपरिचयरतिःमादुर्वारानमागुणवैरिता॥२॥ जीवनायकस्य॥

यस्मिन्नुचैर्विषमगहनांतर्गतास्वादुवल्लीः स्वेच्छं भुक्त्वा सरलितगलेनात्मचेतोनुरूपाः॥ यत्तारुण्यं करभगलितं कुंचनेप्रा
प्तविलासायत्स्वार्थीनंयदपिसुलभंतेननुप्रियविधेहि॥३॥ करभदयितेसोपीलुप्तयामधुलुब्धयान्यपगतघनच्छायस्यक्तो
नसादरमीक्षितः। वलक्षिशलयेसोपादानींप्ररूढनवांकुरच्छरभदयिताहैदरन्येसुखंपरिभज्यते॥४॥ चिरांमुंचगृहाणप
ल्लवमिदंपूक्षस्यशीलस्यवागांगस्याम्यजलस्यचंद्रवपुषोगंडूषमेकंपिब॥ जीवद्वक्ष्यसिताः पुनःकरभहेदामेरकीयाभवो
रम्यार्घालुशमीकरीरवरीकूजक्षपोताकुलाः॥५॥ यस्यासीत्नवपीलुपत्रवरग्रासोपिसंतुष्टयेदीर्घाध्वन्यनुगम्यते न
पदवीयस्यस्वयूथेरपि॥ सोयंसंप्रतियातिचीलकरभः क्षीणोयमः क्षाम्यतांमन्येनूनमनेनदेवहनकेनास्वादितंतन्मधु॥
॥६॥ पीलूनांफलवत्कषायमधुरंगोमंथयित्वामरोर्गीरवायंयदरवादिचारुकरभीचक्रार्थितंयेमनः॥ तत्स्मृत्वाकरभेनखेद
विधुरंदीर्घंतथाफूत्कृतंप्राणानामभवत्तदेवसहसाप्रस्थाननूर्यंयथा॥७॥ दुःप्रापंबुपवनःपरुषोतिनापीछायाभृतो
ननरवःफलभारनम्राइत्थंसरवेकरभैर्द्विभवत्तमुच्चैः कामंगतिःखलुमरोरमणीयतांयाः॥८॥ यस्याननस्यभवतःखलु
कोटिरेषाकंटारिकायदिभवेत्सविशीर्णपर्णा॥योग्याकथंकरभकस्यतवेलतायास्तेपल्लवाविमलविद्रुमभंगभाजः॥९॥दामेरको
रमत्येषयुक्तंभारेधिरोहति॥ उत्पार्यमाणोपिपुनर्यदक्षवक्किमुकुर्महे॥१०॥ केषामप्येते॥ करभदयितेयत्तत्पीतंस्युदुर्लभा
मेकदामधुवननमंतस्यालाभेविरोषिकिमुत्सुकः॥ कुरुपरिचिंतेःपीलोःपक्वैर्यतिमरुगोचरेजंगतिसकलेकस्यावास्तिः
सुखस्यनिरंतराः॥१२॥ भगवतोव्यासस्या॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकरभान्योक्तिपरिछेदः॥ अथवृ
षभान्योक्तयः॥ ॥नास्यभारगृहेशक्तिर्नचवाहगुणःक्वचित्॥ देवागारवलीवर्दूरूपाध्यक्षेणतिष्ठतु॥१॥
अनसिसीदतिसैकतवर्त्मनिप्रचुरभारभरक्षपितोक्षकेगुरुभरेढुरणोदुरकंधरंस्मरतिसारथिरेवधुरंधरं॥२॥मार्गेक
र्दमादुर्गमेजलभृतेगर्त्तचिरेराकुलेखिन्नेशाकटिकेभरेतिविषमेदूरंगतेगोधमि॥ शब्देनेनदहंब्रवीमिमहतांस्कंधोत्वोत्थितांतज्जानामहदक्षविषमेचिह्नायधवलंवोढुंक्षमःकोधुरं॥३॥ दत्ताःसप्तवलंविषाणयुगलंपुच्छांचलःकूर्चरःकुत्ति

नसंप्रत्यहहपरिशिष्टः क्रमवर्शादश्मीवर्त्माकौलेभुजगकुलशीलाचसनयः॥४॥ तीव्रोतिदाघसमयोवहुपथिकजनश्रमा
रवध्वंथाः॥ मार्गस्थस्मरुरेकक्षियतांसंतापमपहरतु॥५॥ प्रत्यग्रेण्यत्रनिचयैस्मरुरैरवशोभिनः॥ जहानिशीर्णांस्तानेव
किंवाचिंकुजन्मनः॥६॥ शैलंवेनविलंबिनंविघटितंधूमाकुलैकाकिलैर्म्मापूरैश्वलितंपुरैवनरसाकीरैरधीरैर्गानं॥ एकेना
पिसपल्लवेनतरुणादावानलोपप्लवः सोढःकेनविपत्समुंचतिजनोमूर्ह्नोपियोलालितः॥७॥ पत्रपुष्पफलछायामूलवल्कल
दारुभिः॥ धन्यामहीरुहोयेभ्योनिराशायांतिनार्थिनः॥८॥ छायावस्तोगतश्रांताःस्मरोद्दाफलदायिनः शीलंते॥ मार्गद्
रामहानंश्चपरेषामेवभूतयः॥९॥ भुक्तंस्वादुफलंकृतंचशयनंशाखाग्रजैष्पल्लवैः स्तब्धायापरिशीलनंसुमनसिलंपीतंच्य
पेनश्रमैः॥ विश्रांताःसुचिरंपरंसुमनसाःप्रीतिष्किमन्योन्यंतेवंसन्मार्गतरुर्वयंचपथिकायामःपुनर्दर्शनं॥१०॥ केषामप्ये
ते॥ भुक्तानियेस्तवफलानिपचेलिमानिक्रोडस्थितेरहहवीतभयैःप्रसुप्तं॥ तेपक्षिणोजत्वरयेनविलुप्यमाणंपश्यंतिपा
दपभवंनमर्मीनटस्थाः॥११॥ श्रीमहादेवस्य॥ विपन्नंपक्षिन्यामनमणिभिर्यातमलिभिःखगैरप्युद्दीनंरथचरणहंसप्रभृति
भिः॥ दशादीनांनीतेसरसिविपमग्रीष्मदिवसैः कुलीनत्वाद्वालेतरुहनरुःकोपितरपि॥१२॥ नागरेयस्य॥ शाखोटशाल्मलिप
लाशकरीरकायः शृण्वंतुपुण्यनिलयोयदसौवसन्तः॥युष्मभ्यमप्ययतिपल्लवपुष्पलक्ष्मीसौरभ्यसंभवविधिस्तुविधेरधीनः
॥१३॥ गंगदेवस्य॥ पांथोधारइतिद्विजाश्रयइतिश्लाघ्यस्तरुणामितिस्निग्धछायाइतिप्रियोदशइतिस्थानंगुणानामिति॥ प
र्यालोच्यमहानगेतवघनच्छायांवयंसंश्रितास्तत्त्वत्कोटरवासिनोद्विरसनादूरीकरिष्यंतिनः॥१४॥ हिमसमयोवनवह्निर्जंबनथं
वनस्तडिदुनाविभवः॥ हन्तसहंतेयावत्तावद्द्रुमकुरुपरोपकृतिं॥१५॥ येपूर्वंपरिपालिताफलभरच्छायादिभिःप्राणिनोविश्रा
मद्रुमकथ्यतांनवविपत्कालेकृतेसांप्रतं॥ एतास्मंगतिमात्रकल्पितपुरस्कारास्कधन्यास्त्वयासंछेदनमप्तरणपतितोना
र्यंकुठारस्त्वयि॥१६॥ वृद्धिर्यस्यतरोर्मनोरथशतैराराधनाःप्रार्थिनायानोसौसरसप्युकामफलदः सर्वाभितापाश्रयः॥ नानादेशम
मागतैरविदितैराकान्तपत्रैःखगैः मैस्तंलब्धारमरेपिवृद्धशकुनिर्दूरस्थितोवीक्षते॥१७॥ केषामप्येते॥ इतिशार्ङ्गधरविरचितायां

पद्धत्यांसामान्यवृक्षोक्तिपरिच्छेदः॥ ॥अथवृक्षविशेषयद्भुतोपूर्वंकत्यवृक्षः॥ कत्यद्रुमापिकालेनभवेयुर्दिफलप्रदः
॥ कोविशेषस्तदातस्यवन्योन्यमहीरुहैः॥१॥ कस्यापि॥ कर्णेष्कंधपरियहोमरकतैरुल्लासिताभ्यस्तुवामुक्ताभिस्तवकश्रियो
मधुलिहांवंदानिनीलोत्पलैः॥ संकल्पानुविधायियस्यफलितंकल्पस्यधत्तेतुलांधिग्जातिद्रुमसंकथासमुदयंकत्यद्रुमापिद्रु
मः॥२॥ रुद्रटस्य॥ अथपारिजातः॥ परिमलसुरभितमनभसोबहवः॥ कनकाद्रिपरिसरंतरवः॥ तदपिसुराणांचतसिनिव
सितमितिपारिजातेन॥३॥ श्रीवल्लभदेवस्य॥ ॥अथचंदनं॥ संत्येवगिलिताकाशामहीयांसोमहीरुहः॥ तथापिजाना
तिचित्तानंदनश्चंदनद्रुमः॥४॥ हरिगणस्य॥ कानाकलिंकलयतितरुः कोपिश्चिंकत्रभृणामन्यानंदंजनयतुफलैः कोपिलोकान्
धिनोतु॥ धन्यंमन्येमलयजमहोयः प्रभूनोपतापंसंसारस्थाद्भुतमपरयोनयत्यात्मदेहव्ययेन॥५॥ शार्ङ्गधरस्य॥ केचिल्लोचन
हारिणःकतिपयेसौरभ्यसंभारिणः कैय्यन्येफलधारिणश्चतिदिनंतेसंतुहंतद्रुमाः॥ धन्योयंहरिचंदनः परिमरेयस्यस्थितेःशा
खिभिः शाखोटादिभिरप्यहोमृगदृशामंगेषुलीलायितं॥६॥ श्रीपुष्यकरदेवकृतस्य॥ त्रातश्चंदनकिंब्रवामिविकटस्फूर्जत्फणा
भीषणागंधस्यापिमहाविषाःफणभृतोगुप्तैयदेयेकृताः॥ देवात्पुष्पफलान्वितोयदिभवानत्राभविष्यन्दनोजानेकिमक
त्यविष्यदधिकंरक्षार्थमस्यात्मनः॥७॥ श्रीभोजदेवस्य॥ एतेदक्षिणगंधवाहचलनैः श्रीखंडकिंसौरभंभ्रमरैःपरिभ्रम्यते
व्रतयुवार्यंनायमानीयते॥ कामंदादपहृत्यपंकजवनादुद्धूयकुंदोदरद्विभ्राम्यद्विपगंडलब्धबलादाकृष्यदृष्यन्मनाः॥८॥यद्य
पिचंदनविटपीविधिनाफलकुसुमवर्जितोविहितः॥ निजवपुषेवपरेषांतथापिसंतापमपनयति॥९॥ धिक्केतकिनापरशो
परशोचनायबालप्रवालमलयाद्रिरुहद्रुहस्मे॥ निर्भिद्यमानहृदयापिमहाप्रभावः सत्वन्मुखंपुनरभाः सुरभीकरोति॥१०॥
यासःशैलशिलांतरेषुसहजःसंगोभुजंगैःसहप्रेषक्षीरपयोधिवीचिभिरभूदुद्भूतिमेकक्रिया॥ जानीमोनचमत्रमीदृतु
भवाश्रीपंडितत्कथतांकस्मात्तेपरतापखंडनमहापांडित्यमभ्यागते॥११॥ आमोदेनदिशोदिशोगतेदूरमाकृष्यमाणाः
साक्षात्कृष्णीनवमलयजद्रुमभ्यागतास्मः किंपश्यामः सुभगभवतःक्रीडतिकोडएवव्यालस्तुभ्यंभवतुकुशलंमुंचनः

साधुयामः॥१२॥ मूलंभुजंगेः शिखरंविहंगेः शाखाप्लवंगेष्कुसुमानिभृंगेः॥ नास्येवतच्चंदनपादपस्ययन्नाश्रितंसत्त्व
भरेस्समस्तात्॥१३॥ वल्लभदेवस्य॥ ॥ अथागुरुः॥ अगुरुरितिचनुलोकोगौरवमत्रेवपुनरहंमन्योदर्शितगुणेचरतिर्य
स्यजनेर्जनितदाहेपि॥ आगमाभरणस्यपल्लवचयेरापीततिग्मांत्वपः पाथोदप्रशमंनयागुरुतरोरेतस्यदावज्वरं॥ भ्रमरुत्वा
मुपकारकातरगतप्रायाप्ययः संपदोदग्धोप्येषतरुर्दृशःपरिमलेरापूर्यनिर्वास्यति॥१५॥ अथचंपकः॥ अन्तःप्रतप्तमरुसेक
तदह्यमाणमूलस्यचंपकतरोष्कविकाशचित्ता॥ प्रायेभवत्यनुचितस्थितिदेशभाजांश्रेयःस्वजीवपरिपालनमात्रमेव॥१॥ ना
गेंद्रस्य॥ उत्थानपल्लवलवांचुनिषेचनानामेतस्यचंपकतरोरयमेवकालः॥ अस्मिन्निदाघनिहयेतपनचारिणावासंवर्द्धि
तरूलवरथोभयथोपयोगः॥२॥ साधारणतरुबुद्धानमयावद्धरूलबालोपि॥ लज्जयसिमामिदानींचंपकभवनाधिवासिभि
ष्कुसुमैः॥३॥ केनात्रचंपकतरोवतरोपियेनिकुयामपामरजननास्तिकवाटिकायां॥ यत्रप्रयद्भवनशाकविरक्तिलोभाद्रो
भ्रमवाटघटनोचितपल्लवोमि॥४॥ विजाकायाः॥ ॥ अथाशोकः॥ किंतेनस्मरतथापिकिमुन्मननयाकिंवाधनंधायया
किंवापल्लवलीलयाकिमनयावाशोकपुष्पश्रिया॥ यस्त्वन्मूलनिषण्णखिन्नपथिकस्तोमः स्तुवन्नचयंनस्वादूनिमृदूनिरवादति
फलान्याकंठमुत्कंठितः॥१॥ श्रीभोजदेवस्य॥ मृदूनांस्वादूनांलघुरपिफलानांनविभवस्त्वाशोकस्तोकःस्तवकमहिमासाध्य
सुरभिः॥ ॥ यदेतन्नोतंचीकरचरणलावण्यसुभगप्रवालंवालंस्यान्तरुपुमकलंकश्रिमपरः॥२॥ सरस्वतीकुटुंबस्य॥ अ
थमालती॥ किंमालतीकुसुमनाम्यमिनिष्करुणकेनापियत्किलविलूनमितोलतायाः॥३॥ लोकोत्तरुणविलसद्गुणगौरवेण
कोनामुनाशिरसिनामकरिष्यतित्वां॥१॥ नर्मटस्य॥ म्रदीस्त्वाधिक्यान्नभवतिविमर्दक्षममिदंत्वन्यस्योरुपभवति कु
सुमेभ्याधिकतरं॥ प्रसन्नंमालत्यास्तदपिहृदयाद्धादकरणप्रवीरेरामोदैर्भवतिजगतोमोलिनिलयं॥२॥ कस्यापि॥ भवति
हृदयहारीकोपिकस्यापिहेतुर्न्नस्वलुगुणविशेषः प्रेमबंधप्रयोगे॥ किंशालयितचनान्तेकोकिलालापरम्येविकसतिनवस
ते मालतीकोवहनुः॥३॥ कस्यापि॥ कुसुमस्तवकानम्राः संत्येवपरितोलताः तथापिभ्रमरभ्रांतिदरत्येकेवमालती॥४॥

कस्यापि॥ अथमल्लिका॥ नचगंधवदेतच्चुंबितानचपीतामधुपेनमंजरी॥ पिहितेचकठोरशास्त्रयापरिणामस्यजगामगोचर
रं॥१॥ अथकेतकी॥ नचगंधवदेनचुंबितानचपीतामधुपेनमंजरी॥ पिहितेवकठोरशास्त्रयापरिणामस्यजगामगोचरं॥१॥
॥ अथकेतकी॥ ॥ रोलंबस्यचिरायकेनकपरिष्वंगेष्वभंगोरसः सुज्ञातंनचकेतकस्यचमनोभृंगप्रसंगोत्सुकं॥ जानात्येव
मिथोनुरागमनयोः सर्वोयिनेसर्गिकं प्रत्यूहायदलेषुधिक्कुसुमभवन्मर्मोविधष्कंटकः॥१॥ कस्यापि॥ पत्राणिकंटकवंतेः परि
वेष्टितानिवार्त्तापिनालिमधुनोरजसांधकारः॥ आमोदमाचरसिकेनमधुव्रतेननालोकितानिनचकेनकदूषणानि॥२॥ कस्या
पि॥ एतासुकेतकिलतासुविकाशिनीषुसौभाग्यमद्भुततरंभवतीबिभर्त्ति॥ यत्कंटकैर्व्यथितमात्मवपुर्नजानंस्त्वामेवसंचिनु
पकमतेद्विरफः॥ श्रीमहादेवस्य॥ अथपाटलाषाटलयावतमध्येकुसुमितयामोहिनस्तथाभ्रमरः॥ सेवेयमित्यथाभ्रंत्यती
तिरस्यान्यपुष्पेपि॥१॥ शार्ङ्गधरस्य॥ अथसहकारः॥ गातकोकिलगजानाचरसालएवनियतमिदं॥ पंचममुद्गायति
यस्यास्थिपुपुलकमुकुलानि॥११॥ अधिश्रीरुधातेत्वमसिभवतःपल्लवयोधुरीणः कस्याणेनजैत्रेवगतिशास्त्रवाश्रमहरा॥
मुपेदुष्प्रेक्ष्यः फलमपिचपुण्येनभृतांरसालस्त्वांतस्माच्छ्रयतिशनशः कोकिलकुलं॥२॥ कस्यापि॥ ननादकूपैरेनचम
लयेनोमृगमदेफलेवापुष्पेवातचमिलतियादक्परिमलः॥ परंत्वेकोदोषस्त्वयिखलुरसालेयादधिकः पिको काकेवालकगु
रुविशेषेनमनुषे॥३॥ कस्यापि॥ उत्तंसकोनुकरसेनविलासिनीनांलूनानियस्यननखैरपिपल्लवानि उधानमंडननरोमह
कारमत्वंअंगारकारकरगोचरतांगतोसि॥४॥ उत्पलराजस्य॥ ॥ कतिपल्लविनानपुष्पिताचानरवः सन्तिसमन्ततो
चसत्ते॥ जगतीविजयेनुपुष्पकेतोः सहकारीसहकारएकएव॥५॥ कस्यापि॥ योदृष्टः स्फुटदस्थिसंपुटवशान्निर्यत्प
वालांकुरोदेवात्मद्विदलादिककमवशादारुढशाखाशतः॥ स्निग्धंपल्लविलोचनंमुकुलितःस्फारस्फुदंपुष्पितः सोत्कर्षंफलितो
भृशंचविलसत्कोप्येषनूतनद्रुमः॥६॥हेतुकस्या॥ एतस्मिन्नवनमार्गभूपरिसरेसौंदर्यमुद्रांकितः कोथर्द्धिः फलपल्लवपुष्पनिचयै
श्चूतः सएकंधरं॥ यंवीक्ष्यस्मितबकमुद्रितमहासंतोषमुल्लासितस्फारोत्कंठमकुंठितक्रममसौधावंतिपंथव्रजाः॥७॥ भट्टनायक

स्य ॥ छायाफलानिमुकुलानिचयस्यचिंत्यमास्वादयंतिसहकारमहीरुहस्य ॥ आमृष्यतस्यविषयानवपल्लवानिमथ्नामि रेचदेहतानाहनाशाकरं॥८॥ कस्यापि ॥ कूष्मांडीफलेलेफलंनयदपिन्यग्रोधबन्नोच्चलारंभायंचनिभंदलंनकुसुमंनो कंकीपुष्पवत् ॥ सोरभ्यंकुसुमफलेतदपिकिंवित्सुमुक्षूंभतेलोकोयेनरसालसालनिकरांस्यक्त्वागुणांस्तोतिते॥९॥ शार्ङ्गधरस्य ॥ यावत्फलोदयमुखःसहकारजातःप्रागेवकंटकचयेनवृतोमितावत् ॥ छायापितस्यसुलभाफलमस्तु दूरंतविष्फलोपिबतसुखसेवनीयः॥१०॥ कस्यापि ॥ अथपनसः॥ गरीयःसोरभ्यंरसपरिचयेनार्हतिसुधांमितामृ द्वीकापिप्रथमविभवःफलभरः ॥परः ॥परार्थेकोशश्रीरितिपुलकितंकंटकमिषादहोनेचारित्र्यंपनसमनमस्कृत्यनमुदे॥ कस्यापि॥ ॥ अथकदली॥ ॥तालातरोरनुपकारिफलंफलित्वालज्जावशादुचितएवविनाशयोगः॥एत त्सुचित्रमुयत्कृत्यफलैःपरेभ्यःप्राणान्निजान्दितियत्कदलीजहाति॥१॥ कस्यापि॥ अथद्राक्षा॥ यद्यपिनभवतिहा निःपरकीयांचरतिरासभेद्राक्षां॥ असमंजसंनुदृष्टातथापिखलुखिद्यतेचेतः॥१॥ दासेरकस्यदासीयंबदरीयदिरोचते॥ एतावतेवकिंद्राक्षानमाक्षादमृतप्रदा॥ कस्याप्येतो॥ अथदाडिमं॥ आपुष्पप्रसरान्मनोहरतयाविश्राम्यविश्वंजनंहंहोदाडिमतावदेवसहसेरद्विम्बकीयामिहा॥ यावन्मेतिपरोपभोगसहतामेषाननभ्रांतथाज्ञात्वानहृदयंद्विधा दलतियत्तेनातिवंद्योभवान्॥१॥ श्रीभोजदेवानां॥ अथनारिकेलः॥ ॥अथमबवयसिपीतंतोयमत्यंस्मरंतःशि रसिनिहितभारानारिकेरानराणां॥ ददतिजलमनत्यस्वादमाजीवितांतेनिहितमुपकारंसाधवोविस्मरंति॥१॥ कस्या पि॥ अथतालः॥ अध्वन्यधनिभृरुहफलभृतोनभ्रानुपेक्ष्यादरान्दूरादुन्नतिसंश्रयव्यसनिनोपाथस्यमुग्धात्मनः यन्मूलंसमुपागतस्यमधुरच्छायाफलैष्काकथाशीर्णेनापिहितोययोगमगमत्यर्णेनतातद्रुमः॥१॥ कस्यापि॥ अथभृ र्जः॥ दोर्जन्यमात्मनिपरंप्रथितंविधात्राभूर्जद्रुमस्यविफलत्वसमर्थितेन॥ किंवर्मभिर्निशितशस्त्रशतावकृत्तेराज्ञां नपूरयतिसोर्थिपरंपराणां॥१॥ भट्टगोविंदराजस्य॥ कुर्वंतुनामजननेपकृतिंप्रसूनच्छायाफलैरविकलैःसुलभै

द्रुमास्ते॥ सोच्छास्तुकर्त्तनरुजःपररक्षमेकेनभूयतरुणाकरुणापरेण॥२॥श्रीमानुपंडितस्य॥ अथाश्वत्थः॥ वह्निंतंस्मैविनेमस्त्यश्वत्थेन्ययादृशेः॥वह्निनानारकाद्रक्षेत्पृष्टोरिष्टानिहत्तियः॥१॥माधवभागवतस्य॥ अथन्यग्रोधः॥ विस्तीर्णोदीर्घशाखाश्रितशकुनिशतःशाखिनामग्रणीस्त्वंन्यग्रोधकोधमत्तप्रकरयमिनचेद्वृक्षिकिंवित्तदत्यम्॥जल्पोत्येषत्रपाकृत्यलधुपरिकराकापिकूष्मांडबर्हीयदृष्टीपृष्टप्रतिष्ठाहसातेहिफलनेत्कफलर्द्धिकिमन्यत्॥ कस्यापि॥ महातरुर्बाभवतिसमूलोवाविनश्यतिनात्तरप्रत्ययानेतिन्यग्रोधकणिकांकुरः॥२॥ अथमधूकः॥ नत्तंजरत्तरणेर्निदाघसमयेतद्वारिमेचागमेनज्ञा-ड्यंशिशिरमदेकशरणैःसोढुंपुरायैर्दलैः॥ आयातोप्यधुनाफलस्यसमयःकोयंविनातैरितिस्मृत्वातानिश्चेचरोदि तिगलत्पुष्पैर्मधूकद्रुमः॥१॥ कस्यापि॥ मूलादेवपदस्यविस्मृतिभरःछायाप्यनन्यादृशीतेजस्यप्रसवाःसुमंजुलर मेरानंदयंत्तप्रजाः॥ स्नेहंचप्रकरीकरोतिपरमंभूयःफलानांगुणैर्हित्वैकैकगुणान्नूनंजसखेतस्मान्मधूकद्रुमं॥२॥ कस्यापि॥ अथशाल्मली॥ हंसाःपद्मवनाशयामधुलिहस्सोरभ्यलाभाशयापांथाःस्वादुफलाशयाबलिभुजोगृध्राश्चमांसाशया॥ दूरादुन्नमपुष्परागनिकरैर्निस्सारमिथोन्नतैरेरेशाल्मलिपादपप्रतिदिनंकेनत्वयावंचिताः॥१॥ कस्या पि॥ कायष्कंटकभृषितोनवयनच्छायोरुताप्यद्रुवाःपुष्पाणिच्युतसोरभानिनदलश्रेणीमनोहारिणी॥किंब्रूमःफ लयामस्ययदुपन्यासेपिलज्जामहेनद्वोष्केणैनगुणेनशाल्मलितरोजातोसिसीमद्रुमः॥२॥ कस्यापि॥ अथनिंबः॥ निंबकिंचहुनोक्तेननिष्फलानिफलानिते॥ यानिसंजातयाकानिकाकानिरुजोषयक्ष्यमी॥१॥ कस्यापि॥ यस्मादर्थिजनोमनोभिलषितंलब्धामुदामेदुरःसार्धंबंधुजनेश्चकारविविधान्भोगान्विलासोद्धुरः॥तंदेवनविवेनविवेकशू न्यमनसानिर्मृत्यनूतद्रुमंस्थानेनस्यनुकाकलोकवसतिर्जिह्मस्यमारोपितः॥२॥ कस्यापि॥ अथवटूरः॥ गात्रंकं टकसंकटंप्रविरलच्छायानचायासहन्निर्गंधःकुसुमोत्करस्त्वफलंनक्षुद्विनाशक्षमं॥ वधूलद्रुममूलमेतिनजनस्त्वावदास्तामहोअन्येषामपिशाखिनांफलवतांगुप्तेवृतिर्ज्यायसे॥१॥ कस्यापि अथखदिरः॥ चंदनेविषधरात्सहामहे

वस्तु सुंदरमगुप्तिमत्कुनः॥ रक्षितुंवदममात्मसौष्ठवंसंचिताःखदिरकंटकास्त्वया ॥१॥ भल्लाटस्य॥ पदंन दिहनास्मिय न्नखदिरैःखरैरावृतंननेपिखदिरनयेकुटिलकंटकैरावृतः॥ ननेकुटिलकंटकाकिमपियेनमर्मच्छिदः समुद्विनवृथा स्थितिर्वनमहध्वमध्वश्रमम्॥२॥ कस्यापि॥ अथकिंशुकः॥किंशुकाद्वन्छमातिरशुकाभविफलाशया॥बाह्यरंग प्रपंचेनकेकेनाननवंचिताः॥१॥ कस्यापि॥ अथशारंगधरः॥ कस्त्वंभोष्कथयामिदेवहतकंमाविद्विशाखोटकं वैराग्या दिवरक्षसाधुविदितंकस्मादिदंभाषसे॥ यामेनात्रवटस्समध्वगजनः सर्वात्मनासंचेतनछायापिपरोपकारकृतयेमा र्गास्थितस्यापिमे ॥१॥ कस्यापि॥ अथपीलुः॥ धन्याः सूक्ष्मफलाअपिप्रियतमास्पीलुवृक्षास्तेक्षीणेक्षुक्षीणेनजनेन हिप्रतिदिनंयेषांफलंभुज्यते॥ किंतेरुत्रमहाफलैरपिपुनःकल्पद्रुमाघैर्दुमैर्येषांनाममनागयिश्रमनुदेछायापिनप्राप्यते ॥१॥ शक्तिकुमारस्य॥ ॥ अथकरीरः॥ फलंदूरतरेण्यास्तांपुण्यासिकुसुमैर्जनान्॥ इतरांतरबोमन्येकरीरतवकिंन राः॥१॥ किंपुष्पैःकिंफलैस्तस्यकरीरस्यदुरात्मनः॥ येनवृद्धिंसमासाद्यनकृतघ्यंचसंयहः॥२॥ कयोरप्येनो॥ अथबि ल्वः॥ आमोदीनिसुमेदुराणिचमृदुस्वादूनिचक्ष्मारुहामुधानेषुवनेषुलब्धजनुषांसन्नीतरेवामपि॥ किंनुश्रीफल्व तान्त्वेवजयिनीमाल्वरदिङ्मंडलेयस्यैतानिफलानियोवनवतीवक्षोजलक्ष्मीगृहाः॥१॥ कस्यापि॥ अथशाल्मलिः॥ शाखासक्तिसंल्लिरुद्धनभसोभूयांसएवावनोविघ्नंतरवष्फलैरविफलैरार्त्तिच्छिदध्वाणिनां॥किंनुद्विरदलैरलंकृत तनोःशाल्मलेस्तुमस्कंगतादत्वायेनविजंभिरःसुकृतिनाकोनामप्रीणितः॥१॥ नम्मेयस्या॥ अथेक्षुः॥ परार्थयःपीडामनु भवतिभंगेपिमधुरोयदीयःसर्वेषामिहखलुविकारोप्यभिमतः॥नसंप्राप्तोवृद्धिंयदिसभृशमक्षेत्रपतितःकिमिक्षोर्दोषो सोनपुनरगुणीयामरुभुवः॥१॥ इंदुगजस्य॥ मुखेयद्वैरस्यंवपुरपिपुनर्ग्रंथिनिबिडंननसंतप्तक्लेपिक्षणमपिभजेन्मूल मपितः॥ फलंचेवाप्राप्यंचितथसरलिम्नश्चभगवत्स्वदिक्षानायुक्तंविहितमितरेर्यक्षुदलनम्॥२॥ कस्यापि॥ अथकार्पासः॥ श्लाघ्यंकार्पासफलंयस्यगुणेरंघ्रवत्तिपिहितानि॥मुक्ताफलानितरुणीकुचकलशानटेषुविलसंति॥

BHAU DAJI LIBRARY

॥१॥ निर्व्यूढोस्थितियस्यदुःसहतरःप्रांतंनुलारोहणंयाम्यस्त्रीनरचुंबनव्यतिकरस्त्रीप्रहारव्यथा॥मतंगोत्तिनमं डवारिकणिकापानंचकूर्व्वहतिः कार्पासेनपरार्थसाधनविधौकिंकिंनचांगीकृतं॥२॥ नीरसान्यपिरोचंतेकार्पासस्य फलानिमे॥येषांगुणमयंजन्मपरेषांगुह्यगुप्तये॥३॥ कार्पासकृतकार्पासज्ञातेरपिनज्ञाम्यति॥शीतंज्ञातोदरीपीनवृत्तो जालिंगनंविना॥४॥ केषामप्येते॥ अथमर्कटः॥ भूर्जव्यारोपकृतयेनिजकवचकर्तनंसहते॥परबंधनायनुसृतः प्रेक्ष ध्वमिहान्तरंकीदृक्॥१॥ वरुणभद्रदेवस्य॥ अथकंटकारिका॥ उचितंनामनारंग्यंकेतक्यामपिकंटकाः॥रसगंधाफि तेकिंतेकंटकाष्कंटकारिके॥१॥ कस्यापि॥ अथधत्तूरः॥ महेशस्यांघत्तेशिरसिरमराजस्यजयिनीविचक्रुस्त्वत्संगा त्कनकमयमेतल्लिभुवनं॥ तनोतित्वत्सेवीननुकनकवृक्षत्वदपरःपरस्तक्षोनस्यादिनमुलभीभावमभजः॥१॥ प्रल्हादनस्य॥ अथतृणानि॥ उत्तुंगैस्तरुभिःकिमेभिरविलैराकाशसंस्पर्द्धिभिर्धन्योसौनितरानुपूपविटपीनद्या स्तटेवस्थितः॥ एवंयःकृतबुद्धिरुद्धतजलव्यालोलवीचीवशान्मज्जंतंजनमुद्धरामिसहसानेनेवमज्जामिवा॥१॥ चाणक्यस्य॥ रुदस्यसिंधुतटभरुतस्यतृणस्यापिजन्मकल्याणम्॥ यत्सलिलमज्जदाकुलजनस्यहस्तावलंबनं भवति॥२॥ वरुणभद्रदेवस्य॥ अथनांबूलवल्ली॥ वल्लीनांकतिनस्फुरंतिपरितःपत्राणिकिंतेगिरिस्निग्धैरथवा कोमलैरपिनिजामेत्राश्रयद्भिःश्रियं॥ तानेवस्तुमहोमहेमहाजनमुखश्रीकारिजन्मव्रतान्यात्मतेनचनागरीप्रिय तमांस्तांबूलवल्लीदधात्॥१॥ कस्यापि॥ किंचीरुधोभुविनसंतिसहस्रसंख्यायासांदलानिनपरोपकृतिंभजंते॥ एकेवयद्विधुविराजतिनागवल्लीयानागरीवदनचंद्रमलंकरोति॥२॥ कस्यापि॥ अथनुंवी॥ सर्वासुच्यः समकटुरसास्तुंबिवल्लीप्रसूतास्तासांबद्धाअपिकतिययादुस्तरंतारयंति॥ शब्दायंतेसरसमपराःशुष्ककाष्ठेनि घृणास्तन्मध्येन्याज्वलितहृदयाःशोणितंसंपिबंति॥१॥ कस्यापि॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांवृ क्षविशेषोन्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥ अथपर्वतान्योक्तयः॥ विंध्यमंदरसुमेरुभृभृतांयत्पतिस्तुहिनपर्वतोभवत्

ईश्वरश्चसुराभाग्रभावतत्सद्भुचंगेजेतिजृंभतेयशः॥१॥ शार्ङ्गधरस्य॥ येसंतोषसुखप्रबोधमनसस्तेयामिन्नामुदो
येप्यन्येधनलोभसंकुलधियस्तेषांनुदूरेनृणां॥ इत्थंकस्यकृतेकृतः सविधिनानादृक्पदंसंपदांस्वान्मन्येवममातहेम
महिमामेरुर्नमेगच्चते॥२॥ विद्यापतेः॥ आचक्ष्महेवतकिमप्यतनीमरस्थांतत्त्वाधिदंध्याशिखरस्यमनोहरस्य॥य
त्रैवसन्तमुनयस्तपसानिषेदुःसोयंविलासवसतिःपिशिताशनानाम्॥३॥ कस्यापि॥ मन्यामहेमलयमेवयदाश्र
येणशाखोटनिंबकुटजाअपिचंदनानि॥ किंतेनहेमगिरिणारजताद्रिणावायत्राश्रिताहिनरवक्रकरवक्रएव॥
कस्यापि॥४॥ सुरासातिर्लक्ष्मीस्त्रिपुरविजयीशीतकिरणाम्करींद्रंपोलोमीपतिरतिसलेभेजलनिधे॥त्वयाकिं
बालध्वंकथयमभितोमंदरगिरेश्शरण्याःशेलानांयदमदयंरत्ननिलयः॥५॥ कस्यापि॥ शक्रादरक्षियदिपक्षयु
गंतथापिमेनाकसंतितवनेहगतागतानि॥ निःसत्त्वतावनिरयत्नतावकिंनुपाथोनिधेर्नवसताभवतार्जितान्न
॥६॥ कस्यापि॥एककस्यायमुदेतिमृदुर्निगिरेरन्यस्यचैवकठोरसंयातिकलानिधिस्तदुभयोरस्तः प्रशस्योबलः
कोनामोदयितंकरोतिनशिरोमाणिक्यमस्मंपुनर्यातंयष्कुरुतेभवानिचसदुः प्रायोस्तिपृथ्वीतले॥७॥ कस्यापि
॥रोहणाचलशैलेषुकस्तुलांकलयेत्तव॥ यस्यपाषाणखंडानिमंडनानिमहीभृताम्॥८॥ प्रल्हादनस्य॥रत्ना
नांनकिमालयोजलनिधिर्धिक्किंनस्थिरामेदिनी॥ किंनद्रोममहत्पदंसुकृतिनांकिंनानवोन्नतं॥हंहोरोहणकिंन्न
याच्चकचमृनिस्संकरंकाक्षतिक्षांतीस्वीकरणेनगोत्रतिलकस्त्रैलोक्यबंधोभवान्॥९॥ कस्यापि॥नाथन्या
नांनिवासंविदधतिगिरयःशेखरीभूतचंद्राःभृंगेर्योन्मात्रवाहंहुतभिवतुहिनंदिग्वधूत्रपुत्तिपक्षः॥ येषामुच्चैस्तरु
णामविहतगतिनावायुनाकंपितानामाकाशेविप्रकीर्णकुसुमवयइवाभातितारग्रहौघः॥१०॥ कस्यापि॥ इति
शार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांपर्वतान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥अथागस्त्यान्योक्तयः॥ कंपन्तेगिरयःपुरंदरभिया मैनाक
मुख्याश्चुनःकंदंत्यंबुधराःस्फुरंतिवडवावक्त्रोद्गतावह्नयः॥ भोकुक्षेद्भवमुच्यतांजलनिधिःस्वस्त्यस्तुतेसांप्रतंनिद्रासुं

श्रथवाहुबह्निकमलाश्लेषोहरिःसीदति॥१॥ कस्यापि॥ अस्तंपर्वगतेषुविच्छिन्नोयस्यवारिधिः॥ हासुप्तमुनेष्या
णिरधस्ताद्विंध्यभूभृतः॥२॥ कस्यापि॥ अत्यायसेवपयसाकुंभभव्यूर्यतेप्रसिद्धेतन॥ ब्राह्मंतेजध्यस्यतकुंभोद्भू
तःपपोवार्द्धि॥३॥ ॥शार्ङ्गधरस्य॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांअगस्त्यान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥अथ
समुद्रान्योक्तिपरिच्छेदः॥ नावज्ञानाप्यवैदग्ध्यमुदधेर्मेहिमेवसः॥ यत्तीरयंकमणीनिमहारत्नानिशेरते॥१॥ अथापि
बद्धःशैलेयदपिचगिरिमथनमुषितसर्वस्वः॥ तदपिविभीतभूधररक्षायांदीक्षितोजलधिः॥२॥यद्यपिस्वभावे
नदत्तायत्नुदधिर्मणीन्॥ तथापिजानुदृष्ट्वोयमितिचेतसिमाकृथाः॥३॥रत्नेरापूरितस्यापिमदलेशोक्षिनांबुधेः
॥मुक्ताःकतिपयाःप्राप्यमातंगपरविक्लवाः॥४॥ अधःकरोतियद्वक्त्रंमृदुर्भोधारयसेनृणं॥ दोषस्तवैवजलधेर
लंरत्नैस्तृणंतृणं॥५॥ कस्यापि॥ स्वस्त्यस्तुविद्रुमवनायनमोमणिभ्यः कल्याणिनीभवतुमौक्तिकशुक्तिमाला॥ मा
स्तूमयासकलमेवफलंपयोधेर्यद्दारुणेर्जलचरैर्नविदारितोस्मि॥६॥ इंद्रकवेः॥ आदायवारिपरितःसरितांमुखेभ्यः
किंतावदर्जितमनेनदुरर्णवेन॥ क्षारीकृतंचबडवावदनेहुतंचपातालकुक्षिकुहरेविनिवेशितंच॥७॥ श्रीशुकस्य॥ आ
याणोमणयोहहिर्जलचरोरत्नश्रीप्रियेमानुषीमुक्तायाःसिकताःप्रवाललतिकाःशैवालसंभःसुधाःतीरंकल्पमहीरुहः
किमपरंनाम्नापिरत्नाकरोदूरेकर्णरसायणंनिकटतःतृष्णापिनोशाम्यति॥८॥ कस्यापि॥एतस्मादमृतंसुरैः शन
मरवेनोच्चैःश्रवाःसद्गुणःरूष्णेनाद्भुतविक्रमेकवसतिर्लक्ष्मीःसमासादिता॥ इत्यादिप्रचुराःपुरातनकथाः
सर्वेभ्यएवश्रुताअस्माभिर्नचदृष्टमत्रजलधौमिथ्यंपयोपिक्वचित्॥९॥ कस्यापि॥ संख्येयानभवंतितेयुगश
तैर्गंभीर्यमुख्यागुणाः॥ सत्यंवारिनिधेतथापितदिदंवित्तंविधत्तेव्यथा॥ स्वच्छंदेनतिमिंगिलान्निजकुलध्वंसंमुहुः
कुर्वतामन्तेचारयितुंजिनेपिविषयेनस्वामितीविद्यते॥१०॥ कस्यापि॥ वातोद्धासितकल्लोलधिकृतसागरगर्जितं॥
यस्यतीरेतृषाक्रांतःपांथःपृच्छतिकूपिकां॥११॥ कस्यापि॥ भूधंधरायाःशमयत्यशेषंयस्सोंबुदोगर्जतिगर्जतूच्चैः

यस्यैकस्यापिनहंतितृष्णांसकिंवथागर्जतिनिस्त्रपोधिः ॥१२॥ कस्यापि॥ कल्लोलेस्थगयन्मुखानिककुभामन्तर्लिहैरंभसा क्षारेणापिदिवानिशंजलनिधेगर्जन्न्वविश्राम्यसि॥ एतत्तेयदि घोरनक्रनिलयंस्वादुव्यधास्यद्विधिः॥ किंकर्त्तासितदानवेद्विनरलेः स्वैरेनदुश्चेष्टितैः॥१३॥ कस्यापि॥ यद्दीर्घाभिः स्पृशसिगगनंयच्चपातालमूलंरत्नेरुदीपयसिपयसिपयसायाप्यधरित्रींधिकृसर्वतत्तवजलनिधेयद्विमुद्याश्रुधारास्तीर्त्वनीरयहृणरसिकेरसिकैरत्वगेरुमितोसि॥१४॥ गोदाभिनंदस्य॥ अयंवारामेकोनिलयइतिरत्नाकरइतिश्रुतोस्माभितृष्णातरलितमनोभिर्जलनिधिः॥ कणंवजानीतेनिजकरपुटीकोटरगतंक्षणादेनंतान्यन्निमिमिमकरमापास्यतिमुनिः॥१५॥ मालवरुद्रस्य॥ चपलतरतरंगैर्दूरमुत्सारितापिप्रथयतितवकीर्तिंदक्षिणावर्त्तशंखः॥ परिगणयपयोधेपद्म नाभार्थयोग्यः तवनिकटनिषण्णः क्षुद्रकैश्लाघ्यताका॥ कस्यापि॥ इतःस्वपितिकेशवःकुलमितस्तदीयद्विषामितश्चशरणार्थिनःशिरवरिपक्षिणःशेरते॥ इतोपिवडवानलःसहसमस्तसंवर्त्तकैरहोचिंतनमूर्जितंभरसहंचसिंधोर्वपुः॥१७॥ भर्तृहरेः॥ धामाशेषनिवासछत्रमथवाविश्रामभूमिर्भुवोयोपितेजस्विनामुच्चैर्गर्जतिपूरयन्नपिमहीमंभोभिरंभोधरः॥ कोऽप्यद्रागुपजीव्यतोयचुलकान्सिंधोभवत्सन्निधौपानीयप्रचयेषुसत्त्वपिननोजानोविकारंक्वचित्॥१८॥ कस्यापि॥ अयेवारांराशेकुलिशकरकोपप्रतिभयादयंपक्षप्रेम्णागिरिवरसुतस्त्वामुपगतः॥ त्वदंतर्वास्तव्योयदिपुनरयंवाडवशिखीप्रदीपःप्रत्यंगंतापयतितत्कोस्यशरणं॥१९॥ कस्यापि॥ किंवाव्योमहिमामहाजलनिधेर्यस्यैवजन्यावनित्रस्तक्ष्माभृदमज्जदंबुनिचयेकोलीरपोताकृतिः॥ मैनाकोपिगभीरनीरविलसत्पाठीनपृष्ठोल्लसच्छैवालांकुरकोटिकोटरकुटीकुड्यांतरैर्निर्वृतः॥२०॥ तादृक्सप्तसमुद्रमुद्रितमहीभृद्भिरभंकषैः श्रोतोभिःपरिवारितादिशिदिशिद्वीपैःसमंतादियं॥ यस्यस्फारफणावलीमणिचयेमज्जत्कलंकरुतिःशेषःसोप्यगमद्यदंगदपदंतस्मैनमःशंभवे॥२१॥ एनोवधिरकबेः॥ ॥इतिश्रीगार्द्धरविरचितायांपद्धत्यांसमुद्रान्योक्तिपरिच्छेदः॥ ॥अथरत्नान्योक्तयः॥ ॥अनल्पमितसारस्यतेजसस्त

द्विजंभितम्॥ येनपाषाणखंडस्यमोल्यमत्यंबसुंधरा॥१॥ यस्यवज्रमणेर्भेदिभिक्षत्तेलोहसूचयः॥ करोतितत्रकिंनामनारीनखविलेखनम्॥२॥ सोमकांतोमणिःस्वच्छःसूर्यकांतस्तथानकिम्॥ उद्गारस्तुविशेषोस्तियोरमृतवह्नियः॥३॥ स्फटिकस्यगुणोयोसोसण्वायातिदोषताम्॥ धत्तेस्वच्छतयाछायांयतोमलवतानपि॥४॥ सुधाकरकरस्पर्शाद्विर्दवसिसर्वतः॥ चंद्रकांतमणेतेनमृदुत्वंलोकविष्कृतं॥५॥ वपुःपरीणाहगुणेनतस्यायशास्विनःकिंमनयोभवंति॥ तथापिचूडासुमहीपतीनांतरुवरखेलंतिनगंडशैलाः॥६॥ त्यजतिजगुणाभिमानंमरकतपतितोसिपामरेमणिजि॥ काचमणेरपिमोल्यंलभसेयत्तदपितेश्रेयः॥७॥ भ्रष्टनृपतिकिरीटाद्भोयतिनंतिरोहितंरजसा॥ विधिवित्वमिनेनरत्नंजनचरणविडंबनांसहते॥८॥ आघ्रातंपरिलीढमुद्यतखरैःक्षुण्णंपुनर्लुंठितंक्षिप्तंयद्भृतनीरसत्वकुपितेनेतिव्यथांमाकृथाः॥ हेमाणिक्यतवेनदेवकुशलंयद्वानरेणाग्रहादत्तःसन्वनितूहणायसहसाचूर्णीकृतंनाश्मना॥९॥ उत्तंसेधुननर्त्तनःक्षितिभुजांनभ्रंक्षकेलक्षितःसाकांक्षंतुलितोनचस्तननटेलीलावतीनांक्वचित्॥ कष्टंभोश्चिरमंतरेवजलधेर्दृष्ट्वाद्विशीर्णंभवत्वेलव्याकुलांगपर्षणपरिक्षीणंचमाणोमणिः॥१०॥ केषामप्येते॥ पोरस्त्रैदक्षिणात्यैःस्फुरदुरुमतिभिर्मंत्रपाश्चात्यसंघैर्गीर्दीव्यैर्यत्परिस्पर्धिक्षितिपतिमुकुटेन्यासिमाणिक्यमेकं॥ यथेतस्मिन्कथंचित्कथयतिकृपणःकोपिमालिन्यमन्यःप्रेक्षावत्तत्तदातंनिरवधिजडतामंदिरंसंगिरंते॥११॥ अच्युतस्य॥ येगृह्णंतिहगाक्षैर्नृणानिमणयोयेचाप्ययःखंडकंतेहृशाःप्रतिद्वामदग्धमणयोविच्छिन्नसंख्याश्चरं॥ नोजानेकिमभावतःकिमथवादैवादहोश्रुयतेनामाप्यत्रनुतादृशस्यहिमणेरत्नानिगृह्णंतियः॥१२॥ कस्यापि॥ कनासानःसुखमकरुणेनाकरादुद्धृतस्त्वंविक्रेतुंबासमभिलषितःकेनचास्मिन्कुदेशे॥ यस्मिन्विज्ञायभरसहोग्राहकस्तत्रदासांनासिभार्मारकतमणेत्वत्परीक्षाक्षमोपि॥१३॥ शंखचमणेः॥ नश्येनांशुचयंधकारदलनादुद्घोषिनारोदसीनाप्येरावतबृंहितैःस्तरितिजग्रासक्षुतोवासवः॥ तोचिंतामणिरत्नवत्त्रिभुवनेश्लाघ्यांविधायद्वार्धिनांभूत्वातस्यहरेरुहःप्रणयिप

नार्किकोस्तुभेनार्जितं ॥१४॥ कस्यापि ॥ यन्मुक्तामणयोंबुधेरुदरतः क्षिप्तामहावीचिभिः पर्यंतेषुलुठंतिनिर्मलरुचः स्पष्टाट्टहासाइव ॥ तत्तस्यैवपरिक्षयोर्जलनिधेर्द्वीपांतरालंबिनोरत्नानांतुपरिग्रहव्यसिन श्रीरामकस्याणंकुरुसवेषांमनुष्यानां ॥ रामचंद्रचरणकमलमंजरीपाणलोलुपमनषदंदेषु ॥ शुभंभवतु ॥ संत्येवसांयात्रिकाः ॥१५॥ कस्यापि ॥ सिंधुस्तरंगैरुपलाल्यफेनारत्नानिपंकेर्मलिनीकरोति ॥ तथापितान्येवमहीपतीनांकिरीटकोटीषुपदंलभंते ॥१६॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांरत्नान्योक्तिपरिछेदः ॥ अथशंखान्योक्तयः ॥ उच्चैरुपुत्तरतुचिरंभिदीवसंणितरुंसैमारुह्यदिग्व्यापिनिशष्टगुणेशंखः संभावनाभूमिः ॥१॥ कस्यापि ॥ कीटग्रहंकुटिलोत्तः कठिनःत्तारांतुसंभवःस्मृशः ॥ शंखःश्रीपतिकंटकेनगुणेनस्थितिंलभे ॥२॥ शार्ङ्गधरस्य ॥ अतःकुटिलतांविभ्रशंखःसखलुनिष्फुरःहुंकरोतियदाभ्रातस्तदेववहुगण्यतां ॥३॥ कस्यापि ॥ तातःतारनिधिःस्वसाजलनिधिश्चातासुरेशद्रुमःसोजन्यंसहकौस्तुभेनशचितायस्यहिजेशादपि ॥ धिक्कर्माणिसएवकंबुरधुनापारंदकांताकरेविश्रांतःप्रतिवासरंप्रतिगृहंभेक्षेतकुक्षिंभरिः ॥४॥ कस्यापि ॥ सर्वज्ञापरिपूरितंहुंकृतिमदोजन्मापिदुग्धोदधेर्नोविंदाननकंविसुरुत्तरपूर्णेदुबिंबाहपुः ॥ श्रीरेषासहजागुणाः किमपरंभण्यंतएतेहियत्कोटित्यंहृदिपंचजन्यभवतस्तेनातिलज्जासहे ॥५॥ कस्यापि ॥ शारवाःसंतिसहस्रसोजलनिधेर्वावीछाहिताःपर्यंतेलुठतियेदलशतेःकल्माषितन्मातलाः ॥ एकःकोपिसपांचजन्यउदभूदाश्चर्यधामासतांयःसंवर्तभरक्षमेर्मपुरिपोःश्वासानिलेष्पूयते ॥६॥ कविरत्नस्य ॥ ॥ कवांभोधीजन्मकचवपुरिदंकुंदधवलंकचाबासःस्थानंकतमहहविष्णोष्करतलेकचीचानामास्येपरिणतिरियंचुंबनविधौवितीवेदंशंखःकरुणकरुणंरोहितिमुहुः ॥ ७॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांशंखान्योक्तिपरिछेदः ॥ अथनद्यन्योक्तिपरिछेदः ॥ यद्यपिदिशिदिशिसरितःपरितःपरिपूरितांभसःसंति ॥ तदपिपुरंदरतरुणीसंगतिसुखदायनीगंगा ॥१॥ आजन्मस्थितयोमहीरुहइमेकामंसमुन्मूलिताःकल्लो

लाः क्षणभंगुराःपुनरमीनीताःपरामुन्नति ॥ अंतर्ग्राहपरिग्रहोवहिरपिभ्राम्यतिगंधद्विपाः भ्रातःशोणनसोस्तियोनसहते ऋसंपदांविपूवान् ॥२॥ छायांप्रकुर्वन्तिनमंतिपुष्पैःफलंनियच्छंतितटद्रुमाये ॥ उन्मूल्यतानेचनदीप्रयातितरंगिणांकप्रतिपत्रमस्ति ॥३॥ कतिपयदिवसंस्थायीपूरोदूरोन्नतिर्भवितातें ॥ तटिनितटद्रुमपातनपातकमेकंचिरस्थायि ॥४॥ कुरुगंभीरायतांकल्लोलैर्जनयलोकविभ्रांतिं ॥ पीनपयोधरलक्ष्मीःकस्यनचरणेविलंघ्यासि ॥ केषामप्यते ॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांनद्यन्योक्तिपरिछेदः ॥ ॥ अथतडागान्योक्तयः ॥ ॥ हंसैर्दृश्यप्रशंसेललितकमलःश्रस्तरंगैस्तरंगैर्नीरैरंतर्गभीरैश्चपलबककुलत्रासलीनैश्चमीनैः ॥ पालीरूढद्रुमालीतलसुखशयितस्त्रीप्रणीतेश्चगीतेर्भोतिप्रक्रीडदातुस्तवमसलिलवल्लत्रकबाकस्तडागः ॥१॥ कस्यापि ॥ क्रौंचःक्रीडतुकर्दूतांचकुररःकंकःपरिष्वज्यतांमद्गुर्वाघतुसारसश्चरसतुत्रोद्रीयतांढिट्टिभः ॥ भेकाःसंतुबकाबसंतुचरतुस्वच्छंदमाटिस्तटेहंहोपद्मसरःकुतस्तवतिपयैर्हंसैर्विनाश्रीस्तव ॥२॥ केषामप्येतौ ॥ अयमवसरःसरस्तेसलिलेरुपकर्तुमर्थिनामर्निशं ॥ इदमतिसुलभंभोभवतिजलाशयराजलधराभ्युदये ॥३॥ श्रीवल्लभदेवस्य ॥ एकस्मिन्मरुमंडलेपरिचरवरत्कल्लोलकोलाहलक्रीडत्कंकमपंकमंकविलसन्निःशंकमत्स्यव्रजं ॥ केनेदंविकसत्कुशेशयकुटीकोणक्षणत्प्राद्यदस्तेनप्राणितपांथमुज्वलजलंचक्रेविशालेसरः ॥४॥ कस्यापि ॥ ॥ स्तोकांभष्परिवर्त्तितांगशफरग्रामार्थिनःसर्वसर्वत्रोल्लश्यंतेवकटिहिभप्रभृतयस्तत्तेशासाधुस्थितिं ॥ सद्यःशोषमुपागतेथतरसिश्रीपद्मपद्माकरेतस्मिन्पंकजिनीविलासरुचयोहंसाःक्षधास्यंत्यमी ॥५॥ इंद्रकवेः ॥ माधद्विक्करिदानलिप्तकरटयक्षालनक्षोभिताव्योम्नः सीम्निविवेरुरप्रतिहतापस्योर्म्मयोनिर्म्मलाः ॥ कष्टंभाग्यविपर्ययोगसरसः कत्यांतरास्थापिनस्तस्याद्येकवकभचारकलुषंकालेनजातंजलं ॥६॥ विस्त्राकायाः ॥ रेपद्माकरयावदस्तिभवतोमध्यंपयष्पूरितोंतावच्चक्रवकोरकंककुररश्रेणींसमुद्वासय ॥ श्वात्वंसमटङ्कोटबटुलत्रोटीपुटव्याहतिन्युत्कर्कटकर्परव्यतिकरेनिंदास्पदंयास्यसि ॥७॥ कस्यापि ॥ इतिश्रीशार्ङ्

धरविरचितायांपद्धत्यांतडागान्योक्तिपरिछेदः॥ अथकमलान्योक्तिमः॥ ॥रेपद्मिनीदलतवात्रमयाचरित्रंदृष्टंविचित्रमिवयद्विदितंध्रुवंतत्॥येरेवशद्रुसलिलेःपरिपालितंत्वंतेभ्यःपृथग्भवसिपंकभवोसियस्मात्॥१॥शार्ङ्गधरस्य॥पंकजजलेषुवासःप्रीतिर्मधुपेषुकंटकेस्संगः॥ययपितदपितबैतच्चित्रंमित्रोदयेहर्षः॥लक्ष्मीधरस्य॥कुसुमकोशातक्याविकसतिरात्रौदिवाचकूष्मांड्याः॥अलिकुलनिचयंरुचिरंकितुयशःकुमुदकलयोरेव॥३॥कण्णस्य॥वरमश्रीकतालोकेनासमानसमानता॥इतीवकुमुदोद्वेदेकमलैर्मुकुलायितं॥४॥कस्यापि॥तालस्यप्रसरोजेःघषिकृतावासस्यकोशेरुविदंडेकर्कशतामुखेतिमृदुतामित्रेमहान्अभ्रश्रयःआमूलंगुणसंग्रहव्यसनिताद्वेषश्चदोषाकरेयस्येषास्थितिरंबुजस्यवसतिर्युक्तेवतत्रश्रियः॥५॥कस्यापि॥प्रसारितकरोमित्रेजगदुद्योतकारिणि॥किंनकैरवलज्जातेकुर्वतःकोशसंयतिम्॥६॥कस्यापि॥लक्ष्मीसंपर्कजातोयंदोषःपद्मस्यनिश्चितं॥यदेषगुणसंदोहधाम्निचंद्रेपराङ्मुखः॥७॥रत्नाकरतनुजतुषिहिजराजेराजनिश्रियोमित्रे॥अमृतकरेचकलावतिपद्मिनिवामाकुतोभवती॥८॥श्रीधनदेवानाम्॥उदितवतिद्विजराजेकस्यनहृदयंमुदव्यरंदधति॥संकुचसिकमलयदयंहरहरवामोविधिर्भवतः॥९॥कस्यापि॥अंतःछिद्राणिभूयांसिकंटकाबहवोबहिः॥कथंकमलनालस्यनाभूवभ्रंगुरागुणाः॥१०॥कस्यापि॥एतेनगुणाध्यंकजसत्तोपिनतेप्रकाशमायांति॥यदृक्ष्मीवसतेरूवमधुपैरुपजीव्यतेकोशः॥११॥कस्यापि॥कामंभवंतुमधुलंपटषट्पदौघसंघट्टघर्घरघनध्वनयोजघंडाः॥गायन्नपिश्रुतिसुरवंविधिरेषयत्रभृंगःसकोपिधरणीधरनाभिपद्मः॥१२॥श्रुतधरस्य॥ ॥इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांपंकजान्योक्तिपरिछेदः॥ ॥अथक्षपान्योक्तयः॥ चित्रंनतत्पदयमंबुधिरंचुदोषसिंधुप्रवाहपरिपूरितयामहीयान्॥त्वंत्वर्थिनामुपकरोषियदल्पकूपनिष्पीड्यकुत्रियुगलंहिमहत्वमेतत्॥१॥दिनमवसितंविश्रांताःस्मस्वयामरुकूपहेपरमुपकृतंशेषंबकुंपुनर्नवयंक्षमाः॥ भवंतुसुकृतैरध्यानानामशोपजलोभवानियमपिघनाच्छायाभू

यात्तवोपतटंशमी॥२॥ कयोरप्येतौ॥ भीमश्यामप्रतनुवदनक्रूरपातालकुक्षिक्रोडप्रीतोपहितविभवस्याथकिंतेब्रवीमि॥येनत्वत्तःसमभिलषतोबाढितंक्षुद्रकूपत्कास्यन्मूर्तेर्भवतिसहसाकस्यनाधोमुखत्वं॥३॥श्रीभोजदेवस्य॥सगुणैःसेवितोपान्तोविनतेष्वाप्तदर्शनः॥नीचोपिकूपः॥सत्यावैजीवनार्थंसमाश्रितः॥४॥शार्ङ्गधरस्य॥यद्यपिबहुगुणगम्यंजीवनमेतस्यकूपमुख्यस्य॥जयतितथापिविवेकोरानंपात्रानुमानेन॥५॥कस्यापि॥इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांकूपान्योक्तिपरिछेदः॥ ॥अथमरुस्थल्यन्योक्तयः॥ मरौनास्त्येवसलिलंकूपायद्यपिलभ्यते॥तत्कदुस्तोकमुष्णंचनकरोतिवितृष्णतां॥१॥कस्यापि॥पायंपायंपिबसिचपयःसिंवांगमंगंभूयोभूयःकुरुकुरुसखेमज्जतोन्मज्जनानि॥एषाशोषश्रमशमपदुर्दुःखितार्ध्वंधुःसिंधुःईरीभवतिभवतोमारवःपांथयंथाः॥२॥कस्यापि॥भोभोःकिंकिमकांडएवपतितस्त्वंपांथकान्यागतिस्तत्रादकूतपृतस्यनेषलमतिःसोयंजलंगृह्यते॥अस्थानोपगतामकालसुलभांतृष्णांप्रतिकुर्म्यहेत्रैलोक्यप्रथितप्रभावमहिमामार्गोस्यसौमारवः॥३॥अभिनवगुप्तस्य॥सत्यादपात्विपुलपल्लवपुष्पपुंजसंपत्यरातवपुषःकलभारनम्रात्॥योमार्गसिंजिनशकुंतसमाश्रितोरुशीरवान्मरोमृगयतेनततोसिगुप्तः॥४॥किमसिविमनाःकिंचोन्मादीक्षणादपिलत्यस्येषुनरपिपुनःप्रेक्ष्यापूर्वानकाश्चरतेक्रियाः॥स्वयमजलजांजानानोपिप्रविश्यमरुस्थलींशिशिरमधुरंवारिप्राक्तंयदध्वगयांछसि॥५॥नरसिंहस्य॥इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांमरुस्थल्यन्योक्तिपरिछेदः॥अथदावानल्यन्योक्तयः॥यस्यांमहत्यामजोभवत्तिगुणिनोमिताधनुर्दंडः॥दहतस्तावंशालींकोचनवणेविवेकस्ले॥१॥कस्यापि॥हेहावानलत्रोलायवासिनः साधुशाखिनः मुग्धबर्हस्त्वयादग्धाःप्रेरितेनप्रभंजनैः॥२॥कस्यापि॥दुर्दैवप्रभवप्रभंजनजवादुद्धूतभूमीरुहनेतात्सत्वगणाश्रयानकरुणाक्ष्यक्षिमुमायासि॥धूमस्त्वंवनहव्यवाहयदमीदग्धाईदग्धाअपिइष्टन्यासबमूर्छणाहिलयिनोनापि॥५नज्ञायते॥३॥कस्यापि॥अभ्युन्नतेपिजलदेजगदेकसारसाधारणप्रणयहारिणिहायदेते॥उच्छासलास्यलसितंतरवोनयांतिहेदावपावकसतावदयावदोषः॥४॥कस्यापि॥विध्वस्तामृगपक्षि

णोविधुरतांनीताः स्थलीदेवाधूमेरुनरिताः स्वभावमलिनेराज्ञामहीतापिता ॥भस्मीकृत्य सुपुष्पपल्लवफलैर्न्नम्रान्महापा
नुधृत्तेनदवानलेनविपिनंवल्मीकशेषंकृतां ॥५॥ ॥ इतिश्रीगाङ्गेधरविरचितायांपद्यदावानलान्योक्तयः॥ ॥
अथसंकीर्णान्योक्तयः॥विभ्राणेत्वयिभस्मकः समभवन्मंदादरश्चंदने कः क्षोमंकलयांचकारनकुतीरुत्तिंवसानेत्वयि ॥
धत्तूरस्पृहयालुतांत्वयिगतेत्राजकः केतकीं स्वातंत्र्याज्जहिहिवर्मीश्वरगुणान्लोकोत्तिद्वाहकः ॥१॥ कस्यापि॥ त्वं
चेत्संचरमेरुणेलकृताकानामदिग्दंतिनाव्याव्यालैःकांचनकुंडलानिकुरुषेहानिर्नहेम्नःपुनःमृद्भांचेद्वसजडांश्रुत्य
यशाः किंनामलोकत्रयेदीपस्यांबुजबांधवस्यजगतामीशोस्तिकिंब्रूमहे॥२॥ कस्यापि॥ छिंत्सब्रह्मशिरोयदिप्रथय
सिप्रेतेषुसख्यंयदिक्षीवः क्रीडसिमार्त्तभैरवयदिरतिंधत्सेश्मशानेयदि॥ सृष्ट्वासंहरसिप्रजायदितथाव्याधावभक्षा
त्मनः कंसेवेकरवाणिकिंविजगतीशून्यात्वमेवेश्वरः॥३॥ धोईकवेः॥ दामोदरमुदराहितभवनंयोवहतिलीलयागरुडः
कस्यशतेरुपरिष्टित्रोसौश्रांतिमुपनयातु॥४॥ अहिरहिरितिसंभ्रमपदमितरजनेकिमपिकातरेभवतु॥विहग
पतेराहारेःसतुसरत्नमृणालदलरुचिरः॥५॥ कस्यापि॥युक्तोसिभुवनभारेमाबकांचितनुकंधरांशेष॥त्वय्येकस्मिन्
दुःखेनिसुखितानिभवंतिभवनानि॥६॥ कस्यापि॥यःपीयूषसहोदरैःस्वपयसिज्योत्स्नाजलैःसर्वतोयश्चत्वामधि
काधिकंज्वलयातिश्रोद्दामतापेष्करैः॥भ्रांतर्व्योमतयारपिस्थितिमिहव्यातन्वयौतोविक्रियानिर्मुक्तस्यमहत्वमेतदस
मंदूरेविरुछंतय॥७॥ श्रीभोजदेवस्य॥ शैत्यंनामगुणस्तवैवतदनुस्वाभाविकीस्वच्छता किंब्रूमःशुचितांभजंत्यशु
चयःस्पर्शेनियस्यापरे॥ किंवातस्मरमुद्यतेस्तुतिपदंजज्ञोवनंदेहिनांत्वंचेत्नीयपथेनगच्छसिपयः कस्तांनिरोद्धुंक्ष
मः॥८॥ अज्ञंखमथाज्ञंभूस्तत इदंब्रह्मांडभांडाद्भनर्विश्वंस्थावरजंगमंतदितरत्तन्मूलमिच्छंपयः॥ धिक्त्वांचोरइ
वव्रजामिनिभृतंनिर्गत्यजालांतरैर्वध्यंतेविवशास्त्वदेकशरणास्त्वामाश्रिताजंतवः॥९॥ कैश्चोरप्येतो॥ ॥समुद्रस्या
पत्यंप्रथितमहिमासुद्रितभुवः स्वसाप्रालेयांशोस्त्रिनयनशिरोधामवसतेः सुरारातेर्योषित्सरसिरुहकिंल्कमिल

अस्तंगतोयमरविंदवनेकवधुर्भास्वान्ददुंधयतिकोपिविधिप्रणीतं॥ हेचक्रधैर्यमवलंब्यविमुंचशोकं धीरास्तांतिविपदं विननुदीनचिन्ताः॥ २३॥ कस्यापि॥ रात्रिर्गमिष्यति सुप्रभातं भास्वानुदेष्यतिहसिष्यतिपंकजश्रीः॥ इत्याद्दिचिंतयति कोशगतेद्विरेफे हाहंतनलिनीगजमुज्जहार॥ २४॥ हंसः प्रयातिशनकैर्यदियातुतस्यनैसर्गिकीगतिरियंहिनतत्रचित्रं॥ गत्यातयाजिगमिषुर्बकराजहंसः संबोधितोभवतिसकलस्यजनस्यनूनं॥ २५॥ कस्यापि॥ कल्याणंनःकिमधिकंमितोजीवनार्थंयतस्वंछित्वा वृक्षानहहरहसिभ्रातरंगीकाररूक्षान्नत्वेतस्मिन्नशनिपिशुनेरातपेराकुलानामध्वन्यानामशरणमरुप्रांतरेकोभ्युपायः॥ २६॥ कस्यापि॥ भ्रातर्ग्राम्यकुविंदकंदलतयाबस्त्राण्यमूवित्वयागोणीविभ्रमभाजनानिसुबहून्यात्माकिमाप्यस्यते॥ किंत्वेकंरुचिरंचिरादभिनवंचासन्नदासून्यतांयन्नोमंतिकुचस्थलात्क्षणमपिक्षोणीभजांबद्धभाः॥ २७॥ कस्यापि॥ रेलांगतिकनिषयाक्रोडेलोहंपुरायदृक्षीः॥ स्पर्शीस्पर्शंविशेषान्तदखिलमजनिष्टहेमनृपयोग्यं॥ २८॥ अच्युतस्य॥ दुर्गानदीशिथिलबंधविडंबिनीनोरभ्युन्नताजलमुवोचिषमस्समीरः॥ आरूढवान्निजकुटुंबयुतोध्वनीनस्तत्कर्णधारकुरुयत्सरशंकुलस्य॥ २९॥ कस्यापि॥ वंशःप्रांशुरसोक्षणव्रणमयोजीर्णोचरत्राइमाःकालाःकुंठतयाविशंतिनमहीमाहशामानाअपि॥ आरोहत्यबसाहयसाहसमिदंशैलूषसंत्यज्यतांदूरेश्रीर्निकटेकृतांतमहिषग्रैवेयघंटारवः॥ ३०॥ कस्यापि॥ मौलिस्वर्णकिरीटकांतिरुचिरःकेयूरभव्योभुजोत्वद्भृत्याःकिलकंचुकिप्रभृतयोदेवेतिविज्ञायसे॥ इत्थंकल्पनयाकुशीलवनृपांहंकारदार्ढ्यंवृथानृत्यान्तेभवतोभविष्यतिमषीमात्रावशेषंवपुः॥ ३१॥ कस्यापि॥ अमीतिलासेलिकनूनमेतांस्नेहादवस्थांभवतोपनीताः॥ ह्येषाभविष्यद्यदमीषुनूनंदानजाग्नेःकिमिवाकरिष्यः॥ ३२॥ कस्यापि॥ किंव्यक्तीकुरुषेसरोजमुकुलाकारंमुरोजश्रियंनीलेनाधरपल्लवेकुसुमलांकिंवास्मितेनाधुना॥ आकूतामृतशीतलाःश्रमजयेकिंवागिरोनागरीमुग्धेकामिनिकिंमुधाघटयसिकूटेकटाक्षच्छटाः॥ ३३॥ वक्रोनेषतरूविवर्तनगतिंगृह्णातिसाविस्मितंस्मेरैर्दृग्वलनेरमुष्यनयनाकूचेनष्यशवर्तते॥ हंसेत्वंमुनिदारकस्यपतिनाकल्याणितन्नीयसां॥ वेदीमार्जुन

Dr. SHAU DAJI

बर्हिरर्थणवषट्कर्त्तेयपाकेर्वयः॥ ३४॥ श्राग्रामभूर्द्रुनिनिधेहिगवेधुकानांगुंजामयीमुरसिधारयहारयष्टिम्॥ आलेकलावतिचिरंपतितास्मिपल्लोनल्लोहमन्यदपिभूषणमेषणीयं॥ ३५॥ केषामप्येते॥ भ्रातष्कांचनलेपगोपितवहिस्तात्याकृतेसर्वतोमामेषीःकलशास्थिरोभवचिरंदेवालयस्योपरि॥ ताम्रत्वंगतमेवकांचनमीकर्त्तिस्थितातेधुनानांनस्वत्वविचारणप्रणयिनोलोकाबहिर्बुद्धयः॥ ३६॥ कस्यापि॥ नयत्रगुणवत्यात्रमेकमप्यस्तिसन्निधौ॥ कस्तत्रभवतष्यंथिकुपेंदुग्रहणाग्रहः॥ ३७॥ रक्षपात्रगतंस्नेहंप्रदीपश्रीविवर्द्धनं॥ प्रयास्यंतिविनानेनभस्मत्वंयेभवद्गुणाः॥ ३८॥ एलाराजपितामहादेवस्य॥ कोहितुलामधिरोहंतिशुचिनादुग्धेनसहजमधुरेण॥ तत्तंविकृतंमिथितंतथापियत्स्नेहमुद्विरति॥ ॥ ३९॥ कस्यापि॥ दृढतरगलकनिबंधःकूपनिपातोपिकल्पतेधन्या॥ यज्जीवनवानेस्त्यंतेषामर्षंतृणाहरसि॥ ४०॥ यत्सद्गुणोपिसरलोपितटस्थितोपिवंशोद्भवोपिविदधासिनृशंसकर्म्म॥ वक्रात्मनोवडिशदंडतदेतस्यजानामिसंगतिफलंतवकंटकस्य॥ ४१॥ द्वाविंशदज्ञानद्वेषिमध्येभ्रमसिनित्यशः॥ तदिदंशिक्षितंकेनजिह्वेसंचारकौशलं॥ ४२॥ अनिलानिखिलविश्वंप्राणिनित्वत्प्रयुक्तंसपदिचविनिमीलस्याकुलंत्वद्वियोगात्॥ वपुरपिपरमेशस्याश्रितंनोचितंतेसुरभिमसुरभिंवायत्समंस्वीकरोषि॥ ४३॥ आपेत्यक्तासिकसूरिपामपेःपंकजंकांकरोषियअलंखेदेनभूपालाक्षिंनसंतिमहीतले॥ ४४॥ केषामप्येते॥ जन्मस्थानंनखलुविमलंवर्णनीयोनवर्णोदूरेपुंसांवपुषिरचनांपंकजंकांकरोषि॥ यद्यप्येवंसकलसुरभिद्रव्यगर्वापहारीकोजानीतेपरिमलगुणःकोपिकस्तूरिकायाः॥ ४५॥ विद्यापतेः॥ कौस्तुभसुरभिमुरारेःशिरसिन्यस्तोधोत्ततेपुरांजयिनः॥ ननुजन्मनानजलधेर्जन्मनुरिपतांगतिंपश्वा॥ ४६॥ कस्यापि॥ तुल्यंभूभृतिजन्मतुल्यमुभयोर्मूल्यंचतुल्यंचतुल्यंवपुस्तुल्यंदार्ढ्यमुदग्रटंकदलनंतुल्यंचपाषाणयोः॥ एकस्यारिलचंदनायविधिनादेवत्वमारोपितंतद्वारेविहितांपरस्यतुपदाघातास्यदंदेहली॥ ४७॥ तृषार्त्तैस्सारंगैःप्रतिजलधरभ्रूरिविरुतंघनैर्मुक्ताधाराःसपदिपयस्तात्प्रतिमुहुःखगानांकेमेघाःकइहविहगावाजलमुवामयाव्योनामनुपकरणीयोनमहतां॥ ४८॥ कस्यापि॥ भ्रातष्पंजरलावकमा

कुरु संतोषमन्यनिधनेन ॥ प्रातस्तथैवधानुर्धामत्वं किंनर्जनासि ॥४१॥ कस्यापि ॥ मत्तोत्सर्गंगजेंद्रस्य मूर्द्धिकाकः करोतियत् ॥ कुलानुरूपमस्यैतेयोगजोगजएवसः ॥५०॥ यासाद्रलितसिंहस्य करिणःकिंगतं भवेत् ॥ पिपीलिकसुतेनेवसकुटुंबोपिजीवति ॥५१॥ बंधनस्योहिमातंगः सहस्यभरणक्षमः ॥ अपिस्वछंदचरीश्वास्योदरेणापिदुःसवतः ॥५२॥ उर्णानेषदधातिनैषविषयोवाहस्यरोषस्यवातृप्तिर्नस्यमहोदरस्यबहुभिर्घासैः पलालैरपि ॥ हाकष्टंकथमस्यपृष्ठशिखरेगौरीसमारोप्यते ॥ कोगृह्णातिकपर्दकेरलमितिग्राम्येर्गजोहास्यते ॥५३॥ केषामप्यते ॥ पिबपयः प्रसरक्षितिपान्तिकंकलपकांचनशृंखलां ॥५४॥ इयमवघतमंहियदीसहेभषणसंप्रतिकेसरिणस्तुलं ॥५४॥ भीमसिंहपंडितस्य ॥ उदस्योच्चैःपुच्छंशिरासिनिहितंजीर्णजरिलेपदृष्ट्वा व्यापन्नद्विपपिशितलेशाः कवलिताः ॥ गुहागर्तेशून्यंसुविरमुषितंजंबुकसखेकिमेतस्मिन्कूर्मोयदसिनगतःसिंहसमतां ॥५५॥ भट्टेंदुराजस्य ॥ यस्यांसकेसरियुवापदमाधबंधगंधद्विपेंद्ररुधिरारुणितांगणायां ॥ तामंधपर्वतदरीं धुतधूम्रलोमागोमायुरेषवपुषामलिनीकरोति ॥५६॥ कस्यापि ॥ निष्कंदामरविंदनीस्यपुटितोद्देशांकसेतुस्थलींजंबालाविलमंबुकर्तुमितरासृतेवराहीसुतान् ॥ दंष्ट्रायांचतुरर्णवोर्मिपरलेशप्लावितायामियंयस्याएवशिशोःस्थितावसुमतीसापोत्रिणीपुंश्चिणी ॥५७॥ कस्यापि ॥ शतपदीशतपादलैतेक्षणायदिनगोप्यदमप्यतिवर्त्तितुं ॥ किमियतादिपदस्यहनूमतोजलनिधेरुपक्रमणेविवदामहे ॥५८॥ भट्टभट्टस्य ॥ दत्तादोलनमद्यतेकनुगतंधर्मस्यपूथस्यवायूकात्वेषणरोषसौरव्यबहुलाश्चेष्टासुखेथाकृताः ॥ कारण्येफलपूर्णगह्वरकुहरस्यान्येषुतावीषिकाभीतिः संप्रतिकौशिकालबलवत्व्यालःकपेतूर्ध्वगः ॥५९॥ श्रीदामोदरदेवानां ॥ आकर्ण्यगुंतखंघनगर्जनुत्यंसिंहस्ययांतिवनमन्यदिभाभयार्त्ताः ॥ तत्रैवयोरुषनिधिः स्वकुलेनसार्द्धंदर्योद्धुरोवसतिवातभयोवराहः ॥५७॥ शार्ङ्गधरस्य ॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांप्रकीर्णान्याक्षिपरिच्छेदः ॥ ॥ अथशार्ङ्गधरपद्धतौसामान्यराजप्रशंसा ॥ सरस्वतास्थितावक्त्रेलक्ष्मीर्वक्षसितेस्थिता ॥ किंकीर्तिःकोपितादेवयेनदेशान्त--

गता ॥१॥ सरस्वतीकुटुंबस्य ॥ ॥ तुलामारुत्यरविणाश्विकेनिहितंपदं ॥ भवताशिरसिन्यस्तमयत्नेनैवभोगिनं ॥ ॥२॥ किंकृतेननयत्नत्वंकिमसौकलिः ॥ कलौचेद्भवतोजन्मकलिरस्तुकृतेनकिं ॥३॥ सर्वदासर्वदोसीतिमिथासंस्तूयसेबुधैः ॥ तारयोलेभिरेपृष्ठंनवक्षष्यरयोषितः ॥ ४॥ केप्यन्यपक्ष्यरक्षोयमेकोक्षितिमंडले ॥ यत्पाणिपद्मबोध्येकःकुरुतेथःसुरद्रुमम् ॥५॥ देवत्वंजययस्यराजतिमहाराष्ट्रीकुचोघंकुलंलाटीवामुखचुंबशः ॥६॥ तेकौपीनधनास्तएवहिपरंधात्रीफलंभुंजतेतेषांद्वारिनदंतिवाजिनिचहास्तैरेवलक्ष्यंक्षिति ॥ तेरेतत्समलंकृतंनिजकुलंकिंवाबहुभ्रमहेयस्तंभेश्वरेणभवतातुष्टेनरुष्टेनवा ॥७॥ कयोरप्यते ॥ संग्रामंगनमागतेनभवतावापेसमारोपितेदेवाकर्णययेनयेनसहसायत्समासादितं ॥ कोदंडेनशराःशरैररिशिरस्तेनापिभूमंडलंतेनत्वंभवतावकीर्तिरतुलाकीर्त्याचलोकत्रयं ॥ ८॥ कस्यापि ॥ देवत्वद्यशश्चिप्रसर्पतिजगद्रक्ष्मीसुधोज्ज्वैश्चवाभ्वेद्वैरावणकोस्तुभाःस्थितिमियामन्यंतदुग्धांबुधौ ॥ किंवैकःपुनरस्मिदूषणकणोयन्नोपजातिभ्रमान्मूढांश्रीःक्षितिकंठमद्रितनयानीलांबरंरोहिणी ॥९॥ कस्यापि ॥ किंयातेपरगृहगतैः किंनुनाहंसमर्थःतूष्णींस्थातुंप्रकृतिमुखरोदीक्षिणात्यस्वभावः ॥ गेहेगेहेविपणिषुतथाचत्वरेपाणगोष्ठ्यामुन्मत्तेवभ्रमनिभ्रमतोवद्रुभादेवकीर्तिः ॥१०॥ मातंगदिवाकस्यैरे ॥ युधिष्ठिरोसिभीमोसिचरितैरर्जुनोभवान् ॥ प्रज्ञयासहदेवोसिचाद्यतानकुतस्यते ॥११॥ वलिकर्णदधीच्याद्याः पुरापंचत्वमागताः ॥ पंचत्वंनगताश्चित्रंत्वयिजीवतिपंचमे ॥१२॥ यद्गुणग्रथितैः शुद्धैरमितैर्व्रह्मतोगोलकः ॥ विधत्तेकीर्तिकन्यायाक्रीडाकंदुककौतुकं ॥१३॥ केषामप्यते ॥ यशोदयामंडितकांतदेहोबाल्येपिगोपालजनस्यनेतागोमंडलंपासियलेनयुक्तः ॥ कथंनराजन्पुरुषोत्तमोसि ॥१४॥ कस्यापि ॥ साशंकस्यसमाकुलीकृतमतेरत्यंतनिस्तेजसःखिन्नांगस्यविकंपमानहृदयस्यारूढमन्योर्भृशं ॥ लज्जांसंत्यजतः कविभ्रशतोविघ्नान्वहून्यश्वतः ॥ कूश्लोयोर्थिजनस्यवक्त्रमनसोमाभूत्सतेविद्विषां ॥ १५॥ कस्यापि ॥ कोनामःप्रतिहन्यतेप्रणयिपुस्त्वेपिनाथत्वयानेवाधःकुरुषेविषंद्विरसनव्यालाननेवद्रुमाः ॥ नोवद्भस्तवमूर्तयोनचतनुर्नित्यंजडीतुग्रहव्ययानोविषमाथदत्कमथवख्यातःक्षितावा

श्वरः॥१६॥ कस्यापि॥ मिक्तायांवीरकंठस्थलवहलगतद्रक्तधारश्रुयर्षेमाघमातंगकुंभोजयश्रीः॥१७॥ कस्यापि॥ उध
ज्वालांकुलश्रीर्दिशिदिशिदशनेरेभिराशागजानांरोहन्मूलासुगोरुरगपतिफणेरत्नपातालकुक्षौ॥ अस्मिन्नाकाशदं
शोविकसितकुसुमाराशिभिस्तारकाणांनाथत्वकार्तिवहसीफलमिदंबिंबमिंदोःसुधार्द्रं॥१८॥ कस्यापि॥ हारानाहरदेवचं
द्रधवलान्नोचेत्पयोधेरलंसंप्राप्तेत्वयिसेन्यवारणगणैर्मज्जद्गिरक्षोभितां॥ सिंदूरारुणमंबुमेघपरलीपीतोद्तिंभु
क्तिषुस्वर्येरेवदिनैःकरिष्यतीमाताम्रमुक्ताफलां॥१९॥ कस्यापि॥ दर्पांधगंधगजकुंभकपाटकूटसंक्रांतनिघ्नघनशोणिनशोण
शोविः॥ वीरैर्व्यलोकियुधिकोपकषायकांतिप्रक्षालीकटाक्षइवयस्यकरेकृपाणः॥२०॥ कस्यापि॥ इंदुंनिंदतिचंदनंनस
हतेमद्दीश्रजंनेच्छतेहारंद्वेष्टिसिताभ्रमुक्तिविलोमंनिगृह्णंतिच॥ श्रीभूपालमहीधरेषुविपिनेष्वंभोधितीरेषुच
त्वत्कीर्तिस्फुरदरिप्रियाचविलसत्युच्चैःस्फुरत्पांडिमा॥२१॥ कस्यापि॥ कृष्णात्वंघनमंडलस्यगलितंभ्रमंमुखेत्वद्विषां
विधुद्दामजगामतावकमसिंगर्जिर्भवद्दुंदुभिंदृष्टिस्त्वत्परिपंथिपार्थिववधूनेत्रेषुवक्षोस्थितिंचापत्तेवसुधाधिना
थवत्तिभिक्षोदंडकांतिःश्रिता॥२२॥ कस्यापि॥ सिंदूरंसीमंतास्मितंमुखाहेरिराजयनितानां॥ यस्यप्रतीययशसी
हरतःस्मसदृग्गुणासहने॥२३॥ श्रीधनददेवानां॥ अभिमतफलदातात्वंकल्पद्रुमश्चप्रकटमिहविशेषंकेवलोदाहरा
मः॥ कथमिवमधुरोक्तिप्रेमसम्मानमिश्रंतुलयतिसुहृदशार्ङ्गदेवदानंत्वदीयं॥२४॥ कस्यापि॥ कल्पद्रुमोनजानाति
नददातिदरिद्रस्यतिः॥ अयंतुजगतीजानिर्जानातिचददाति॥२५॥ आलिंगंतिकुचद्वयंभवदिभप्रोत्तुंगकुंभद्वयश्रा
साद्वेणित्वनासुनेवदधतिप्रीतिंतथासिभ्रमान्॥ भ्रूभंगान्भवदीयदुर्धरधनुर्भीत्याभजंतेननेवैरिक्षोणिभुजोनिजो
बुजदृशांभ्रूमंडलारवंडला॥२६॥ भग्नासुरिपुसेनासुनरेशत्वंमहामहाः॥ खड्गांतर्निजमेवैकमद्राक्षीःसंमुखंसुखं॥
॥२७॥ देवत्वद्विजयप्रयाणविलसत्सद्वाजिराजिव्रजक्षुण्णक्ष्मातलरेणवांशपटलप्रान्तानिमेषेक्षणः॥ सुचाभाव
मन्यतेफणिपतिंपातालमूलस्थितंसोप्युद्दामकरींद्रदुर्द्धरभरक्लान्तःसदभ्रेक्षणं॥२८॥ अत्युक्तोयदिनप्रकुप्यसिमृ

षावावंचनोमन्यसेतद्भूमोद्भुतकीर्तनायरसनानोकस्यकंडूयते॥ देवत्वन्नरुणप्रतापदहनज्वालावलीशोषितास्तेवै
वारिधयःस्तवारिवनितानेत्रांबुभिःपूरिताः॥२९॥ केषामप्येते॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांसामान्यराज
प्रशंसापरिच्छेदः॥ ॥अथविशिष्टगजवर्णनं॥ गायंतुकिंनरगणास्सहकिन्नरीभिःश्रीरामचंद्रशिखरेषुहि
माचलस्य॥ शेत्राधेंदुकुंददलवालमृणालनालहनीहारहारहरहासस्मितंयन्नास्ते॥१॥ श्रीवाल्मीकिकविः॥ कुर्मप्यादो
स्ययक्षिभेजगपतिरसोभाजनंभूतधात्रीतेतापूरीस्समुद्राःकनकगिरिरयंरत्नवर्त्तिप्ररोदः॥ ज्योतिश्चंडांशुरोविर्गे
गनमलिनिमाकज्जलंदह्यमानाशत्रुश्रेणीपतंगाज्वलतिरघुपतेत्वत्प्रतापप्रदीपः॥२॥ हनूमतः॥ तत्यक्तंयन्नकेनापि
तदंतर्येन्नकेनचित्॥ तत्साधितमसाध्यंयद्विक्रमार्केनभूभुजा॥३॥ हस्तावन्यःस्फटिकचटितेभित्तिभागेस्वबिं
बंदृष्ट्वादृष्ट्वाप्रतिगजइतित्वद्विषांमंदिरेषु॥ दत्तापातादलिकविक्रमार्केनभूभुजा॥ तदज्ञानस्तंपुनर्वीक्ष्यसद्योमंदं
मंदंस्पृशतिकरिणीशंकयाविक्रमार्क॥४॥ कयोरप्येते॥ स्पष्टाकूशासिपिष्टोत्कटकरिपराकुंभक्रावदात्तनिष्यू
तास्रक्करिन्यास्तटनिकरैटंकोणपारहासा॥ श्रीभोजत्वद्रणमाक्षतभटविकठोरस्थलभ्रोटकुकुप्यग्रभ्रोद्यद्भ्रोरिकोटि
प्रकटचटाशब्दरौद्राभवद्वाक्॥५॥ ॥भोभोःश्रीभोजदेवंश्रयतविनयतःशत्रवःक्षत्रिवर्गाः॥प्राणत्राणायनोवानभवतिभ
वतांक्काप्यरण्य॥ मत्वामातंगकुंभद्वितयमितिपुराकूरवत्तिर्भिनत्तिक्रुद्धःशुद्धान्तकान्ताकुवलयदृशांरहसामिंहशावः॥
श्रीभोजसाम्यंतवकल्पवृक्षःसदावदान्योपिकथंप्रयातु॥यतोभवद्दानसुपुष्पविप्रद्रव्येनकुक्षिंभरिरन्यभर्ता॥७॥ ए
तेदेवेश्वरपंडितस्य॥ ॥मंदश्चंद्रकिरीटपूजनरसेतृष्णानरूक्षार्चनेस्तंभःशंभुनितंबिनीप्रणतिषुव्यग्रोनधातृग्र
हे॥ अस्माकंपरमर्द्दनोक्तिवदनेन्यस्तेनसंरक्षतःपृथ्वीराजनरेश्वरादितितृणंतत्पत्तनेपूज्ये॥८॥ विनायकपंडित
स्य॥ आविंध्याद्याहिमाद्रेर्विरचितविजयस्त्रीर्थयात्राप्रसंगादुद्वीक्ष्यप्रहर्तानृपतिषुविनमस्कंधरेषुप्रसन्नः॥
आर्यावर्तंयथार्थंपुनरपिकृतवान्पूर्वमुच्छिद्यनाभिर्देवःशाकंभरींद्रोजगतिविजयतेषीसलक्षक्षोणिपालः॥९॥ द्यूते

संप्रतिबाहुबाणतिलकः शाकंभरीभूपतिः श्रीमान्विग्रहराय एव विजयी संयामजानात्मभिः ॥ अस्माभिष्करदं विधायि हिमवद्विंध्यान्तरालंभुवः शेषस्त्रीकरणाय भास्कर बता मुद्योगशून्यंमनः ॥१७॥ एतेनागमनृपतिपाषाणपत्तपूपप्रशस्तेः ॥ माचक्रुवन्हिविरहज्वरकातरोभूसंकोचमंबुजनजाहिनयामिनीर्ये ॥ हम्मीरभूपहयराजविदीर्णभूमिरेणुत्करैरयमकारिदिवांधकारः ॥११॥ कस्यापि ॥ राजन्नभ्युदयोस्तुशंकरकवेर्किंपत्रिकायामिदं श्लोकाक्रस्यतवेषदेवशृणुमःसंप्रत्यतांपश्यते ॥ एतासामरविंदसुंदरदृशांद्राक्षामदोलनादुद्वेल्लद्भुजवल्लिकंकणरणत्कारःक्षणंवार्जताम् ॥१२॥ अर्द्धेदानयवेरिणागिरिजयाप्यर्द्धेहरस्याहृतंदेवेत्थंभुवनत्रयेस्मरहराभावेसमुन्मीलति ॥ गंगासागरमंबरंशशिकलाशेषत्रपृथ्वीतलंसर्वज्ञत्वमधीश्वरत्वमगमत्त्वांमांबभिक्षाश्रिता ॥१३॥ एतांशंकरकवेः ॥ पृथ्वीश्रीमदनंगभीममहतीतहेष्टनंवारिधिःपीतोसोकलशोद्भवेनमुनिनीसव्योम्निखद्योतवत् ॥ तद्विप्रार्जनुजाधिनाथजयिनः पूर्णेपदंनाभवे—बध्नेतसिवर्ततेतवसदात्वत्तोमहान्नापरः ॥ १४॥ सार्वभौमस्य ॥ ॥ वकः पत्रच्छपाथंकथयममसरवेनासिसत्कापदेशोवस्तुनोपत्रराविर्भवतिभविरवापितिप्रत्युवाच ॥ नीतमेरोसमासिंकनकवितरणेः श्रीजदेवनास्त्रास्येनांतर्हितेस्मित्कतियदिवसैवसिरावेतसस्थिः ॥ १५॥ कस्यापि ॥ मुखेहारावामिनेयनयुगलेकेकणभरोतितंवेपत्राली सतिलकमभूत्पाणियुगलम् ॥ अरण्येश्रीकर्णत्तिदरिवतितीनांविधिवशादपूर्वोयंभूषाविधिरहहजातश्चिमधुना ॥१६॥ कस्यापि ॥ कात्तिंष्काकतरुद्रवीरभवतः स्वर्वाहिनीगाहिनी गाहिनीदिक्पालान्गरिवलान्यरीत्यदधतीयाप्योः प्रतायानलम् ॥ सप्तांभोनिधिमंडलान्यधिगतात्वथैकयत्नीव्रतव्यात्येविष्णुपदंस्पृशंत्यनुदिनंशेषस्यशीर्षाण्यपि ॥१७॥ विंध्याद्रिष्करसावनीनिरुधमोरत्नाकरष्कोशभृत्सोगंधीमलयाचलःपरिवरास्सर्वेपिविद्याधराः विश्वासापरिपूरणंवितरणंदेशोप्यहोदक्षिणः पांड्यास्वंडलवीरपांड्यभवतः किंकिंनलोकोत्तरं ॥१८॥ सुदर्शनकवेः ॥ नवांगणेसुंदरवीरपांड्यमतंगजाःशृंखलिनोविभांति ॥ आयासदानादरिभूपतीनामाशान्तशैलाइसापराधाः ॥ कस्यापि ॥ मुंचंतिमुंचंतिकोशंत्यजंतित्यजंतिक्षमा

माश्रु ॥ अर्जुनदेवरूपणोभजतिभजतिप्रकंपमरिमार्गः ॥ ॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांविशिष्टराजवर्णनपरिछेदः ॥ ॥ अथारिपलायनं ॥ अथाक्षीन्लोलंकामयमुदतमतरद्विशत्यंसौमित्रेरयमुपनिनायोषधिवरं ॥ इतिस्मारंस्मारंस्वदरिनगरीभित्तिलिखितंहनूमन्तंदंतैर्दशतिकुपितोराक्षसगणः ॥१॥ राजन्नाजसुतानणवयतिमांदेव्योपितूष्णींस्थिताः कुब्जेभोजमयंकुमारसचिवेनार्थापिकिंभज्यते ॥ इत्थंरातश्चुकरूलवोरिभवनेमुक्तोध्वगैपंजराच्चित्रस्थानवलोक्यशून्यचलभावेकेकमाभाषते ॥२॥ कस्यापि ॥ कुरुवकरापातक्रीडासुखेनवियुज्यसेचकुलविटपित्स्मर्तव्यतेमुग्धास्वसेवनंचरणवटनाबंध्योपातस्यशोकसशोकतामितिजननपुनरत्यागेभोजद्विषांजगदुःस्त्रियः ॥३॥ रत्नाकरस्य ॥ कामांत्यक्ततकोमलांगुलिगलद्लेसदर्भास्थलीःपादेःपातितयावकैरिगवलद्बाधाबुधोतननाः ॥ भीताभर्तृकराव लंबितकरास्रुच्छत्रुनार्योकनादावाग्निंपरितोभ्रमंतिपुनरप्युद्वहिवाहाइव ॥४॥ कस्यापि ॥ क्षणंकांतागारप्रसरविलसन्मानसरतिः क्षणंशैलोत्संगेद्विजकुलरवाकर्णहृदयः ॥ क्षणंपत्रध्यानश्रुतिपुलकितोयद्भयभराद्धसन्त्रासारण्येरिपुरयनिपालस्थितिमिव ॥५॥ वैद्यभानुपंडितस्य ॥ तन्वीमंडितभूषणांकलगिरंगोमुंबिभ्रतींवेपंतीव्रणिनाधरांविवसतांसीक्षारमानन्वतीं ॥ दोर्भ्यांचंडतुषारपातसभयामालिंग्यकंठेभृशम्स्वांमूर्त्तिंदयितामिवातिरसिकोत्वद्विद्विषःशेरते ॥६॥ यातीतप्यांथपंथाव्रजतिननुकथंस्थावरंवर्त्ममुग्धेमार्गंपृच्छामिपृच्छस्थितमिदमिहतेविस्मितंवीक्ष्यनेत्रअध्वानंब्रूह्यपेतध्वनिभवतिवचस्तन्निशम्याश्रीनेत्राहंस्यंतदवमृछाःपथिपथिकविटैस्त्वद्विधांनाथनार्यः ॥७॥ कस्यापि ॥ ॥ भूसंपर्करजोनिपातमलिनाःस्वस्माद्गृहात्प्रच्युताःसामान्यैरपिजंतुभिस्सुरतलेनिरशंकमालिंगिताः ॥ संत्यक्ताःकविदेकतामुपगताःक्वापिप्रमुग्धाःक्वचिन्मुक्तःक्वापिचसारिवत्प्रतिगृहंभ्रांतास्तवारिस्त्रियः ॥८॥ सालकाननयुक्तापिसालकाननवर्जिताः ॥ हारावरुद्धकंठापिविहारिवधूस्तव ॥९॥ आस्तेसीमंतरत्नेमरकतनिहतेहेमनाटंकपत्रेत्युक्तायांमेस्खलायांकमणिनुलाकोटियुग्मेगृहीतो ॥ शोणंबिंबोष्ठकाआस्यात्वदरिमृगदृशामित्यणामरण्येराजन्

गुंजाफलानांस्वजइतिशबरानेवहरंति॥१७॥ केषामप्येते॥कर्षद्भिःसिच्यमानलान्यतिरसाकुर्वद्भिरालिंगनंस्नेहानेष्कचमालिखद्भिरधरंबिभ्रमयद्भिःकरो॥प्रत्यक्षेपिभवद्विशेषिनपतेरंतःपुराणामहोधिक्कष्टंविटपेर्विटेरिवबनेकिंनामनोचेष्टितं॥११॥ श्रीधनददेवानां॥तद्वैरिणोवीरपलायितस्यप्रकाशायन्वकमरण्यमार्गं॥ रूशानुरासीदभिदर्शिनंदतीयस्तुंगेषुलयोरिपुमंदिरेषु॥१२॥ राजन्द्विषस्तेभयविद्रुतस्यभास्वत्खचंकंटकिनोयनांताः॥ अथापिकिंचानुभविष्यतीतिव्यपाटयंद्रष्टुमिवाक्षराणि॥१३॥ स्नाताप्राबाधिवारिवाहपटलैःप्रोद्भूतदूर्वांकुरद्याजेनान्तकुशाःप्रणालसलिलैर्हृत्वातिवायांजलीन्॥ प्रासादास्तवविद्विषांपरियतत्कुड्यस्थपिंडस्थलान्कुंचंतिप्रतिचासरंनिजयतिप्रेतायपिंडक्रियां॥१४॥ केषामप्येते॥ इतिश्रीजार्ङ्धरविरचितायांपद्धत्यांअरिपलायनपरिछेदः॥ अथराजनीतिः॥ राजास्यजगताहेतुस्त्रैद्यद्वेभिसंगतः॥तयानानंदजननःशशांकइववारिधेः॥१॥ धार्मिकंपालनपरंसत्यक्षपरपुरंजयं॥ राजानमभिमन्यंतेप्रजापतिमिवप्रजाः॥२॥ पर्जन्यइवभूतानामाधारःपृथिवीपतिः॥ वेकलेपिहिपर्जन्येर्जीव्यतेननुभूयतो॥३॥ प्रजांसंरक्षिनृपःसावर्ह्यतिपार्थिवं॥ वर्द्धनाद्रक्षणंश्रेयस्तन्नाशोन्यत्सदृथसन्॥४॥ आत्मानंप्रथमंराजाविनयेनोपपादयेत्॥ ततोमात्यांस्ततोभृत्यांस्ततपुत्रास्ततःप्रजाः॥५॥ राज्ञिधर्मिणिधर्मज्ञाःपापेपापाःसमेसमाः॥लोकास्तमनुवर्तंतेयथाराजातथाप्रजा॥६॥ नृपाणांचनराणांचकेवलंतुल्यमूर्तिना॥ अधिक्यंतुक्षमाधैर्यमाज्ञादीनंपराक्रमः॥७॥ सदानुरक्तप्रकृतिःप्रजापालनतत्परः॥विनीतात्माहिनृपतिर्भूयसींश्रियमश्नुते॥८॥ प्रजानरंजयेद्यस्तुराजारक्षादिभिर्गुणैः॥ अजागलस्तनस्येवतस्यजन्मनिरर्थकं॥९॥ नित्यंयंचत्रातंहत्याघोराणांधार्मिकोनृपः॥ अभावेपंचगोपालानेकंचास्वर्णकारकं॥१०॥ अजामिवप्रजाहन्यायोमोहात्पृथिवीपतिः तस्यैकाजायतेसूनिर्द्वितीयानकथंचन॥११॥ प्रजापीडनसंतापात्समुद्भूतोहुताशनः॥ राज्ञःकुलंश्रियंप्राणान्नदग्धाविनिवर्तते॥१२॥ यथाबीजांकुरःसूक्ष्मःप्रजयन्नेनाभिवर्द्धितः॥फलप्रदोभवेत्कालेलब्धरक्षोकाःसुरक्षतः॥१३॥

हिरण्यधान्यरत्नानिगजेंद्राश्चापिवाजिनः॥मद्यान्यदपियत्किंचित्प्रजाभ्यःस्यान्महीपतेः॥१४॥उत्खातान्प्रतिरोपयत्कुसुमितांश्चिन्वन्फलघूनवद्वयन्नत्युच्चान्नमयन्नतात्समुदयन्विश्लेषयत्संहतान्॥ क्षुद्रान्कंटकिमोवहन्नियमयन्म्लानाश्चुनस्सेचयन्मालाकारइवप्रयोगनिपुणोराजाचिरंनंदति॥१५॥ अकृत्वातिजदेशस्यरक्षांयोविजिगीषते॥ सनृपष्परिधानेनकृतमौलिःवुवानिव॥१६॥ विजिगीषुरविमित्रंपाणिग्राहोप्यमध्यमः॥उदासीनोत्तरान्तद्विरित्येधान्नृपतेःस्थितिः॥१७॥ निर्विषोपियथासर्पःस्फटाटोपेर्भयंकरः॥ तथाडंबरराजानपरेष्परिभूयते॥१८॥ पुष्पैरपिनयोद्धव्यंकिंपुनर्निशितैस्त्रैरैः॥ जपेभवतिसंदेहःप्रधानपुरुषक्षयः॥१९॥ भूमिर्मित्रंहिरण्यंवाविग्रहस्यफलंत्रयम्॥नास्त्येकमपियेषांनतत्कुर्यात्कथंचन॥२०॥ साम्नैवहिप्रयोक्तव्यमादौकार्यंविजानता॥ साम्नासिद्धानिकार्याणिविक्रियांयांतिनक्वचित्॥२१॥ नविश्वसेदविश्वस्तैःविश्वस्तेनापिविश्वसेत्॥ विश्वासाद्भयमुत्पन्नंमूलादपिनकृंतति॥२२॥ व्यपदेशैःसंधितस्यापिनविश्वासंव्रजेद्रिपोः॥ राज्यलोभाद्धतोयत्रःशत्रुणाव्यपदेशतः॥२३॥ उपकारगृहीतेनशत्रुणाशत्रुमुद्धरेत्॥ पादलग्नंकरस्थेनकंटकेनेवकंटकं॥२४॥ नोपेक्षितव्योविद्वद्भिःशत्रुरल्पोप्यवज्ञया॥ वह्निरल्पोपिसंदग्धुंकृत्स्नंभस्मसाद्भवेत्॥२५॥ कोर्मसंकोचमास्थायप्रहारानपिमर्षयेत्॥ कालेकालेचमतिमानुत्तिष्ठेत्कालसर्पवत्॥२६॥ तावद्भयस्यभेत्तव्यंयावद्भयमनागतं॥ आगतंतुभयंदृष्ट्वाप्रहर्तव्यमभीतवत्॥२७॥ परोपिहितवान्बंधुर्बंधुरप्यहितस्परः॥ अहितोदेहजोव्याधिर्हितमारण्यमोषधम्॥२८॥ यद्यद्भक्ष्यंहितंनृणांसंग्रस्तंपरिणामेवयत्॥ हितंचपरिणामेस्यान्नदंभूतिमिछता॥२९॥ मातानसाहसंकार्षीर्विभवेगर्वमात्मनः॥ स्वगात्राण्यपिभारायभवंतिहिविपर्यये॥३०॥ मात्वंतातबलंस्थित्वाबाधिष्ठादुर्बलंजनं॥ नहिदुर्बलदग्धानांकुलेकिंचित्प्ररोहति॥३१॥ यानिमिथ्याभिभूतानांपत्यन्यश्रूणिरोदिनां॥ तानिसंतापकान्वंतिसपुत्रपशुबांधवान्॥ ॥३२॥ ब्राह्मणेषुचयेशूराःस्त्रीषुज्ञातिकुलेषुच॥तत्तादृक्फलंपक्वंधृतराष्ट्रपतंतिते॥३३॥ आतीनामिहजंतूना

मार्तिछेदंकरोतियः॥ शंखचक्रगदाहीनोद्विभुजश्चरमेश्वरः॥३४॥ देवब्रह्मस्वपुष्टानिसेन्यानिपृथिवीपतेः॥ युद्धकालेविशीर्यंतेसेकतेसेवतोयथा॥३५॥ प्रणीतश्चाप्रणीतश्चयथाग्निर्दैवतंमहत्॥ एवंविद्वानविद्वा—ब्राह्मणोदेवतंमहत् अदेवंदेवतंकुर्युर्देवतंचाप्यदेवतं॥ लोकपालान्सृजेयुश्चलोकानन्यांश्चकोपिता॥३६॥ युगेयुगेधुयधर्मास्तेषुधर्मेषुतेद्विजाः॥ तेषांनिंदानकर्तव्यायुगरूपाहिवेद्विजाः॥३७॥ आत्रक्यब्राह्मणेभक्तंपरिक्षीणेश्वबांधवैः॥ गोभिश्चनृपशार्दूलराजसूयाद्विशिष्यते॥३८॥ गतश्रीर्गतकाशश्चहैहिगतापुश्चचिकित्सकाशगतश्रीश्चगतापुश्चब्राह्मणान्हैहिभारत॥४०॥ बुद्धोकलुषभूतायांविनाशेसमुपस्थिते॥ अनयोनयसंकाशोहृदयान्नापिसर्पति॥४१॥ नकालस्यबुद्धमुद्यम्यशिरःकृन्ततिकस्यचित्॥ कालस्यबलमेतावद्विपरीतार्थदर्शनं॥४२॥ जानान्नापितरोदेवात्प्रकरोतिविगर्हितं॥ नकर्मकस्यचिल्लोकेगर्हितंशंचतेकृतं॥४३॥ मातातसंयदमयमारुढोस्मीतिविश्वसीः॥ दूरारूढपरिभ्रंशोविनिपातोविदारुणः॥ ॥४४॥ क्रितायांप्रशंसंतिवांछंतिरणाः॥ यंप्रशंसंतिबंधव्यःसपार्थपुरुषाधमः॥४५॥ राजानोयंप्रशंसंतिवद्विजाः॥ साधवोयंधशंसंतिसपार्थपुरुषोत्तमः॥४६॥ प्रजायुप्तशरीरस्यकिंकरिष्यतिसंहताः गृहीतश्चबहुलस्यवारिधाराइवारयः॥४७॥ बहूनामप्यसाराणांसमुदायोहिदारुणः॥ कुलीनाःशौर्यसंपन्नाभक्ताःक्रमागताःशक्र॥४८॥ताडितोपिदुरुक्तोपिदंडितोपिमहीभुजा॥ नवित्तयष्यार्पसभृत्योहैमहीभुजां॥ जोनाहृतस्समभ्येतिहारेतिष्ठतिसर्वदा॥ पृष्टःसत्यंमितंब्रूतेसभृत्योहोमहीभृतां॥५७॥ सालसंमुखरंक्रूरंलुब्धंव्यसनिनंशठं॥ असंतुष्टमभक्तंचत्यजेद्भृत्यंनराधिपः॥ ॥५१॥ रिक्ताष्कर्मणिपटवस्तूष्णारुवलसाभवंतियेभृत्याः तेषांजलौकसामिवपूर्णानारिक्तताकार्या॥५२॥ क्रूरंव्यसनिनंलुब्धमप्रगल्भमथाकुलं॥ मूर्खमन्यापकुर्वारंनाधिपत्येनियोजयेत्॥५३॥ नियोगिभिर्विनाराज्यंनाक्षिभूपेहिकेवले॥ तस्माद्धर्मोविधीतव्यारक्षितव्याःप्रयत्नतः॥५४॥ वेदवेदांगतत्वज्ञोजपहोमपरायणः॥ आशीर्वादपरोनित्यंमेधराजःपुरोहितः॥५५॥ क्रमागतोहितमतिःसर्वभावपरीक्षकः॥ धीरोयथोक्तवादीचएवंदूतोविधीयते॥५६॥ प्रवाणोवाक्यदुर्धी

मान्स्वामिभक्तश्चनित्यशः॥ प्रलुब्धस्सत्यवादीचभांडागारिकदृश्यते॥५७॥ मेधावीवाक्यदुर्धारोलघुहस्तोजितेंद्रियः सर्वशास्त्रपरिज्ञातएषलेखकउच्यते॥५८॥ —गिताकारतत्वज्ञोबलवान्प्रियदर्शनः॥ समयज्ञःस्वामिभक्तःप्रतीहारस्सउच्यते॥५९॥ शूरोर्थशास्त्रनिपुणःकृतशस्त्रकर्मासंग्रामकेलिचतुरश्चतुरंगयुक्तः॥ सर्तुनिर्देशवशगोप्रियंतस्यतंत्रेसेनापतिर्नरपतेर्विजयागमाय॥६०॥ काणाःकुब्जाश्वखंडाश्चतथावद्वाश्वपंगवः॥ एतेचान्तःपुरेनित्यंनियोक्तव्याःक्षमाभना॥६१॥ पद्मान्नमिवराजेंद्रसर्वसाधारणस्त्रियः॥ परोक्षेचसमस्नेचनतासांविश्वसेत्सुधीः॥ ६२॥ सूक्ष्मेभ्योपित्रसंगेभ्यस्त्रियोरक्ष्याहिसर्वदा॥ हृयोर्हिकुलयोःशोकमावहयुररक्षिताः॥६३॥ महिष्यामप्यसाभाव्यंगृहकार्येषुदक्षया॥ सुसंस्कृतोपस्करयाव्ययेचामुक्तहस्तया॥ ६४॥ धर्मशास्त्रार्थकुशलाकुलीनाःसत्यवादिनः॥ समाशास्त्रोचमित्रेचनृपतेःस्युःसभासदः॥ ६५॥ नसासभायत्रनसंतिवृद्धानतेयेनवदंति—मू॥ धर्मःसनोयत्रनसत्यमस्तिसत्यंनतद्यच्छलमभ्युपैति॥६६॥ सभावानाप्रवेष्टव्यावक्तव्यंवासमंजसं॥ अब्रुवन्विब्रुवन्वापिनरोभवतिकिल्बिषी॥ ६७॥ तस्मात्सभ्यःसभांगत्वारागद्वेषविवर्जितः॥ वचस्तथाविधंब्रूयाद्यथाननरकंव्रजेत्॥ ६८॥ पितामातापिनुभ्रांताभार्यापुत्रःपुरोहितः॥ नादंड्योनामराज्ञोस्तिस्वधर्मोयेनतिष्ठति॥ अवध्योब्रह्मणोबालस्स्त्रीतपस्वीचरोगवान्॥ क्रियंतेव्यंगितास्त्वेतेतदोषैर्नलिप्यते॥ ७०॥ नतुहन्यान्महीपालोदूतंकस्यांचिदापदि॥ दूतंहत्वातुनरकमाविशेत्सह॥७१॥ विशोधयमहीपालमंत्रीज्ञात्वामशेषतः॥ अयुक्तोनार्हसिस्थातुमस्यांमंत्रगृहेस्वचित्॥ ७२॥ मंत्रतंत्रार्पितप्रीतिर्देशकालोचितस्थितिः॥ यश्चराज्ञिभवेद्भक्तःसोमात्यःपृथिवीपतेः॥७३॥ अतःसारेरकुटिलैःसुस्निग्धैःसुपरीक्षितैः॥ मंत्रिभिर्धार्यतेराज्यंसुस्तंभैरिवमंदिरं॥ ७४॥ नरपतिहितकर्त्ताद्वेष्यतांयातिलोकेजनपदहितकर्त्तात्यज्यतेपार्थिवेंद्रैः॥ इतिमहतिविवादेवर्तमानेसमानेनृपतिजयदानांदुर्लभष्कार्यकर्त्ता॥७५॥ षट्कर्णोभिद्यतेमंत्रश्चतुष्कर्णोस्थिरोभवेत्॥ द्विकर्णस्यतुमंत्रस्यब्रह्माप्यन्तंनगच्छति॥ ७६॥ एकंह

न्यान्नवाहन्यादिषुमुक्तोधनुष्मता ॥ बुद्धिर्बुद्धिमताक्षिप्ताहंतिराज्यंसनायकं ॥७७॥ नतच्छत्रैर्न्नागेंद्रैर्नहयैर्नवपत्तिभिः॥ कार्यंसंसिद्धिमभ्येतियथाबुध्याप्रसाधितं ॥७८॥ दुर्योधनस्समर्थोपिदुर्मंत्रीप्रत्ययद्रुतः॥ राज्यमेकंचकारोच्चैस्सुमंत्रीचंद्रगुप्तकः॥७९॥ अभृण्वन्नपियोद्व्योमंत्रिभिष्पृथिवीपतिः॥ यथास्वदोषनाशायविदुरेणाम्बिकासुतः॥ पृष्टोब्रूतेनसत्यंयःपरिणामसुखावहम् ॥ मंत्रीबालेयवक्तास्यात्केवलंसरिपुःस्मृतः॥८१॥ सुलभाःपुरुषाराजन्सततंप्रियवादिनः॥ अप्रियस्यचपथ्यस्यवक्ताश्रोताचदुर्लभः॥८२॥ दुर्गाणिराज्ञाकार्याणिसजलानिहदानिच॥ द्रव्यमंत्रंचतेष्वेवस्थापनायप्रयत्नतः॥८३॥ दुर्गंबपुर्विधंज्ञेयंपर्वतस्यजलस्यच॥ आकारस्यवनस्यापिभूमेरपिभवेत्क्वचित् ॥८४॥ नगजानांसहस्रेतेनलक्षेणनवाजिनां॥ तथासिद्ध्यतिकार्याणियथादुर्गप्रभावतः॥८५॥ विषहीनोयथानागोमदहीनोयथागजः सर्वेषांवश्यतांयातिदुर्गहीनस्तथानृपः॥८६॥ शतमेकोपिसंधत्तेप्राकारस्थोधनुर्धरः॥ तस्माद्दुर्गंप्रशंसंतिनीतिज्ञास्तत्त्वविदोजनाः॥८७॥ त्रिविधाष्पुरुषाराजन्उत्तमाधममध्यमाः॥ नियोजयेद्यथावत्तंत्रिविधेष्वेवकर्मसु॥८८॥ तुल्यार्थतुल्यसामर्थ्यंसर्वज्ञंव्यवसायिनम्॥ अर्धराज्यंहरंभृत्यंयोनहन्यान्सहन्यते॥८९॥ निर्विशेषंयदाराजासमंभृत्येषुतिष्ठति॥ तत्रोधमसमर्थानामुत्साहःप्परिहीयते॥९०॥ प्रसादेन्निःफलोयस्ययस्यक्रोधोनिरर्थकः॥ नतंभर्त्तारमिच्छंतिरङ्कंपतिमिवांगनाः॥९१॥ त्यजेत्स्वामिनमत्युग्रमत्युग्रान्रूपणंत्यजेत्॥ कृपणादविशेषंचतस्माच्चकृतनाशनं॥९२॥ अविवेकिनिभृपालेनश्यंतिगुणिनोगुणाः॥ प्रवासरसिकेकांतेयथासाध्वसनोन्नतिः॥९३॥ किंशुकेकिंशुकेष्कुर्यात्फलितेपुष्पितेपिच॥ अदातरिसमृद्धेच किंकुर्युरुपजीविनः॥ सेवयाधनमिच्छद्भिःसेवकैष्प्रथमंकृतं॥ स्वातंत्र्यंयच्छरीरस्यमूर्छैस्तदपिहारितं॥९५॥ वरंबनंवरंभैक्ष्यंवरंभैक्ष्यंवरंभारोपजीविनं पुंसांविवेकयुक्तानांसेवापानधनार्पणं॥९६॥ जीवंतोपिमृताष्यंचव्यासेनपरिकीर्तिताः॥ दरिद्रोव्याधितोमूर्षःप्रवासीनित्यसेवकः॥९७॥ नकश्चिच्चंडकोपानामात्मीयोनामभूभृतां॥ हानारमपिजुह्वंतदहत्येवहिपावकः॥९८॥ गृध्राकारोपिसेव्यस्थाद्धंसाकारेस्सभासदेः॥ हंसाकारोपिसंत्याज्योगृध्राकारेःसभासदेः॥९९॥ चक्रंसेव्योनृपःसेव्योमातृपःचक्रवर्जितः॥ यस्यचक्रस्यमाहात्म्यंमृत्पिंडःपात्रतांगतः॥१०१॥ गंतव्यंराजकुलंद्वेष्याराजपूजितालोकाः॥ यद्यप्यनर्थाभवत्यर्थास्तथाप्यनर्थाविनश्यति॥१०२॥ अत्यासन्नाविराज्ञायइरतश्चफलप्रदाः॥ मध्यभावेनसेव्यंतेराजावन्हिर्गुरुस्त्रिया॥१०३॥ आसन्नमेवभजतेनृपतिर्मनुष्यंविद्याविहीनमकुलीनमसंगतंवा॥ प्रायेणभूमिपतयःप्रमदालताश्चयःपार्श्वतोभवतितंपरिवेष्टयंति॥१०४॥ यस्मिन्नेवाधिकंवक्षरारोहेत्पार्थिवः॥ कुलीनोवाकुलीनोवासश्रियोभाजनंभवेत्॥१०५॥ धवतान्यातपत्राणिवाजिनश्चमनोरमाः॥ सदामत्ताश्चमातंगाःसप्रन्नेसतिभूपतौ॥१०६॥ राज्ञिभक्तिर्दिव्यांचकुमात्रेमुख्यमंत्रिणि॥ पुरोहितप्रतीहारेसमंवर्त्तेतराजवत्॥१०७॥ द्विजाअपिनगच्छंतितांगतिंनैवयोगिनः॥ स्वाम्यर्थेसंत्यजन्प्राणान्यांगतिंयातिसेवकः॥१०८॥ राजातुष्टोपिभृत्यानांमानमात्रंप्रयच्छति॥ तेपिसंमानमात्रेणप्राणैः प्रत्युपकुर्वते॥१०९॥ सारासारपरिच्छेत्तास्वामीभृत्यस्यदुर्लभः॥ अनुकूलःशुचिर्दक्षःप्रभोर्भृत्योपिदुर्लभः॥११०॥ अतितेजस्वपिराजायातासक्तोनसाधयत्यर्थान्नीतृणमपिदग्धुंशक्तोनवाडवाग्निःपिबन्नब्धिम्॥१११॥ पानमक्षास्तथानार्योमृगयागीतवादितो॥ एतानियुक्तस्यसेवेतप्रसंगोह्यत्रदोषवान्॥११२॥ नृपष्यानाज्ञक्तोगणयतिनकार्यंनचहितंयच्छंत्यस्वेछंदःचरतिकिलमत्तोगजइवततोमानाघातव्यततिनुयदाशोकगहनेतदामत्येदोषानूक्षितिपतिनिजंवेश्यविनयं॥११३॥ गुणवदगुणवद्वाकुर्वताकार्यजातंपरिणतिरवधार्यायत्नतष्पंडितेन॥ अतिरभसकृतानांकर्म्मणामाविपत्तेर्भवतिहृदयदाहीशल्यतुल्योविपाकः॥११४॥ आयाच्चतुर्थभागेनव्ययकर्मप्रवर्तयेत्॥ प्रभूततैलदीपोहिचिरंभद्राणिपश्यति॥११५॥ अर्थानामर्ज्जनंकार्यंवद्धनंरक्षणंतथा॥ क्षीयमाणोनिरादायःसुमेरुःक्षीयतेहिषि॥११६॥ कर्मणामनसावाचाचक्षुषाबन्धुविर्धिः॥ प्रसादयतिलोकंयःतंलोकोनुप्रसीदति॥११७॥ संभोजनंसंकथनंसंप्रश्नोथसमागमः॥ ज्ञातिनिःसहकार्याणिनविरोधःकदाचन॥११८॥ संगतिःश्रेयसीराजन्विगु

णेष्वपि बंधुषु॥ तुषैरपि परित्यक्तानप्ररोहंतितंदुलाः॥११९॥ मृदोः परिभवोनित्यंवैरंतीक्ष्णस्यनित्यशः॥ उत्सृज्यतद्व्रयंतस्मान्मध्यांवृत्तिंसमाश्रयेत्॥१२०॥ अबुद्धिमाश्रितानांचक्षंतव्यमपराधिनां॥ नहिसर्वत्रपांडित्यंसुलभंपुरुषेक्वचित्॥ ॥१२१॥ तेजस्विनिक्षमोपतेनातिकर्कशमाचरेत्॥ अतितिर्मंथनादग्निश्चंदनादपिजायते॥१२२॥ किमप्यसाध्यंमहतांसिद्धिमेतितधीयसां॥ प्रदीपोभूमिदेहांतद्वोत्तंहंतिनभानुमान्॥१२३॥ अराधप्युचितंकार्यमातिथ्यंगृहमागते॥ छेत्तुंप्यर्धगतांछायांनोपसंहरतेद्रुम॥१२४॥ हंतुमेषापसरतिमृगेंद्रःसंकुचत्यति॥ बुद्धिमंतःसहंतेचनिधायहृदिकिंचन॥१२५ व्रजंतितेमूढधियप्पराभवंतिमायाविषुयेनमायिवः॥ प्रविश्यहिघ्नंतिशठास्तथाविधानसंहतागानिशिताइवेषवः॥१२६॥ कोहंकोदेशकालोसमविषमगुणाः केरयःकेरयः केसहायः कात्रशक्तिष्कोभ्युपायःफलमिहचकियत्कीदृशीदेवसंपत्॥ संपत्तोकानिबंधःप्रतिहतिहवचनस्योत्तरंकिंतुमेस्यादित्येवंकार्यसिद्धावबहितमनसोनावहास्याभवंति॥१२७॥ धर्मःप्रागेवविन्यःसविवगतिमतीसणशिरसिपुनस्मोपिनापेक्षयणी॥१२८॥ यशस्करेकर्मणिमित्रसंग्रहेप्रियासुनारीष्वधनेषुबंधुषु॥ कृतोविबाहेव्यसनेरिपुक्षयेधनव्ययस्तेषुनगण्यतेबुधैः॥१२९॥ स्वाम्यमात्यंबराज्यंवकोशोदुर्गंबलंसुहृत्॥ एताबदुच्यतेराज्यंसत्वबुद्धिव्यपाश्रयं॥१३०॥ संधिर्विग्रहयानानिसंस्थितिसंश्रयस्तथा॥ द्वैधीभावश्चभूपानांषड्गुणाप्यरिकीर्तिताः॥ ॥१३१॥ उत्साहस्यप्रभोर्मंत्रस्यैवंशक्तित्रयंजगुः॥ आत्मनःसुहृदश्चैवतन्मित्रस्योदयाअयः॥१३२॥सामदानेभेददंडावित्युपायाश्चतुष्टयं॥ हस्त्यश्वरथपादातंसनांगंस्याच्चतुष्टयं॥१३३॥ दुष्टाविनीतशत्रूणांभयोद्वेगंकसन्निभम्॥ शस्त्रधारणमोजस्यंरक्षोविघ्नविघातनम्॥१३४॥ वर्षानिलरजोघर्महिमादीनांनिवारणं॥ राज्यलक्ष्म्यागृहंधन्यंचत्रंसुख्यंसत्रधारणं॥१३५॥ चामरंश्रीकरंदिव्यंराजशोभाकरंपरं॥ सिंहासनंसुखैश्वर्यकरंलोकानुरंजने॥१३६॥ सुमनोवररत्नानांधारणंदिव्यरूपरूत्॥ पापलक्ष्मीप्रशमनंचंदनाधतुतेलेपनं॥१३७॥ स्नानंनाममनःप्रसादजननंदुःस्वप्नविध्वंसनं शोच्यस्यायतनंमलापरहसांसंवर्द्धनंतेजसः॥ रूपोद्योतकरंगदप्रशमनंकामस्यचाप्यायनंनारीणांचमनोहरंश्र

मद्दरंस्नानेदशेतेगुणाः॥१३८॥ तांबूलंमुखरोगनाशनिपुणंसंवर्द्धनंतेजसोनित्यंजाठरवन्हिरद्विजननंदुर्गंधदोषापहं वल्कालंकरणंप्रहर्षजननंद्विद्वन्मुपाद्येरणेकामस्यायतनंसमुद्भवकरंलक्ष्म्याः सुखस्यास्पदम्॥१३९॥ देवतानिधिविप्राणांपूजनंपापनाशनं॥ लोकद्वयेपिशुभकृद्दानधर्म्मंयशस्करम्॥१४०॥ माणिक्यंत्तरणेस्तथातिविमलंमुक्ताफलंमुक्ताफलंशीतगोमहियस्यविद्रुमंमरकरंसोम्यस्यरत्नोत्तमं॥ देवेज्यस्यचपुष्परागमुदितंशुक्रस्यवज्रंशनेर्नीलंनिर्मलमन्ययोश्चगदितंगोमेदवैडूर्यके॥१४१॥ सुतभृत्यसुहृद्भेरिस्वामिसुद्रुरुदेवतो॥ एकादेकोत्तराद्ध्याश्रीकाराःपंचमूर्द्धनि॥१४२॥ एतेराजनीतिभ्यःस्मृतिभ्योभारताद्रामायणाच्च॥ अन्यत्रराजनीतिश्लोकाः॥ पार्थिवस्यचभृत्यस्यवदामिगुणलक्षणं॥ सदाभिज्ञोमहीपालःसम्यक्भृत्यान्परीक्षयेत्॥१॥ तुलयार्थैः॥ ८८ लिखितं॥ कुलशीलगुणोपेतःसत्यधर्मपरायणः॥ प्रवीणःपेशलोदक्षोराजभृत्योभिधीयते॥२॥ प्राज्ञःस्निग्धःसत्यवादीछिद्रान्वेषीसदाशुचि॥ विधुरेवापरित्यागीसमदुःखसुखोयशी॥ इंगिताकारतत्वज्ञोबलवान्प्रियदर्शनः॥ सर्वखेदहरोदक्षःप्रतिहारःसउच्यते॥३॥ मेधावीप्रियवादीचपरचित्तोपलक्षकः॥ धीरोयथोक्तवादीचएषदूतोभिधीयते॥४॥ सुरुदुरुगृहीतार्थोलघुहस्तोजितक्षरः॥ मेधावीचपटुश्चैवएषशासनलेखकः॥५॥ शास्त्रज्ञाःस्मृतोभ्यासोअसनेषुदृढासनः॥ शौर्यधैर्यगुणोपेतःसेनाध्यक्षोभिधीयते॥६॥ आयुर्वेदकृतोभ्यासोरसज्ञःप्रियदर्शनः॥ आयुःशौलगुणोपेतएषधर्मोभिधीयते॥७॥ इतिभृत्याः॥ क्षमीदातागुणग्राहीस्वामिपुण्यैरवाप्यते॥ अनुरक्तःशुचिर्दक्षःस्वामिभृत्योपिदुर्लभः॥१॥ दुर्बलानामनाथानांबालवृद्धतपस्विनां॥ अन्यायपरिभूतानांसर्वेषांपार्थिवोगुरुः॥२॥परिषद्योक्षिप्तकार्यःकर्माण्यारंभतेस्वयं॥ अयंरुद्रःसबाविज्ञेयोनराजासुखभाग्भवेत्॥३॥ एकोपियःसकलकार्यविधौसमर्थःसत्याधिकोभवतिकिंबहुभिःप्रवीणैः॥ चंद्रःप्रकाशयतिदिङ्मुखमंडलानितारागणःसमुदितोपिसमर्थयेकः॥ इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांराजनीतिपरिच्छेदः॥ ॥ अथनीती॥ अनुगंतुंशतांवर्त्मदिनशक्यते॥ स्वल्पमप्यनुगंतव्यंमार्गस्थोनावसीदति॥१॥ प्रत्यहंप्रत्यवेक्षेतनरश्चरितमात्मनः॥ किं

न्नु मेपशुभिरुत्पन्नं किंन सत्पुरुषैरिति ॥२॥ सद्भिरेवसहीतसद्भिःकुर्वीतसंगतिम्॥ सद्भिर्विवादमैत्रीञ्चनासद्भिःकिंचिदाचरेत् ॥३॥ नद्विषंतिनयाचंतेपरंचिंतानकुर्वते॥ अनानीतानचीयांतितेनाश्मानोपिदेवताः॥४॥ पठतोनास्तिमूर्खत्वंजपतोनास्तिपातकं ॥ मौनिनःकलहोनास्तिनभयंचास्तिजाग्रतः॥५॥ गतेपिवयसिग्राह्याविधासर्वात्मनाबुधैः॥ यद्यपिश्वान्नफलदीसुलभासान्यजन्मनि॥६॥ यदीच्छसिवशीकर्तुंजगदेकेनकर्मण ॥ परापवादसस्येभ्योगांचरंतींनिवारय॥७॥ वाङ्माधुर्यान्नान्यदस्तिप्रियत्ववाक्यारुव्याच्चोपकारोपिनेष्टः॥ किंनद्रव्यंकोकिलेनोपनीतंकोवीलोकेगर्दभस्यापराधः॥८॥ यस्यचाप्रियमात्विच्छेत्तस्यकुर्यात्सदाप्रियं॥ व्याधामृगवधंकर्तुंसम्यगायंतिसुस्वरं ॥९॥ प्रहरिष्यन्नप्रियन्ब्रूयात्प्रहृत्यापिप्रियोत्तमं ॥ अपिचास्यशिरश्छित्वारुधाप्ठोचेत्तथापिच॥१०॥ अनागतविधातारमप्रमत्तमकोपनं॥ स्थिरारंभमदीर्घचनरंश्रीरुपतिष्ठते ॥११॥सुमंत्रितेसुविक्रांतेसुकृतिसुविचारिते॥ प्रारंभकृतबुद्धीनांसिद्धिरव्यभिचारिणी ॥१२॥ नालसाःप्राप्नुवत्यर्थान्नशठानचमायिनः ॥१३॥ सर्वथाद्दीतानवसंपत्प्रतीक्षणः॥ नोदस्तानर्थितामेतिसदोभोभिःप्रपूर्यते ॥ आत्मानुपातंतानेयव्यात्रमार्यातिसंपदः॥१४॥ सर्वथास्वहितमाचरणीयंकिंकरिष्यतिजनोबहुजल्पः॥१५॥विधतेनहिसकश्चिदुपायस्सर्वलोकपरितोषकरोपः ॥१५॥ काकतालीययोगेनयदनात्मवतिक्षणं॥ करोतिव्रणयंत्रक्ष्मास्तदस्यांस्त्रीत्वचापलम्॥१६॥ योयमर्थंप्रार्थयतेयदर्थंघटघतेचयः॥ अवश्यंतदवाप्नोतिनचेच्छांतोनिवर्तते॥१७॥ केचिदज्ञानतोनष्टाःकेचिन्नष्टाःप्रमादतः॥ केचिन्नीबलदोषेनकेचिन्नष्टेसुनाशिताः॥१८॥ मित्रस्वजनबंधूनांबुद्धेर्थस्यचात्मनः॥ आपत्तिकषपाषाणेनरोजानातिसारतां॥१९॥ दुस्थेरापिनिजैरेवप्रावृतंसर्वमुत्तमं॥ वृतंजीर्णाम्बरनापिहदकर्पटमर्च्छति॥२०॥चिंतनीयाहिविपदामादावेवप्रतिक्रियाः॥ नकूपषस्वननंयुक्तंप्रदीप्तेवहिनागृहे॥२१॥ वरंदारिद्रमन्याप्रभवाद्विभवाद्विभ्रु ॥ कृशतानभिमतेदेहेपीनतानुशोभते:॥ अपरीक्ष्यनकर्तव्यंकर्तव्यंसुपरीक्षितं॥पश्चाद्भवतिसंतापोब्रह्मणीनकुलंयथा॥२३॥ दिवानिरीक्ष्यवक्तव्यंरात्रौनैवचनैवच॥ संचरंतियथाधूर्तावटवरुचिर्यथा॥२४॥स्त्रीविक्लव्यं

श्यंतिरूपेणब्राह्मणोराजसेवया॥ गावोदूरप्रवीरेणहिरण्यंलाभतिप्सया॥२५॥ अतिदानाद्बलिर्बद्धोह्यतिमानात्सुयोधनः विनष्टोरावणोलौल्यादतिसर्वत्रवर्जयेत्॥२६॥ धनमस्तीतिवाणिज्यंकिंचिदस्तीतिनीकर्षणं॥ सेवानकिंचिदस्तीतिनाहमस्मीतिसाहसं॥२७॥ स्पृशन्नपिगजोहंतिजिघ्रन्नपिभुजंगमः॥ सहन्नपिनृपोहंतिमानयन्नपिदुर्जनः॥२८॥ जानंतिपशवोगंधाद्वेदाज्जानंतिपंडिताः॥ वाराज्जानंतिराजानश्चक्षुर्भ्यांमितरेजनाः॥२९॥ सपक्षोलभतेकाकोवृक्षस्यविविधंफलं॥ पक्षहीनोमृगेंद्रोपिभूमिसंस्थोनिरीक्षते॥३०॥ अलब्धापिफलंराज्ञःसंश्रितायातिसम्यदम्॥ महाकंदसमीपस्थंपश्यनीलंवनस्पति॥३१॥ सर्वंसहायेसजवःप्रतिज्ञातार्थपालकाः॥ परोपकारिणःसेव्यानिर्धनाआपतेनराः॥३२॥ युक्तियुक्तंग्रगृह्णीयाद्बालादपिविचक्षणः रवेरविषयेवस्तुकिंनदीपप्रकाशयेत्॥३३॥ कठिनंवामधुरंवाप्रस्तुतवचनंमनोहारि॥ वामेगर्दभनादश्चित्तप्रीत्येघायेषु॥३४॥ यथाहविःसमुद्रेषुयथातृप्तस्यभोजने॥ यथादानंसमर्थस्ययथाखंछेविभूषणं॥३५॥ अजायुद्धमृषिश्राद्धंप्रभातिमेघडंबरम्॥ दंपत्योष्कलहश्चैवपरिणामेनकिंचन॥३६॥ सप्तैतानिनपूर्यंतेपूर्यमाणान्यपिक्वचित्॥ ब्राह्मणाग्निर्यमोराजीपयोधिरुदरंगृहम्॥ ॥३७॥ वस्त्रंगांचवहुक्षीरीजलपात्रमुपानहौ॥ औषधंबीजमाहारंसंक्रांणीतयथाभुयात्॥३८॥ अर्थनाशंमनस्तापंगृहेदुश्चरितानिच॥ गंजनंचापमानंचमतिमान्नप्रकाशयेत्॥३९॥ अरक्तिकंत्यजेद्देशंरक्तिसोपद्रवांत्यजेत्॥ त्यजेन्मायाविनंमित्रंधनंप्राणहरंत्यजेत्॥४०॥ सोद्देनपरित्यक्तंनिस्नेहंखलबत्यजेत्॥ सोदरंभ्रातरमपिकिमुतान्यं यथाजनं॥४१॥ यन्नेमिवंभवेल्लोकस्त्रासोवादुःखमेवच॥ आयासोवायतोमूलस्तदेकाद्रमपित्यजेत्॥४२॥त्यजेदेकंकुलस्यार्थेग्रामस्यार्थेकुलंत्यजेत्॥ ग्रामंजनपदस्यार्थेआत्मार्थेपृथिवींत्यजेत्॥४३॥ बलकैर्येनपादेनतिष्ठत्येकेनपंडितः॥ नासमीक्ष्यपरंस्थानंपूर्वमायतनंत्यजेत्॥४४॥ नगणस्याग्रतोगच्छेत्सिद्धेकार्येसमंफलं॥यदिकार्यविपत्तिःस्यान्मुखरस्तत्रहन्यते॥४५॥ पंचयत्नविधंतेनतत्रदिवसंव्रजेत्॥ धनिकःश्रोत्रियोराजानदीवैद्यस्तुपंचमः॥४६॥

अनायकेनवक्तव्यंनवसेद्बहुनायके॥ स्त्रीनायकेनवक्तव्यंनवसेद्बालनायके॥४७॥ सर्वेयत्रविनेतारः सर्वेपंडितमानिनः सर्वेमहत्वमिच्छंतितद्वंदमवसीदति॥४८॥ घटंभिंद्यात्पटंछिंद्यात्कुर्याल्लिंचिदथाद्भुतं॥ येनकेनाप्युपायेनविज्ञातपुरुषंवसेत्॥ विवादोधनसंबंधोयाचनंस्त्रीषुसंगतिं॥ अदानमयतःस्थाहिमैत्रीभंगस्यहेतवः॥५०॥ नहीदृशंसंवननंत्रिषुलोकेषुविद्यते॥ दयामैत्रीवभूतेषुदानंचमधुरावाक्॥५१॥ दर्शितानिकलत्राणिगृहेभुक्तमसंकितं॥ कथितानिरहस्यानिसोहृदंकिमतष्परं॥५२॥ नमातरितदारेषुनसौंदर्येषुबंधुषु॥ विश्रंभस्वादृशंप्युंसांहेयाद्वानृनिरंतरं॥५३॥ शोकातिपरित्राणंप्रीतिविश्रंभभाजनं॥ केनस्त्रमिदंस्पष्टंमित्रमित्यक्षरद्वये॥५४॥ दुःखेनश्लेष्यतेभिन्नंश्लिष्टंदुःखेनभेद्यते॥ भिन्नश्लिष्टानुयाप्रीतिस्सादुःखैकप्रदायिनी॥५५॥ ययोरेवसमंचित्तंययोरेवसमंकुलं॥ ययोर्मैत्रीविवाहश्चनतुपुष्टविपुष्टयोः॥५६॥ चिबुकेयस्यलोमानिनवलोमानिगंडयोः॥ तेनसख्यंनकुर्वीतयदिनिर्मानुषं॥५७॥ दानेतपसिशौर्येचयस्यनप्रथितंयशः॥ विद्यायामर्थलाभेचातस्यजन्मनिरर्थकं॥५८॥ परोपकारशून्यस्यधिङ्मनुष्यस्यजीवितं॥ जीवंतुपशवोयेषांचर्माप्युपकरिष्यति॥५९॥ यज्जीव्यतेक्षणमपिप्रथितंमनुष्यैर्विज्ञानविक्रमयशोभिरभिमानवंत॥ न्नामजीवितफलंप्रवदंतिसंतः काकोपिजीवतिचिरंबवलिंचभुंक्ते॥६०॥ किंतेनजातुजातेन मातुर्यौवनहारिणा॥ आरोहतिनयःस्वस्यवंशस्याग्येध्वजोयथा॥६१॥ अजातमृतमूर्खेभ्योमृतजातोसुतोवरं॥ यतस्तोस्वल्पदुःखाययावज्जीवं जडोदहेत्॥६२॥ नपुत्रेणपितुर्मोदो दृष्टिस्वभावात्स्वस्यरेतसः॥ यष्पुत्रेणपितुर्हृष्टिस्तंविद्यादन्यरेतसम्॥६३॥ किंकुलेनविशालेनशीलमेवात्रकारणं॥ कृमयःकिंनजायंतेकुसुमेषुसुगंधिषु॥६४॥ नपुत्रत्वेनपूज्यंतेगुणेरासाद्यतेपदं॥ वर्ष्मापारमादत्तेप्रदीपोनपुनःशनिः॥६५॥ उत्तमाआत्मनःख्याताःपितुःख्याताश्चमध्यमाः॥ अधमामातुलान्ख्याताश्चश्वशुराश्चाधमाधमाः॥६६॥ ज्येष्ठोभ्राताप्यसंमोमृतेपितरिभ्रातरः॥ सत्येषांवृत्तिदातास्यात्सह्यान्यरिपालयेत्॥ ॥६७॥ कनिष्ठस्तनमस्येत्सर्वेछंदानुवर्तिनः॥ तमेववापजीवेन्न यथैवपितरंतथा॥६८॥ विभागेचसमानांशेपितुर्द्रव्यस्यकेवलं॥ यथोष्मूर्वंतरोयस्युगुरुःसहिनिगद्यते॥६९॥ स्वणेशेषश्चाग्निशेषश्चानृशेषस्तथैवच॥ पुनष्पुनश्चवर्त्तेतेतच्छेषंनधारयेत्॥७०॥ कुंभोन्येनदिनंनष्टंकुकलत्रेणशर्वरी॥ कुपुत्रेणकुलंनष्टंतन्नष्टंयन्नदीयते॥७१॥ चतुरःसृजतापूर्वमुपायास्तेनवेधसा॥ नसृष्टंचमष्कोपिगृह्यतेयेनयोषितः॥७२॥ स्त्रियश्चमयतेसन्निकर्षंचगच्छति॥ इषत्प्रकुरुतेसेवांतन्नमिछंतियोषितः॥७३॥ यदेवभर्त्तायानीयात्मंत्रमूलपरांस्त्रियं॥ यद्विजेततदेवास्याःसर्पाहेश्मगतादिव॥७४॥ वर्ष्वरश्चतपस्वीस्याद्धुरश्चाप्यकृतव्रणः॥ मद्यपास्त्रीसतीराजन्दृष्टिनश्रद्दधाम्यहं॥७५॥ जल्पंतिसार्धमन्येनपश्यत्यन्यंसविभ्रमं॥ हृद्गतंचिंतयंत्यन्यंधनस्त्रीमेकतोरतिः॥७६॥ नाग्निस्तृप्यतिकाष्ठानांनापगानांमहोदधिः॥ नान्तकःसर्वभूतानांनपुंसांवामलोचनाः॥७७॥ स्थानंनासिक्षणंनाम्नि नासिप्रार्थयितानरः॥ तेननारदनारीणांसतीत्वमुपजायते॥७८॥ सभार्यायाप्रियंब्रूतेसपुत्रोयत्रनिर्वृतिः॥ तन्मित्रंयत्रविश्वासःसदेशोयत्रजीव्यते॥७९॥ लक्ष्म्यापरिपूर्णेहंनभयंमेस्तीतिमोहनिद्रेषा॥ परिपूर्णस्यवेंदोर्भवतिभयंसिंहिकासूनोः॥८०॥ व्रजत्यधोधोयात्युच्चैर्नरःस्वैरेवचेष्टितैः॥ खनितेवहिकूपस्यप्रसादस्यैवकारकः॥८१॥ ॥ एतेनीतिशास्त्रेभ्योभारतताच्चाणक्यात्यंचारयानाच्च ग्राम्येमुहूर्त्तेपुरुषस्यजेन्निद्रामतंद्रितः॥ पद्मंप्रातःप्रबुद्धंहिध्वयतेश्रीगुणाश्रयं॥८३॥ नोत्तरस्यांप्रतीच्यांचकुर्वीतशयनेशिरः॥ शय्याविपर्ययाद्रोगैरितैःशक्रेणदारितः॥८४॥ नकुर्यात्परदारेछांविश्वासंस्त्रिषुवर्जयेत्॥ हतोदशास्यःसीतार्थीहतष्पत्न्याविदूरथः॥८५॥ नमद्यव्यसनैःक्षीवःकुर्याद्वेतालविप्लवं॥ वृष्णयोहिययुःक्षीवास्तृणैःपट्टरणैःक्षयं॥८६॥ दानंसत्वाश्रितंदद्यान्नपश्चात्तापवान्भवेत्॥ बलिनात्मार्थितोवेधेदानशेषस्यशत्रुये॥८७॥ ब्राह्मणान्नावमन्येतब्रह्मस्वंहिविषंमहत्॥ तक्षकायोगतःकोपाद्ब्राह्मणस्यपरीक्षितः॥८८॥ दंभारंभोद्भुतंकर्मयेनमन्यरेदतंनिष्फलं॥ ब्राह्मणादूंभलब्धास्त्रविद्याकर्णस्यनिष्फलं॥८९॥ नस्त्रीजितःप्रमृदस्याद्दृष्टरागवचोकृतः॥ पुत्रशोकाद्दशरथोजीवंमाद्याजितोत्यजत्॥९०॥ क्षिपेद्बाल्यशरीरान्नोरात्रपारुष्यविषशपूतान्॥ राक्षारुष्यरुषाचक्रेभीमष्कुरुकुलक्षयं॥९१॥ परेषांकूटशंकुर्यान्नपेन्यं

प्रभुविप्रियं॥ पेशल्येनगतोराहोश्चंद्रोर्कौभक्षणीकृतौ॥९२॥ कुयान्नीचजनाभ्यस्थानयोग्यामीनहारिणीं॥ बलिप्रार्थ
याययत्कृतांपुरुषोत्तमः॥९३॥ यत्कैः क्रूरतरैर्लुब्धैर्नकुर्यात्प्रीतिसंरतिं॥ वसिष्ठस्याहरद्धेनुंविश्वामित्रोनिमंत्रितः॥
॥९४॥ तीव्रंतपसितीनानामिंद्रियाणांनविश्वसेत्॥ विश्वामित्रोपिसोत्कंठंकंठेजग्राहमेनकाम्॥९५॥ भक्तैरक्तंसदासक्तंनिर्दो
षंनपरित्यजेत्॥ रामस्यत्यक्तासतीसीतांशोकज्ञात्याकुलोभवत्॥९६॥ नक्रोधंयातुधानस्यभीमामिच्छेद्विधयतां॥ निपीत
भ्रातृरुधिरःप्रापनिंदांवृकोदरः॥९७॥ वर्जयेदिंद्रियजयेर्निर्जनंजननीमपि॥पुत्रीकृतोपिप्रद्युम्नःकामिनःशंबरास्त्रिया
॥९८॥ प्रभुप्रसादेविश्वासंनकुर्यात्सप्तसन्निभो॥ नंदनेनमंत्रानिक्षिप्तःशकटारोपिबंधने॥९९॥ नलोकायतवादेननास्ति
कस्यादेवतः॥ हरिर्हिरण्यकशिपुंजघानस्तंभनिर्गतः॥१०१॥ अत्युन्नपदात्पूज्यान्नेवापमानयेत्॥ नक्षुद्रः शक्तां
प्राप्यच्युतोगर्त्तायावमाननात्॥१०१॥ हितोपदेशंशृणुयात्कुर्वीतनचयथोदितम्॥ विदुरोक्तमकृत्वाभूत्कौरवःशोकशैशत्य
भाक्॥१०२॥ नपुत्रयत्तमैश्वर्यंकुर्यादार्यश्चथंचना॥ पुत्रार्पितप्रभुत्वोभूद्बृहद्रथस्त्रीणामपः॥१०॥ श्रुतिस्मृत्युक्तमा
चारंनत्यजेत्साधुसेवितं॥ दैत्यानांश्रीर्वियोगोभूत्यधर्मक्रियामुदौ॥१०४॥ नकुर्यादभिचारोग्रवज्रादिकुहकक्रियां॥ ल
क्ष्मणेनेंद्रजिल्लक्ष्मणाभिधोसमहेयतः॥१०५॥ व्याकुलोपिविपत्यातेःस्मरेद्विष्णुंसदाहृदि॥ भारतत्यगतोभीष्मःसस्मारगरुडध्व
जं॥१०६॥ एतत्क्षेमंद्रस्य॥ संदेहोवैष्णवेमार्गेनकार्योन्येषुदर्शनैः॥ रामप्रभावमथापियतोज्ञोपश्यसेतुना॥१०७॥ शा
र्ङ्गधरस्य॥ ॥इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धत्यांनीतिपरिच्छदः॥ येचनीचरतालोकायेचस्त्रीवशगानराः॥ अव
श्यंतेविनश्यंतियेचमानुलमंत्रिणः॥१॥ अनाढ्यायस्यकर्त्तारोऽनाढ्यःकुलहस्तियः॥ आतुरःसर्वभक्षीचनरःशीघ्रंविनश्यति॥
॥१॥ बहवोयत्रनेतारःसर्वेपंडितमानिताः॥ सर्वेप्रभुत्वमाप्नोतिनित्यंतेव्यवसीदति॥११॥ साधुसन्मुखमाचष्टेदानेनात्यंतम
ध्यमः॥ उपकारशतेनापिनेक्षतेदुर्जनाःक्वचित्॥१॥ स्त्रीणांनवल्लभःकोपिधनांधोनचरूपवान्॥ गावस्तृणमिवारण्येप्रार्थयं
तिनयंनवं॥१॥ कुचेलिनंदंतमलावधारिणंबह्वाशिनंनिष्ठुरवाक्यभाषणं॥ सूर्योदयेचास्तमितेचशायिनंपरित्यजश्री

र्यदिचक्रपाणिनं॥१॥ योधर्मपालोयतिमानरोषीविद्याविहीनोनपरोपतापी॥ स्वदारतुष्टःपरदारवर्जीनितस्यलोकेभय
मस्तिकिंचित्॥१॥ अमीमेपंचभर्त्तारोपांडवारूपसुंदराः॥ एभिश्चनास्तिमेतृप्तिर्मनःषष्ठेपिजायते॥१॥ इप्सितंमनसासर्वं क
स्यसंपद्यतेसुखं॥ दैवायत्तंजगत्सर्वंतस्मात्संतोषमाचरेत्॥१॥ जनःप्राप्यधनंभाग्यैःश्लाघतेनिजमुद्यमं॥ अकृत्येनिंधनीभू
तोविधिनिंदतिदुर्मुखः॥१॥ सभायांव्यवहारेचशत्रुमध्येथवेचच॥ आडंबराणिपूज्यंतेस्त्रीपुराजकुलेषुच॥१॥ सर्वत्रैवपदं
पूज्यंनपूजापुरुषंप्रति॥ स्थापितस्तत्रपूज्यंतेपाषाणाःपादघर्षणाः॥१॥ सर्वनाशेसमुत्पन्नेअर्धंत्यजतिपंडिताः॥ अर्द्धेनकुरु
तेकार्यंसर्वनाशोहिदुष्करः॥१॥ यत्नेयमितिकर्तायःपंडितेनांतरेतपः॥ जहीभवतिचेतांसिनित्यमेकाग्रचिंतया॥१॥ चोर
श्चौरापकोमंत्रीभेदज्ञःकनकःक्रियाः॥ स्थानदोषकृदश्वेवचौरःसप्तविधस्मृतः॥ कुशलंमेलनंतज्ज्ञैराजभागाबलोकन
अमार्गदर्शनंसंज्ञाभेदभंगस्तथैवच॥१॥ विश्रामःपादपतनंदुःखंबाहनंतथा॥ पंडसंपादनंचैवयथान्यंनाहराजितं॥२॥ यस्याग्र्यदकवर्जंतिनिहितंप्रदानपूर्वकं॥ एताःप्रसूतयोज्ञेयाअशदशप्रकीर्तिताः॥३॥ हर्त्तानुमंताचोपदेशदाताससं
वाहकःसंप्रतिपादकश्च॥ मंत्रिःसखायःसपभाग्यमध्येभक्तश्चदश्वेतिदशैवकायः॥१॥ बहवोनविरोद्धव्यादुर्जयोहि
महाजनाः॥ स्युरंतमपिराजेंद्रंभक्षयंतिपिपीलिकाः॥१॥ दुर्बलंबलमारुह्यबलवंतंनकोपयेत्॥ एरंडतरुमारुह्यकुंजरं
नविरोधयेत्॥ दानेनभूतानिवशीभवंतिदानेनवैराण्यपियांतिनाशं॥ परोपिबंधुत्वमुपैतिदानाद्दानानिसर्वव्यसनानिहं
ति॥१॥ धर्मार्थदीयतेकिंचिद्यात्किंचित्प्रदीयते॥ उपकारवशात्किंचिच्चतुर्थंखलुनिःफलं॥२॥ नचपश्यतिजन्मांधः का
मांधोनैवपश्यति॥ नपश्यतिमदोन्मत्तोअर्थीदोषान्नपश्यति॥१॥ प्राप्यचलनाधिकारोशत्रुषुमित्रेषुबंधुवर्गेषु॥ नाप
कृतंनोपकृतंनसत्कृतंकिंकृतंतेन॥१॥ चित्रकःकाव्यकर्त्ताचवैद्यकोज्योतिषूचकः॥ चत्वारोनरकंयांतिपंचमोग्रामकं
टकः॥१॥ इतिअन्यच्चश्लोकानांसमावेशः॥ ॥ अथमिश्रकनीतिः॥ मणिः शाणोल्लीढः समरविजयीहेतिनिहतो
मदक्षीणोनागः शरदिसरितःश्यानपुलिनाः॥ कलाशेषश्चंद्रः सुरतमृदिता बालवनिताननिष्प्राभाः शोभंते

गलितविभवाश्चार्थिषुजनाः ॥१॥ शर्वाद्दिवसधूसरोगलितयौवनाकामिनीसरोविगतवारिजंमुखमनक्षरंस्वाकृ
तेः ॥ प्रभुर्द्धनपरायणस्मनतदुर्गतस्सज्जनोनृपांगणगतः स्वलोमनमिसन्नशत्यानिमे ॥२॥ इतोभर्तृहरेः ॥ ॥
अविद्यायाभृत्याजनाज्ञाठानिमिन्नाण्यदायकःस्वामी ॥ अविनयवतीचभार्यामूलकशूल्यानिचत्वारि ॥३॥ शक्तिरहि
तोपिकुप्यतिसेवासकोपिमानमुद्वहति ॥ अधनोपिहिकामयतेजानातिविधिर्विडंबयितुं ॥४॥ दोर्मेघान्नृपतिर्विन
श्यतियतिस्संगात्सुतोलालनाद्विप्रोनध्ययनात्कुलंकुतनयाच्छीलंखलोपासनात् ॥ मंत्रीचाप्रणयात्समृद्धिरनया
तृस्नेहःप्रवासाश्रयान्नृद्धीमंद्यादनवेक्षणादपिकृषिस्त्यागात्प्रमादाद्धनं ॥५॥ कोर्थान्प्राप्यनगर्वितोविषयिणःकस्यापि
दोस्संगताः स्त्रीभिःकस्यनखंडितंभुविमनःकोनामराज्ञोप्रियः ॥ कःकालस्यनगोचरंतरगतः कोर्थागतोगौरवंकोवादु
र्जनवागुरांनिपतितःक्षेमणयातःपुमान् ॥६॥ क्लीबेधैर्यमयेपेतत्वचितासर्वेक्षातिः स्त्रीपुंकामोपशांतिः ॥ काकेशौर्यं
धृतकारेचसत्यंराजामिवंकेनदृष्टंश्रुतंतव ॥ ७॥ मांसंमृगाणांदशनोगजानांमृगद्विषांवर्मफलंद्रुमाणां ॥ स्त्रीणांरूपंच
तृणांहिरण्यमेतेगुणावैरकराभवंति ॥८॥ सभ्यस्यसभ्यतियज्ञोविषमस्यमंत्रीनरक्रियस्यकुलकंमर्थपरस्यधर्मः ॥
विद्याफलंव्यसनिनः कृपणस्यसौख्यंराज्यंप्रमत्तसचिवस्यनराधिपस्य ॥९॥ साध्योनमित्रंकपटेनधर्मंपरोपतापेनसमृ
द्धिभावं ॥ सुखेनविद्यांपरुषेणनारींयाचतियोध्यक्रमपंडितासौ ॥१०॥ राजाक्षणीब्राह्मणस्सर्वभक्षीस्त्रीबालद्यादुष्ट
बुद्धिस्सदायः ॥ प्रतीपोधिकृतप्रमादीत्याज्याइमेयश्चकृतंनवेत्ति ॥११॥ वेद्यंपानरतंनटंकुपठितंशास्त्राध्यायहीनंद्विजंयो
धंकापुरुषंहतंगतरयंमूर्षंपरिव्राजकं ॥ राज्यंबालनृपंचमंत्रिरहितंमित्रंछलान्वेषियद्वार्यायौवनगर्वितांपररतांमुंचं
तितेपंडिताः ॥१३॥ रक्षक्षीणफलंत्यजंतिविहगाः शुष्कंसरः सारसास्निर्द्रव्यंपुरुषंत्यजंतिगणिकाभ्रष्टंनृपंमंत्रिणं
॥१४॥ स्वफलनिचयंशाखा भंगंकरोतिवनस्थलेर्गमनमलंवहोटोपष्करोतिद्विरंडिनः ॥ चतुरगमनोत्याज्योश्वः
सगोरिवबाह्यतेगुणवनिजनेप्रायेणलोमुण्यःखलुदूषणं ॥१५॥ त्यजतिभयमकृतपापंसुमित्रयमज्ञः प्रमादिनंविद्या ॥ श्री

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

ष्कामिनमलसंश्रीःक्रूरंस्त्रीदुर्जनंलोकः ॥१६॥ द्वाविमोपुरुषोलोकेनभूतोनभविष्यतः ॥ प्रार्थितंयच्चकुरुतेपश्चन्नार्थयते
परं ॥१७॥ द्वाविमोपुरुषलोकेशिरःशूलकरोपरौ ॥ गृहस्थश्चनिरारंभोपतिश्चसपरिग्रहः ॥१८॥ द्वाविमोपुरुषोलोकेस्वर्ग
स्योपरितिष्ठतः ॥ प्रभुश्चक्षमयायुक्तोदरिद्रश्चाप्रदानवान् ॥१९॥ —विमावंभसिक्षय्यागाढंबध्वागलेशिलां ॥ धनिनंचा
प्रदातारंदरिद्रंचातपस्विनं ॥२०॥ सं——दमतेनकिंयदिवलत्सत्कालकूटेनकिं ॥ दातारोयदिकल्पशाखिभिरलंपय
र्थिनोकिंतृणैः ॥ किंकर्पूरशलाकयापटिदशाप्यंथानमेतिप्रियासंसारेपिसतींद्वजालमपरंयद्यस्तितेनापिकिं ॥२१॥ लो
भश्चेदगुणेनकिंपिशुनतायद्यस्त्यर्थिकिंपातकैस्सत्यंचेत्तपसावकिंशुचिमनोयद्यस्तितीर्थेनकिंसोजन्यंयदिकिंगुणैःस्वम
हिमयद्यस्तिकिंमंडनैः सद्विद्यायदिकिंधनैरपयशोयद्यस्तिकिंमृत्युना ॥२२॥ मित्रंस्वछतयारिपुंनयबलैर्लुब्धंनैरीश्वरंका
र्येणद्विजमादरेणयुवतिंप्रेम्नानितीव्रंखलं ॥ बंधुंक्षान्ततयागुरुंप्रणतिभिर्मूर्खंकथाभिर्बुधंविद्याभीरसिकंरसेनसक
लंशीलेनकुर्याद्वशं ॥ २२॥ केषामप्येते ॥ वाजीवारुगतिः शशांकधवलंछत्रंप्रियापृष्ठतः प्रोत्तुंगक्षनमंडाविजयिनो
भृत्याःपुरःपंचशाः ॥ तांबूलंप्रचुरंसखासुचतुरःसंपद्यतेचेत्पथि प्राहुस्तत्कटकप्रयाणमितरंप्राणप्रयाणंबुधाः ॥२३॥
कस्यापि ॥ जवोहिसप्तेष्वरमेविभूषणंत्रयांगनायाःकृशतातपस्विनः ॥ द्विजस्यविद्यानृपतेरपिक्षमापराक्रमःशस्त्र
बलोपजीविनां ॥२४॥ पांडवनकुलस्य ॥ वासःशुभ्रमृदुर्वसंतसमयःपुण्यंशरन्मालती धातुष्कः कुसुमायुधःपरिमल
ष्कास्तूरिकोस्तंधनुः ॥ वाणीतर्करसोज्वलाप्रियतमाश्यामावयोनूतनंभार्गः शंभवएवपंचमलयागीतिष्कविर्वि
ल्हणः ॥२५॥ इंदुंकेरविनीवकोकपटलीवांभोजिनीयांभोधवेरवंचातकमंडलीवमधुपश्रेणीवपुष्पाकरं ॥ कामं
दंपिकसुंदरीन्वितरुणीवात्मेश्वरंप्रोषितं ॥ चेतोवृत्तिरियंमभप्रियसखेत्यंद्रष्टुमुत्कंठते ॥२६॥ नित्यंब्रह्मयथास्म
रंतिमुनयोहंसायथामानसंसानंदाः स्फुटशष्पकीवननयुतंध्यायन्तिरेवांगजाः ॥ युष्मद्दर्शनलालसाःप्रतिदिनं
युष्मान्सरामोचयंधन्यष्कोपिसवासरोत्रभवितायत्रावयोस्संगमः ॥२७॥ इतोश्रीराघवचेतन्यश्रीचरणानां ॥ ॥

इतिश्रीशार्ङ्गधरविरचितायांपद्धतौमिश्रकनीतिपरिच्छेदः॥ ॥ अथगजप्रशंसा ॥ यतोगजैर्विनागज्ञांराजशोभानजायते ॥ जयश्रतापोमेन्यस्यरक्षीतस्मादिहोच्यते ॥ १॥ पुरास्वर्गेसुखेनीसत्कामगाःखेचराःगजाः॥ मुनिशापाद्भुवांभूमौतनोजातांवनेचराः॥ २॥ भद्रोमंद्रोमृगोमिश्रश्चतुर्द्धाजायतेगजः॥ त्रयोयुगत्रयोनूनमिश्राष्कलियुगेगजाः॥ ३॥ शार्ङ्गधरस्य॥ यतः सत्यंततोधर्म्मोयतोधर्मस्ततोधनं॥यतोरूपंततःशीलंयतोनागाःस्ततोजयः॥ ४॥ यद्धनमसिंहंतुंयद्वाष्ट्रमपार्थिवं ॥ यद्धतशौर्यमशस्त्रंनुतद्धत्सैन्यमकुंजरं॥ ५॥ प्राकारगोपुरद्वालकपाटोद्धारनारिषु॥ भंजनेमर्दनेचैवनागावज्योपमाःस्मृताः॥ ६॥ शरजालांवितमुखः कोन्यःशक्तःपरोगजान् ॥ हंतुंप्राकारमुन्मथ्यरथाश्वनरकुंजरान् ॥ एकशक्तिप्रहारेणमृयतेश्वोनरोपिहि ॥ महेन्महाप्रहाराणांज्ञातंयुद्धेषुवारणः॥ ८॥ क्रीडामुचनरेंद्राणांजलेषुप्रितपंकजे॥स्नापयतिगजाह्लोलैस्तपुष्करपुष्करैः॥ ९॥ स्त्रियोवतारयन्त्येनेमृन्मयाइवनिश्चलाः॥ नास्तिहस्तिसमोबंधुर्नास्तिहस्तिसमःसखा ॥ १०॥ पालकाव्यन् ॥ चीत्कारैस्सर्वतोपिस्वपतिभटसनोमोदयन्तोमदीद्याःप्रोद्दाःसंग्रामसीम्निस्वबलवहलतांवादमाछोकमानाः॥ शुंडादंडप्रपातैःपरममपिबलंकंपयन्तष्परेषांस्युर्वारणेंद्राभुविविजयविधौतेमताभूमिपालाः॥ ११॥ चलंतियेषांनमतंगजेंद्राः पुरःप्रयाणेबलशैलतुल्याः॥ वांछंतिनेजेविजयेकथन्तेशजेतिशब्दंचकथंलभंते॥ १२॥ सेतुंसंभेत्तुंयतोबलविकटभटप्रोन्नतिंवोटयन्तःप्राकारंदारयत्वष्परमनसिपरांभीतिमुत्पादयंतः॥ व्यूहंविद्रावयंतःसु